

33756

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARLIK PROGRAMI

KONUTTAKİ İŞLEVSEL DEĞİŞİMİN TARİHİ ÇEVRELERİN KORUNMASINDA

OLUŞTURDUĞU GÜÇLÜKLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ :

ORTAHİSAR ÖRNEK ÇALIŞMASI

Y. Mimar Nilgün KULOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde

"Doktor"

Ünvanının verilmesi için Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 14.01.1994

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 22.04.1994

Tez Danışmanı : Prof.Dr. Şengül Ö. GÜR

Jüri Üyesi : Prof.Dr. Saliha E. AYDEMİR

Jüri Üyesi : Doç.Dr. Hülya TURGUT

Enstitü Müdürü : Prof.Dr. Temel SAVAŞKAN

Ocak 1994

TRABZON

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÖNSÖZ

Bu çalışma, ülkemizde her geçen gün yaşanan değişim ve gelişim sürecinin, geleneksel konut yapıları üzerindeki etkilerini, buna bağlı olarak koruma plâtföründe oluşturduğu güçlükleri ortaya koymak ve bundan sonra getirilecek düzenlemelere ışık tutmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsam içerisinde seçilen örnek alanda (Trabzon-Ortahisar mahallesi) sözü edilen kavramlar irdelenmiş, değişimin konut yapıları üzerindeki etkileri sorgulanarak, olumsuzluklar ortaya konmuş, ve çözüm olabilecek öneriler geliştirilmiştir.

K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim dalı, doktora programında sürdürdüğüm bu tez çalışması süresince, bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım danışman hocam Sayın Prof.Dr. Şengül Ö. Gür'e, anket görüşmelerini gerçekleştirirken gösterdikleri anlayıştan ötürü Ortahisar mahallesi yaşayanlarına, her aşamasında katkılarını esirgemeyen çok değerli arkadaşlarıma ve aileme teşekkürü borç bilirim.

Ocak 1994

Nilgün KULOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VI
ŞEKİL LİSTESİ	VII
TABLO LİSTESİ	X
1. GİRİŞ VE YAKLAŞIM	1
2. ORTAHİSAR ÖRNEK ÇALIŞMASI	9
2.1. ÇALIŞMA ALANINA İLİŞKİN BİLGİLER VE ÖRNEK ALAN OLARAK SEÇİLME NEDENİ	9
2.2. FİZİKSEL SAPTAMALAR	13
2.2.1. Kullanılan Yöntem ve Teknikler.....	13
2.2.2. Çalışma Alanında Belirlenen Konutların Mevcut Durumlarına İlişkin Saptamalar.....	15
2.2.3. Saptaması Yapılan Konutlarda Plân Tiplerine İlişkin Analiz Çalışması.....	29
2.3. TOPLUMSAL SAPTAMALAR	32
2.3.1. Kullanılan Yöntem ve Teknikler	32
2.3.2. Koruma Altına Alınmış Ortahisar Konutlarının Niteliksel İrdelemesi	33
2.3.2.1. Ortahisar Mahallesinde Yaşayan Nüfusa İlişkin Demografik Veriler	33
2.3.2.2. Kullanıcıların Konutlarına İlişkin Görüşleri	36
2.3.2.3. Geleneksel Konutlara İlişkin Çalışma Alanındaki Kullanıcıların Görüşleri	42
2.3.2.4. Plânlamaya İlişkin Sorunlar	43
2.3.2.5. Bahçe Kullanımına İlişkin Saptamalar	44
2.3.2.6. Kullanıcıların Konutlarında Oturma Nedenlerine İlişkin Saptamalar	46
2.3.2.7. Kullanıcıların Apartmanlar Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Saptamalar	47
2.3.2.7.1. Apartmanın Beğenilen Özellikleri ile Apartmanda Oturma Tercihi Karşılaştırması	48
2.3.2.7.2. Geleneksel Konutların Beğenilen Özellikleri ile Apart.da Oturma Tercihi Karşılaştırması.....	50
2.3.2.8. Konut Büyüklüklerine İlişkin Saptamalar	51

2.3.2.8.1. Hane Halkı Sayısına Göre Konut Büyüklüğünün İrdelenmesi	51
2.3.2.8.2. Çocuk Sayısına Göre Konut Büyüklüğünün İrdelenmesi	53
2.3.2.8.3. Mekân Büyüklüklerine İlişkin Saptamalar	55
2.3.2.9. Konutlardaki Değişikliklere İlişkin Saptamalar	56
2.3.2.10. Konutlarda Islak Mekânlara İlişkin Saptamalar	57
2.3.2.10.1. Mutfak mekânı ve değişiklik	57
2.3.2.10.2. Banyo-wc mekânları ve değişiklik	59
2.3.2.11. Mahalleye İlişkin Saptamalar	59
2.3.2.12. Etkinliklere İlişkin Saptamalar	62
2.4. BÖLÜM SONUCU VE YORUMLAR	64
3. KÜLTÜREL DEĞİŞİM KAVRAMININ İRDELENMESİ VE ÇALIŞMA ALANINDA ÖRNEKLENMESİ	73
3.1. MEKANSAL DEĞİŞMEYE NEDEN OLAN KÜLTÜREL DEĞİŞİMLER	77
3.1.1. Aile Yapısındaki Değişim	79
3.1.2. Yaşam Biçimi ve Etkinliklerdeki Değişim	85
3.1.3. Mahremiyet Kavramındaki Değişim	96
3.2. BÖLÜM SONUCU VE YORUMLAR	98
4. KORUMANIN EVRİMİ, YASA VE YÖNETMELİKLER DÜZEYİNDE İRDELENMESİ	102
4.1. KORUMA KAVRAMI VE GELİŞİMİ	102
4.2. TÜRKİYE'DE KORUMA YASALARI VE GELİŞİMİ	105
4.3. KORUMA AMAÇLI İMAR PLANLARI, UYGULAMA BİÇİMİ	109
4.4. BÖLÜM SONUCU VE YORUMLAR	112
5. SONUÇ, YORUMLAR, ÖNERİLER	115
KAYNAKLAR	130
EK 1. GÖRÜŞMECİLERE SUNULAN ANKET FORMU	136
EK 2. ANKET VERİLERİNİN SPSS+PC PAKET PROGRAMININ FORMATINA UYGUN OLARAK YÜKLENMİŞ LİSTESİ	143
EK 3. SPSS+PC PAKET PROGRAMINDA DEĞERLENDİRİLEN ÇIKTILARDAN ÖRNEKLER	157
ÖZGEÇMİŞ	162

ÖZET

KONUTTAKİ İŞLEVSEL DEĞİŞİMİN TARİHİ ÇEVRELERİN KORUNMASINDA OLUŞTURDUĞU GÜÇLÜKLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: ORTAHİSAR ÖRNEK ÇALIŞMASI

Toplumumuzda koruma kavramının giderek önem kazandığı, geleceğe kültür aktarımı konusunda son yıllarda önemli adımlar atıldığı bilinmektedir.

Ancak, tüm bunlar gerçekleşirken yaklaşımın çoğunlukla görsel düzeyde ele alındığı, toplumun geçirdiği kültürel değişim gözardı edildiği için yapıların bu değişime koşut olarak yaşayanlar tarafından günümüz koşullarına uyumlandırıldığı ve bunun gerçekte bir zorunluluk olduğu unutulmaktadır.

Bu çalışmanın özünde, yaşanan değişimin mekânlara uyumlandırılması ve koruma yaklaşımlarında bu durumun değerlendirilmesi gereği yatar.

Tez çalışması beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü olan birinci bölümde çalışmanın içeriğine ve korumaya ilişkin genel sorunlara değinilmektedir. İkinci bölümde koruma yaklaşımlarındaki fiziksel ve sosyal sorunlar bir alan çalışmasıyla ortaya koyulmakta, üçüncü bölümde ise kültürel değişim kavramlarına bağlı olarak mekâna yansıyan sorunlar irdelenmektedir. Dördüncü bölümde ilgili yasa ve yönetmelikler ele alınmakta, benzer uygulamalar tartışılmaktadır.

Sonuç ve yorumlarda, koruma anlayışının bu çalışmada ele alındığı gibi, kullanıcı katılımı ile gerçekleşmesi gerektiği belirtilmektedir. Tez, buna yönelik bir program oluşturularak sonuçlandırılmıştır. Oluşturulan koruma modeli, detaylı bir saptama ve analiz çalışmasıyla koruma alanında bütüncül bir yaklaşım sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar kelimeler : tarihi çevre koruma, kültürel değişim, işlevsel değişim, fonksiyonel eskime.

SUMMARY

SOLUTIONS PROPOSED FOR THE PROBLEMS ENCOUNTERED IN THE PRESERVATION OF HISTORICAL SETTINGS DUE TO THE FUNCTIONAL AGEING AND CHANGE : ORTAHIŞAR CASE STUDY

The concept of preservation has gradually gained importance in our society, and noteworthy steps have been taken about in the preservation of cultural heritage in recent years.

These approaches have generally been held at the visual level and cultural changes in social life have not been taken into consideration in the preservation attempts. Adhoc and improper adaptations on spatial organizations done by users in order to keep up with the contemporary needs, have been neglected in these buildings.

The essence of this study is to emphasize this indispensable spatial adaptations and the necessity of this criterion in preservational approaches.

This dissertation consist of five chapters. The first part is the introduction that explains the scope of the study and the general aspects of preservation. In the second chapter physical and social problems established by a case study are elaborately dealt with. The third chapter examines spatial problems caused by cultural changes, and the forth chapter deals with the related laws and regulations and discusses the proposals made by other researchers. The last chapter is the conclusion that points out the necessity of participation of users, during realization of preservative approaches.

The dissertation concludes by proposing and integrated and holistic preservation program which aims at utilizing detailed physical and social analyses in the historical settings to be preserved.

Keywords : preservation of historical settings, cultural change, functional change, functional ageing.

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil	1.	Koruma Amaçlı İmar Plânı Koşulları Çerçevesinde Çalışma Alanı	10
Şekil	2.	Çalışma Alanında İncelenen Yapılar	12
Şekil	3.	1 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	15
Şekil	4.	1 no'lu konut, orjinal plân şeması	16
Şekil	5.	2 no'lu konut, birinci kat ve ikinci kat plânları	16
Şekil	6.	3 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	17
Şekil	7.	4 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	18
Şekil	8.	5 no'lu konut, birinci kat plânı	19
Şekil	9.	6 no'lu konut, birinci kat plânı	19
Şekil	10.	7 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	20
Şekil	11.	8 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	21
Şekil	12.	9 no'lu konut, birinci kat ve ikinci kat plânları	22
Şekil	13.	10 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	23
Şekil	14.	11 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	24
Şekil	15.	12 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	24
Şekil	16.	13 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	25
Şekil	17.	14 no'lu konut, birinci kat ve ikinci kat plânları	26
Şekil	18.	15 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	27
Şekil	19.	16 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	28
Şekil	20.	17 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	28
Şekil	21.	18 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	29
Şekil	22.	Çalışma alanındaki iç sofalı plân tiplerinin şematize anlatımı	31
Şekil	23.	Çalışma alanındaki dış sofalı plân tiplerinin şematize anlatımı	31
Şekil	24.	Ortahisar mah.deki ailelerin büyüklüğü	33
Şekil	25.	Aile bireylerinin cinsiyetlerine göre dağılımı	34
Şekil	26.	Bireylerin aile içindeki yeri	34
Şekil	27.	Bireylerin yaş durumuna göre dağılımı	34
Şekil	28.	Bireylerin eğitim durumuna göre dağılımı	35
Şekil	29.	Bireylerin iş durumuna göre dağılımı	35

Şekil	30. Konutlar hakkındaki olumlu-olumsuz görüşler	36
Şekil	31. Ortahisar mahallesindeki konutların beğenilen yönleri	38
Şekil	32. Kullanılan konutlara ilişkin sorunlar	40
Şekil	33. Kullanılan konutlarda yapı elemanlarının tamir edilme oranı	41
Şekil	34. Kullanılan konutlarda rutubet görülen yapı elemanlarının oranı	42
Şekil	35. Geleneksel konutların olumlu bulunan özellikleri	43
Şekil	36. Ortahisar mahallesi konutlarında plânlamaya ilişkin sorunlar	44
Şekil	37. Ortahisar mahallesindeki konut bahçelerinin kullanım amaçları	45
Şekil	38. Kullanılan konutta oturma nedenleri	47
Şekil	39. Apartmanda oturmayı tercih etme nedenleri ...	48
Şekil	40. Apartmanda oturmayı reddetme nedenleri	48
Şekil	41. Apartmanların beğenilen özellikleri	49
Şekil	42. Geleneksel konutların olumlu bulunan özellikleri	51
Şekil	43. Konutunu istediği büyüklükte bulan ailelerin hane halkı sayısına göre oranı	52
Şekil	44. Konutunu küçük bulan ailelerin hane halkı sayısına göre oranı	52
Şekil	45. Konutunu büyük bulan ailelerin hane halkı sayısına göre oranı	53
Şekil	46. Konutunu büyük bulan ailelerin çocuk sayısına göre oranı	54
Şekil	47. Konutunu küçük bulan ailelerin çocuk sayısına göre oranı	54
Şekil	48. Konutunu istediği büyüklükte bulan ailelerin çocuk sayısına göre oranı	54
Şekil	49. Kullanıcıların mekânları yeterli-yetersiz bulma oranı	55
Şekil	50. Konutlarda yapılan değişiklikler	56
Şekil	51. Oturma süresine göre değişiklik yapma oranı	56
Şekil	52. Konutlarda yapım yıllarına göre değişiklik yapma durumu	57
Şekil	53. Konutlarda mutfak mekânının varlığını belirten denekler içinde değişiklik yapma-yapmamam durumu	58
Şekil	54. Kullanıcıların mahalleyi beğenme nedenleri ..	60
Şekil	55. Kullanıcıların mahalleye ilişkin sorunları ..	61
Şekil	56. Farklı etkinlikler için mekânların yeterli-yetersiz olma durumları	62
Şekil	57. 13 no'lu konutta ortak yaşam kurgusunun, sofa mekânı ile örneklenmesi	80
Şekil	58. 16 no'lu konutta aile yapısındaki değişimin mekâna yansımalarının örneklenmesi	82

şekil 59.	11 no'lu konutta bireysel mekân gereksiniminin yarattığı olumsuzluğun örneklenmesi	83
şekil 60.	9 no'lu konutta teknolojik çözümlerin mekâna uyum problemi olarak yansımaları	84
şekil 61.	10 no'lu konutta değişen pencere boyutu örneklemesi	87
şekil 62.	1 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	89
şekil 63.	10 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	90
şekil 64.	10 no'lu konutun zemin ve birinci kat plânlarından bölümler	94
şekil 65.	14 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları	95
şekil 66.	9 no'lu konutun bireysel mahremiyet düzeyinde irdelenmesi	98
şekil 67.	Değişim kavramının geleneksel konut üzerindeki etkisi konusunda önerilen model ..	101

TABLO LİSTESİ

Tablo	1. Etkinliklerin mekânlara göre dağılımı	63
Tablo	2. Koruma alanı kapsamındaki bölgelerde gerçekleştirilecek araştırma ve incelemeler konusunda önerilen model	129

1. GİRİŞ VE YAKLAŞIM

"Korumanın amacı, geçmişin imgelerini, bugünde dondurarak geleceğe aktarmak şeklinde yorumlanır. Hedefi ise, salt kendi içinde "güzel" ve "önemli" olanı korumak değil, bağlamı ile anlam üstlenmiş olanı koruyarak bir bütün, bir "yer" yaratmak olmalıdır. Yani, fiziksel çevreye topyekün değer kazandırması olanaklı olan koruma anlayışları ve tutumlarının geliştirilmesi şarttır" (1).

Koruma olayında tüm dünya ülkelerinin ortak bir dil ve kritere sahip olma zorunluluğu, ortak kültür mirasına sahip çıkma sorumluluğunun en önemli sonucudur. Anadolu halkı için ise bu zorunluluk, diğerlerinden farklı bir anlam taşımaktadır (2). Çünkü Anadolu toprakları yüzyıllar boyunca üzerinde pek çok uygarlığı barındırmış ve bu uygarlıkların arkalarında bıraktıkları eserler, Anadolu'nun yaşayan bir tarih olmasına neden olmuştur.

Üstlenilmesi gereken bu sorumluluğa karşın, koruma kararlarının ülkemizde aşamalı olarak ele alınması ve sivil yapı koruma olgusunun gecikmesi tarihi kentlerin fiziksel görünümünü ülkemizde radikal bir erozyona uğratmıştır. Özellikle 1950'lerden sonra yaşanan hızlı kentleşme sırasında, kentlerin büyük bir bölümü plânsız şekilde gelişirken, tarihsel

çevrelerde gözlenen de, gelişme-çağdaşlaşma adı altında büyük bir yıkım ve yeniden yapım sürecinin yaşandığıdır (3).

Bu süreci etkileyen etmenler arasında, kentlerde yaşayan nüfusun artması, hareketli nüfus oranında ortaya çıkan artışı, v.b. sayılabilir (4, 5, 6).

Hızlı nüfus artışı, değişen kentsel işlevler, kentlerde arsa değerinin artması, özel ve tüzel kişiler tarafından kâr, tanıtım ve pazar amaçlarıyla kentsel arsaların tüketilmesi, kentlerde yoğun işlevsel değişikliklere neden olmuştur. Bu olgu aynı zamanda geleneksel meydanların, konut bölgelerinin, ticari bölgelerin dokusunu büyük ölçüde zedelemiştir.

Koruma olayında toplumsal bilinçlenme beklenirken, geleneksel sivil yapılar çoğu kez çevre halkı tarafından yaşadıkları ortamın bir parçası olmaktan öte anlam taşımamakta, tescil edilmeleri ise, arsanın ekonomik olarak değerlendirilmesine ve kendilerince özlenen bir yaşam çevresinin oluşturulmasına engel olarak algılanmaktadır (7). İzlenen plânlama stratejileri ve uygulanan yapım süreci koruma kararları verilmeden olduğu için, kentlerin yapısı bozulmuş, kent kimliği yozlaşmış, kentlerde anonimleşme ve gecekondulaşma önlenmemiştir.

Sivil yapı korumacılığı, kentsel bölge, mahalle, sokak ve benzeri bazda yalnızca görsel içerikle değil, toplumsal, kültürel, ekonomik içerikle de ele alınması gerekli bir olgudur (8).

Tüm bu gecikmeli sivil yapı koruma olgusuna karşın, tek tek geleneksel konutlar üzerinde zaman zaman verilen katı

kararlar da diğ er yandan yaratıcı gelişmeleri boğmuş ve kullanıcıda tepki oluşturmuştur (4).

Finansal kaynakların da sınırlı olması nedeniyle, korunacak yapıların yoğun olduğu el atılamayan bölgeler, bir anlamda gecekondular haline gelmiş; iyi niyetle geliştirilmiş koruma yasa ve yönetmelikleri koruma kurullarının yapısal oluşumları ve etkisi altında kaldıkları çeşitli etmenler doğrultusunda uygulamada gerçekleşemediği, ayrıca, ciddi bir korumacılık için önemli olan yapı saptama çalışmaları geciktiği için ülkemizdeki hızlı gelenek erozyonu önlenememiş ve önlenememektedir.

Benzeri bozulmalar yalnızca şehirlerde değil, kırsal yerleşim alanlarında da ortaya çıkmıştır. Köylerde var olan geleneksel yapıların yanısıra yozlaşmış betonarme iskeletlerle de karşılaşmak artık olanaklıdır (4).

Koruma konusunda Avrupa ülkelerinde başarılı örneklerle rastlanmasının nedeni, uygulamaların kent, mahalle, sokak ölçeğinde detaylı araştırma ve analizlere dayanmasıdır. İtalya'nın Bolonya kentindeki uygulamanın başarısı da aynı nedenlere bağlanmaktadır (9). Sosyologlar, demograflar ve sosyal yardım ekiplerinden oluşan bir kadro ile yürütülen çalışmalar, kira düzeninin saptanması, işlevsel sorunlar, konutların bölünme düzeni gibi detayların analizi ile gerçekleştirilmiştir. Halkın katılımı ve İtalyan yasalarının uygunluğu da başarıda önemli rol oynamaktadır. Burada, yasanın tanıdığı olanaklarla kamulaştırmaya gidilmesi, tarihi merkezde onarım ve yeni konut yapım maliyetlerini düşürmüş ayrıca kentsel alt

yapı ve sosyal donatıların varlığı onarım maliyetlerinin yeni bir yapı yapmaya oranla daha düşük olmasını sağlamıştır. Görüldüğü gibi, koruma eyleminin maliyeti caydırıcı bir unsur olarak da düşünülmemesi gerekir (10).

Fiziksel doku ile birlikte, içinde barındırdığı sosyal yapıyı da korumayı amaçlayan tavırlara diğer bir örnek Berlin-Kreuzberg yenilemesidir. Yenilemede yapılan plân ve uygulamalar, Berlin Senatosunca 1983 yılında onaylanan "Koruyucu Kent Yenilemesinin 12 ilkesi" uyarınca yürütülmüştür (11).

Bu ilkeler içinde sivil yapı korumasına yaklaşım biçimi açısından oldukça önemli görülenler şu şekilde özetlenebilir.

* Yenileme, bölgede yaşayanların gereksinimlerine göre yönlendirilmeli ve onlarla birlikte plânlanmalıdır.

* Kent yenilemesinin esasını kullanıcılarla önlemleri yürütenler arasındaki ileri derecedeki uyum oluşturmaktır.

* Yenileme, zaman içinde aşamalı olarak gerçekleştirilebilir olmalıdır.

* Kent yenilemesi, ön koşul olarak sosyal plânlamanın ilkeleri üzerinde anlaşmaya varılmış olmayı gerektirir. Bu ilkelerle, yenilemenin muhataplarının katılım haklarının ve maddi haklarının düzenlenmesi zorunludur.

Sonuç olarak, 10 yıllık uygulama sürecinde Kreuzberg'de, mevcut tarihi yapıların özgün nitelikleri ile birlikte korunup sağlıklılaştırıldığı, uygulama süreci içinde kullanıcıların bölge içinde barınmalarının sağlandığı, yeni yapıların dokuya uygun biçimde tasarlanarak, sosyal alt yapı (gençlik merkezi, kreş,..) ve yeşil alanların geliştirildiği belirtilmektedir.

Burada özetlenen yaklaşım biçimlerine ve ortaya çıkardığı sonuçlara dayanarak, geçerli ve uygulanabilir bir koruma anlayışının nasıl olması gerektiği tanımlanmak istenmiştir. Korumanın fiziksel boyutundan öte toplumsal boyutunun da çok önemli olduğu, başarının ise, mevcut çevrenin sosyal yapısını da koruma düşüncesinden kaynaklandığı görülmektedir. Ülkemizde bu anlamda başarılı olmuş örnekler yok denecek kadar azdır. Çünkü koruma denince, genellikle ya tek yapı uygulamalarına rastlanmakta ya da turizm işlevi yüklenen özellikli yörelerde restorasyon ve restitüsyon çalışmaları yapılmaktadır.

Ülkemizde olması gerektiği sık sık yinelenen detaylı araştırma ve incelemelerin, koruma alanı sınırları belirlenirken ya da grup kararları alınırken bütün boyutlarıyla gerçekleştirilemeyişi, uygulama aşaması için yeterli bilgi birikiminin oluşmadığı anlamına gelmektedir. Sit alanı ilân edilmiş ve grup kararı alınmış yörelerde, değişen ve gelişen yaşamın meydana getirdiği olumsuz yapılanmalara, karar öncesi edinilmiş bilgi birikiminin yetersiz ışığı altında ideal düzenlemelerin yapılamayacağı ortadadır. Bireysel uygulamaların ise yörenin bütünündeki yaşam koşulları irdelenmediği sürece olumlu sonuçlar vermesi güç görünmektedir. Koruma altına alınacak geleneksel yerleşim birimlerinde günün şartlarına uygun düzenlemelerin gerçekleştirilmesi ancak yapılacak toplu uygulamalar ile anlam kazanacaktır.

Kreuzberg ve Bolonya örneklerindeki yaklaşımların özeti sivil mimarlık örneklerini koruma anlayışında temel prensip

olmalıdır. Yani, geleneksel çevrelerin içinde yaşayan sosyal yapıdan soyutlanmadan sosyal ve fiziksel bir bütün olarak korunabilmesi sivil yapı korumasının amacı olmalıdır. Hedef ise yaşayanlarca benimsenmiş konut bölgelerinin bu anlamda uzun ömürlü yaşatılabilmesidir.

Doğal olarak anıtsal, sivil ve doğal yapılaşmaların korunmaya değer bulunduğu fiziksel dokuların bağlamsal ve çevresel özellikleri korumadaki temel amaca zaman zaman etkiyecektir. Korumanın bir maliyetinin de olması ve kendini kısa zamanda amorti etmesinin beklenmesi devlet desteğinden yararlanılabilecek kendine özgü durumlarda korumanın amacını saptırabilir. Örneğin; turizmi teşvik hedef olabilir çünkü yatırımın hem fizibl hem de rantabl olması istenir. Bir kentsel doku müze niteliğinde korunabilir, ticaret ve barınma işlevleri dokuya eklenebilir. Ya da, dokunun çevresi temizlenip ortamın belirtik hale gelmesi hedef olabilir.

Ancak anıtsal ve turistik değeri olmayan fakat çevresel anlamın sürekliliğini sağlamada önemli olan geleneksel sivil dokularda yukarıda belirtilen amaca ulaşmak gereklidir. Sivil dokunun korunmasına yönelik çalışmalar içinde sınırlar belirlenirken yapılan koruma amaçlı imar plânları zaman zaman sosyal yapı araştırmalarını içeriyorsa da, uygulamaya yönelik ve o yöreye özgü araştırmaların yeterince gerçekleşmediği de bilinmektedir. Grup kararları ise bütün korunması gerekli yapıları çok genel bir yaklaşım ile dört sınıfta nitelendirebilmektedir.

Gözlenen bu ve benzeri olumsuzluklar korunması gerekli görülmüş geleneksel konut bölgelerinde yukarıda sözü edilen amaç doğrultusunda derinlemesine ve çok boyutlu çalışmalar yapmayı gerekli kılmaktadır.

Çalışmada, bozulmasına karşın geleneksel konut bölgesi olarak belirlenen ve yine aynı nitelikte korunması bağlamın gereği olarak doğru bulunan Trabzon - Ortahisar kentsel alt bölgesi örnek çalışma alanı olarak seçilmiş, toplumsal yaşamın sürdürülmesini amaçlayan koruma düşüncesinin uygulanmasında ortaya çıkabilecek sorunların saptanması hedeflenmiş, toplumsal ve dolayısıyla fiziksel değişimin koruma uygulamalarında oluşturacağı engel ve güçlükler belirlenmek istenmiştir. Geleneksel yapıların yoğun olması ve koruma kararları alınana kadar, gerek geleneksel dokuda gerekse yakın çevredeki yapılaşmada daha önce belirtilen nedenlerle olumsuz koşulların önlenmemiş olması çalışma alanının seçiminde tercih edilen kriterlerdir.

Çalışma yöntemi olarak, birden çok teknikle yürütülen, geniş kapsamlı ve yoğun bir çalışma türü olan "Örnek Çalışma" (case study) yolu seçilmiştir. Böylece sorunlar yerinde saptanacak bu yolla birtakım sonuçlara varmak daha gerçekçi olacaktır.

Bu hedefler doğrultusunda çalışma; saptamalar (fiziksel ve toplumsal), fiziksel değişimin psiko-sosyal kavramlar düzeyinde incelenmesi ve çalışma alanındaki konutlar üzerinde yer yer örneklenmesi, buradan elde edilen bilgilerle ilintili

olarak yasa ve yönetmeliklerin irdelenmesi, şeklinde ele alınarak yürütülmüştür.

Beş bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, koruma konusunda tercih edilen yaklaşım biçimi gerekçeleriyle özetlenmektedir. İkinci bölümde ise, yapılan alan çalışması yer almaktadır. Alan çalışması iki boyutta ele alınmıştır. Fiziksel saptamalar ve toplumsal saptamalar. Üçüncü bölümün konusunu ise, alan çalışması ile de kanıtlanan değişim olgusunun mekânlara yansımaları oluşturmaktadır. Bu bölümde kültürel değişim kavramı ele alınmış, mekânlara yansımaları çeşitli psikososyal kavramlar düzeyinde irdelenerek alan çalışmasında görülebilenler örneklenmiştir. Dördüncü bölüm, yasa ve yönetmeliklerin incelenmesi doğrultusunda ele alınmış, koruma yasalarının gelişimi ve araştırmacılar tarafından değinilen olumsuzlukları belirtilmiştir. Beşinci bölüm ise sonuç bölümü olup, yapılan çalışma ve incelenen örnekler ışığında sivil yapı koruma yaklaşımlarının eksik yönleri tartışılmakta, tercih edilen koruma yaklaşımının uygulanabilmesine yönelik bir araştırma programı ile çalışma sonlanmaktadır.

2. ORTAHISAR ÖRNEK ÇALIŞMASI

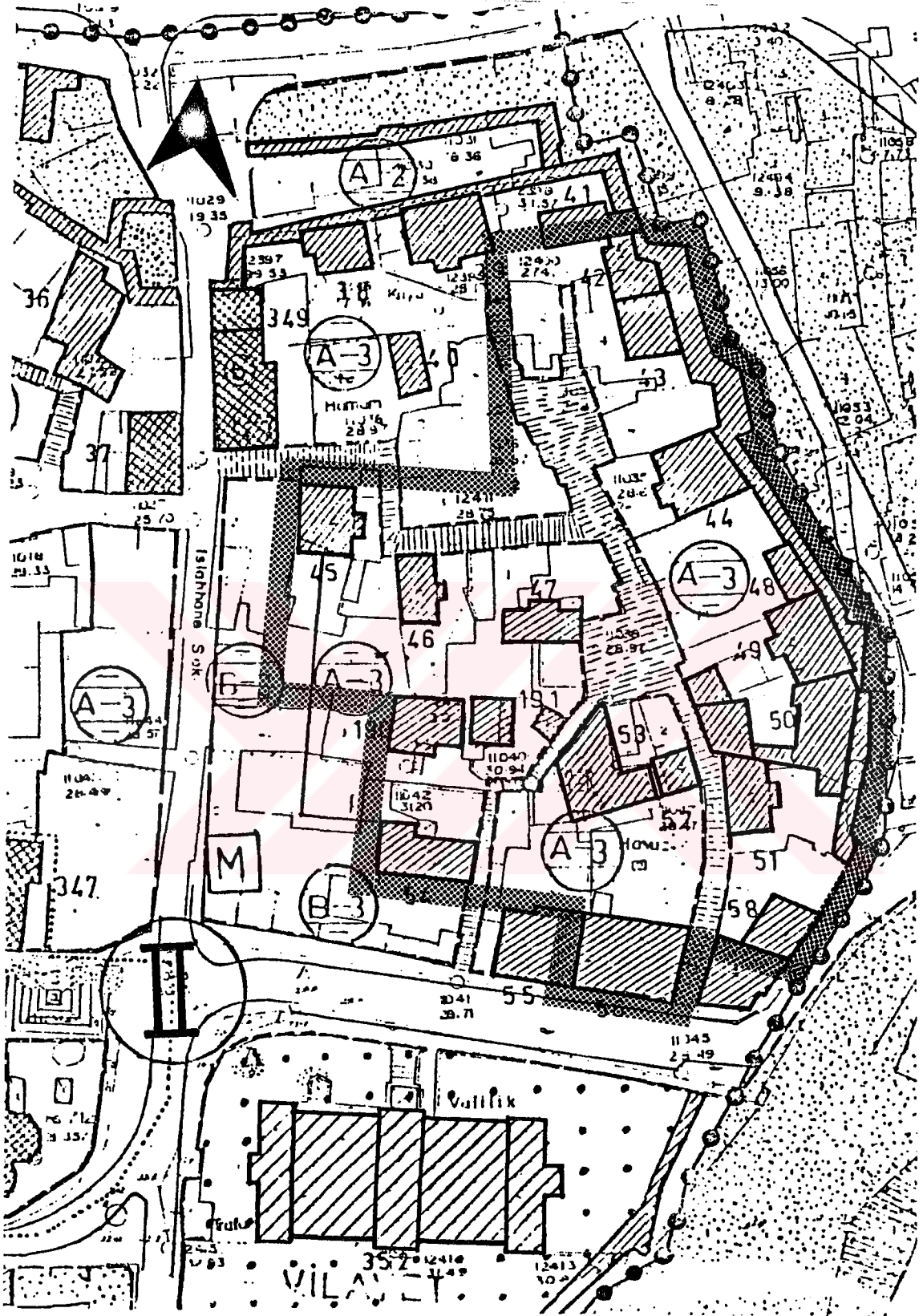
2.1. ÇALIŞMA ALANINA İLİŞKİN BİLGİLER VE ÖRNEK ALAN OLARAK SEÇİLME NEDENİ

Konuttaki işlevsel değişimin tarihi bir çevre ölçeğinde araştırılması gereği, Trabzon-Ortahisar kentsel alt bölgesinin çalışma konusu olarak seçilmesine neden olmuştur.

Ortahisar mahallesi, Trabzon kentinin geleneksel dokusunun yoğunlukta olduğu ve kentin tarih içinde çekirdeğinin biçimlendiği bir yerleşim bölgesidir. Yakın çevresinde bulunan eski Hükümet Konağı, eski Cezaevi gibi tarihi yapılarla, önceki yıllarda ve günümüzde kentin önemli bir mekân parçasını oluşturmaktadır (8).

1989 tarihli Trabzon kenti koruma amaçlı imar plânında II no'lu sit bölgesi olarak belirtilen yerleşim içerisinde çalışma alanı, doğu tarafından kale surları ile çevrelenmekte, batı yönünde Islahane sokak, kuzey yönünde Maraş caddesi ve güney yönünde Hükümet caddesi ile sınırlanmaktadır (şekil 1).

Aysu (8), 1977 yılında Orta-İç Kale civarında yaptığı çalışmasında sivil mimarlık örneklerinden olan binaların yapılışının yaklaşık 100 yıl öncesine dayandığını söylemektedir, Bu tez kapsamında alan çalışmasının sürdüğü 1990-1991 yılları

Şekil 1. Koruma Amaçlı İmar Plânı Koşulları Çerçevesinde Çalışma Alanı.

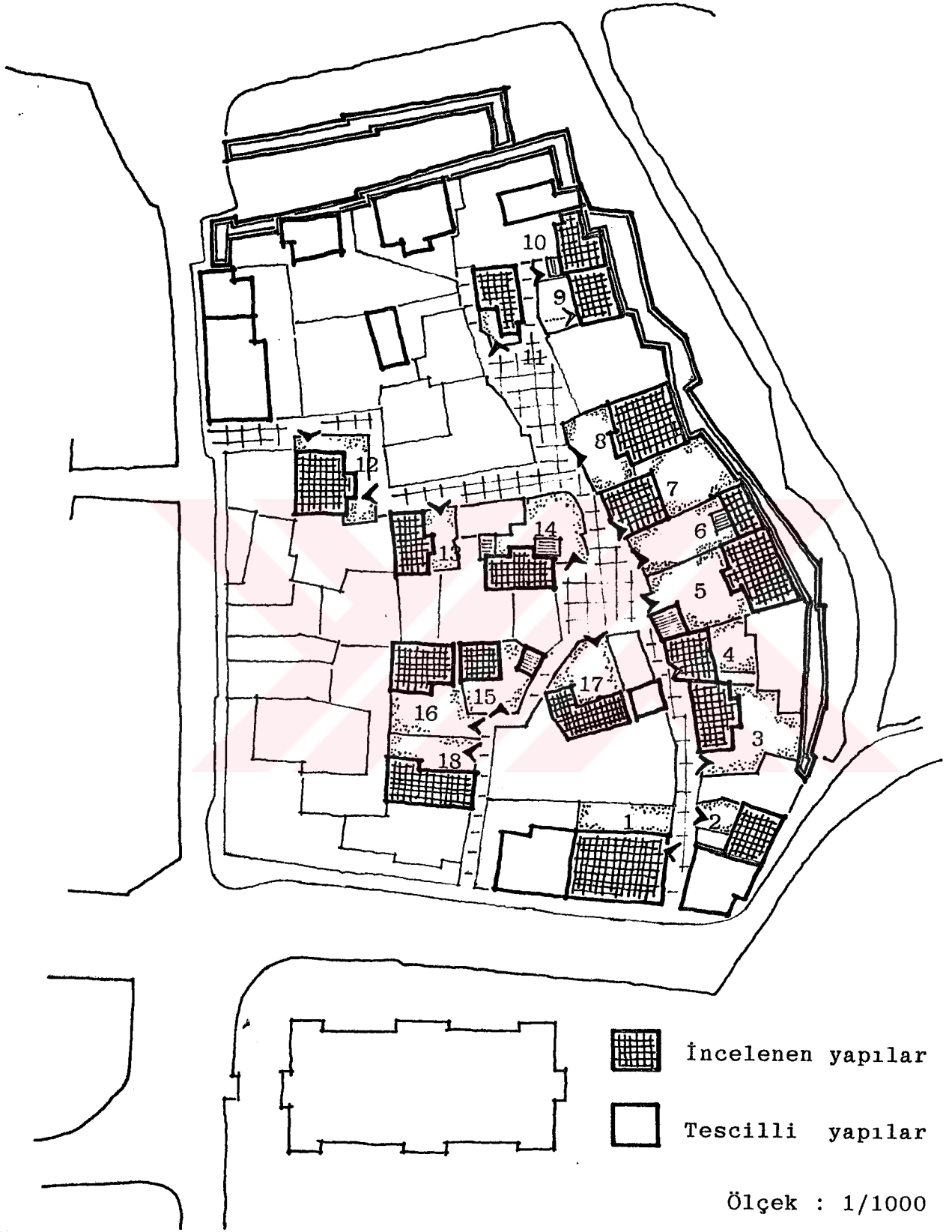
yılları arasında, kullanıcılarla yapılan görüşmeler ve saptamalar da, Ortahisar mahallesindeki konutların 1800 sonları ve sonrasında inşa edilmiş yapılar olduğunu doğrulayan bulgulardır.

Yerleşimdeki konut yapıları genellikle avlulu ya da bahçeli düzende inşa edilmiş olup, avlu ya da bahçeler konutun durumuna göre en uygun yöne konumlanmıştır. Kale duvarı üzerinde yer alan geleneksel konutların avlu ya da bahçelerinin çoğunlukla batı yönünde olduğu görülür (şekil 2).

Ortahisar mahallesi ve çevresinde, genellikle taş malzeme ile yapılmış ve iki katlı yapıların Rum'lar zamanından, iki katlı ve zemin kat taş, birinci kat ahşap karkas-dolgu sisteminde yapılmış binaların Osmanlı devrinden, kargir-yığma iki katlı ve üç-dört katlı betonarme yapıların Cumhuriyet döneminden kalan yapılar olduğu belirtilmektedir (8). İncelenen alanda, ele alınan örnekler çoğunlukla zemin kat taş, birinci kat ahşap karkas-dolgu biçimindedir. Bu da Osmanlı dönemi yapılarının çalışılan alanda çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

Geleneksel çevreyi oluşturan ve 19.y.y. sonu ve 20.y.y. başında inşa edilen yapılar, belirli bir fizik mekân uyumu ve ölçeği içinde alanda yer alırken, daha sonra inşaa edilen yapılar ise toplumsal, ekonomik ve kültürel nedenlerle bu uyumu yok eder niteliktedir.

Geleneksel uyumu yansıtan yapılar, o devrin gereksinimleri, aile tipi, üretim biçimi v.b. öğelerin bir sentezi olarak mekânların düzenlenmesine ve kullanılmasına yansımıştır

Şekil 2. Çalışma alanında incelenen yapılar

(8). Oysa, mevcut duruma bakıldığında, daha iyi koşullar yaratılmadığı gibi, varolan değerleri de yok eden, içinde eriten yoz bir yapılanmayı görmemek mümkün değildir.

Geleneksel dokunun yoğunlukta olması, belirtilen olumlu ve olumsuz koşulları birarada barındırması nedeni ile, bu tez kapsamı için uygun bir yerleşim olduğu saptanan Ortahisar mahallesi örnek alan olarak seçilmiştir.

Seçilen örnek alana ilişkin koruma kararları, 2863 sayılı "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu" ile bu kanunun bazı maddelerine değişiklik getiren 3386 sayılı kanun ve "3030 sayılı kanun kapsamı dışında kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği" ile bütünlük sağlamak amacıyla, Trabzon Belediyesi ve Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu ile birlikte düzenlenen "Trabzon Koruma İmar Plânı-Ek İmar Yönetmeliği" uyarınca belirlenmiştir (11-13).

Çalışma bölgesi, Trabzon Sit Alanı'na dahildir ve tescilli yapılar Koruma Amaçlı İmar Plânı'nda gösterilmektedir, (şekil 1). Bu yapılara ilişkin koruma grupları ise, Yüksek kurulun 1988 tarih ve 14 sayılı kararı ile belirlenmektedir (15). Yeni yapılaşmaya ilişkin hükümler ise yine "Ek İmar Yönetmeliği" uyarınca belirlenmiş ve çalışma alanı II no'lu sit bölgesi olarak ilân edilmiştir. Bu yönetmelikte, o bölgedeki yeni yapılaşmayı düzenleyen hükümler bulunmaktadır.

2.2. FİZİKSEL SAPTAMALAR

2.2.1. Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Fiziksel saptamalar bölümünde, girişte söz edilen, geniş

ve kapsamlı bir çalışma türü olan "Alan Çalışması" yöntemine bağlı olarak seçilen teknikler,

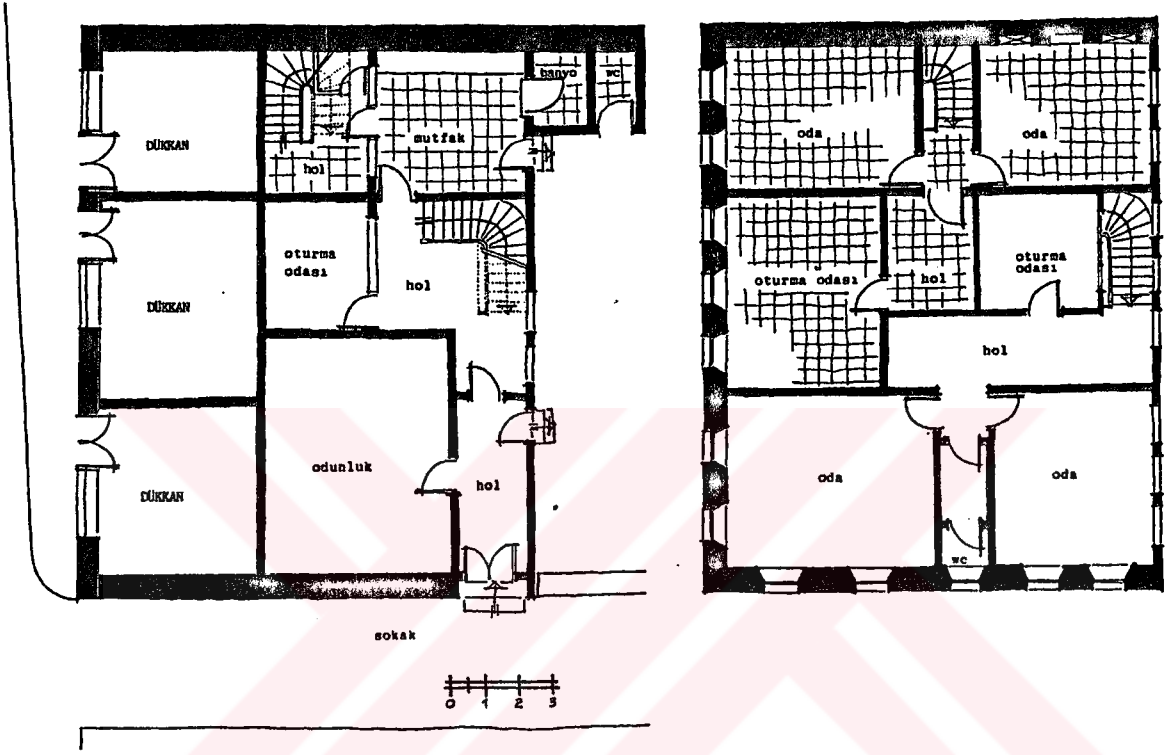
* Yerinde saptama (rölöve)

* Plân tiplerinin analizi, olmuştur.

Rölöve çalışması, konutların mevcut durumlarına ilişkin bilgileri içermektedir. bu çalışma gerçekleştirilirken, bölgede daha önce saptaması yapılmış konutlara ilişkin bilgiler elde edilmiş (16), diğer konutlar ise araştırmacı tarafından saptanmıştır. Alan çalışması süresince, daha önce saptanan konutlara ilişkin rölöveler ise, değişiklik olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yerinde denetlenmiştir. Temel olarak konutların mevcut durumunun saptanması hedeflenmiş, ancak, konutların geçirdiği değişim, araştırmacının gözlemleri ve kullanıcılardan alınan bilgiler doğrultusunda olabildiğince belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma 2.2.2. başlığında ayrıntılı biçimde ele alınmıştır.

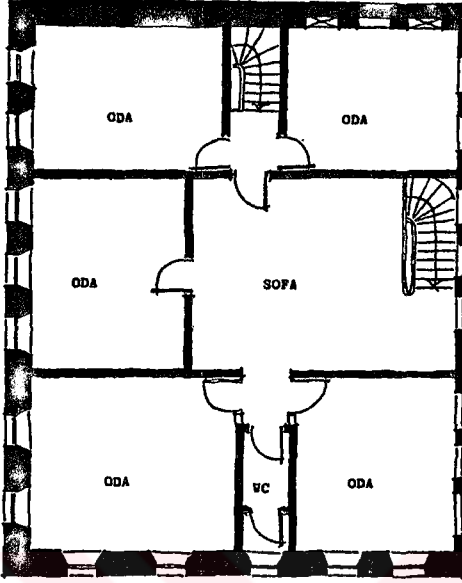
Analiz çalışması ise, konutların özgün durumlarındaki plân şemalarının, Türk evi plân tiplerine göre sınıflanabilme özelliklerinin araştırılması biçimindedir. Bu çalışma ise 2.2.3. başlığında ele alınmıştır.

2.2.2. Çalışma Alanında Belirlenen Konutların Mevcut Durumlarına İlişkin Saptamalar

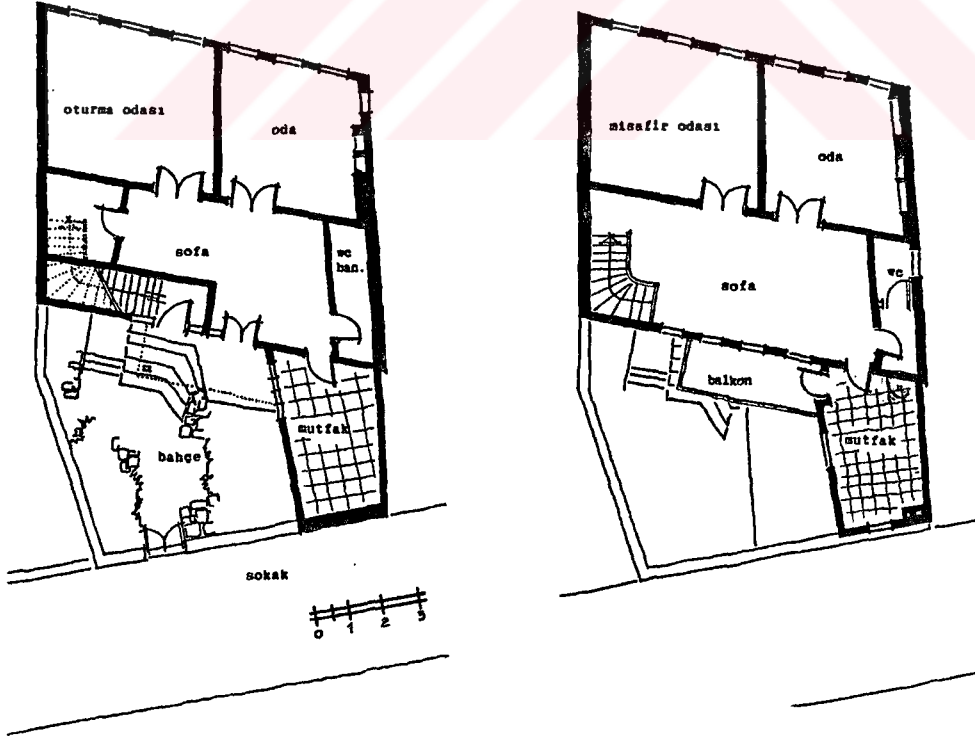

Şekil 3. 1 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

Çalışma alanının ilk örneğini oluşturan 1 no'lu konut şekilde belirtildiği gibi iki farklı aile tarafından kullanılmaktadır. Bu bölünmenin beraberinde getirdiği sorunlar arasında her iki kata ulaşımın aynı girişten sağlanması, mutfak olarak görülen mekânın her iki aile tarafından ortak olarak kullanılması, bazı karanlık mekânların oluşması, v.b.leri sayılabilir. Konutun orjinal plân şemasının aşağıdaki gibi olduğu düşünülmektedir.

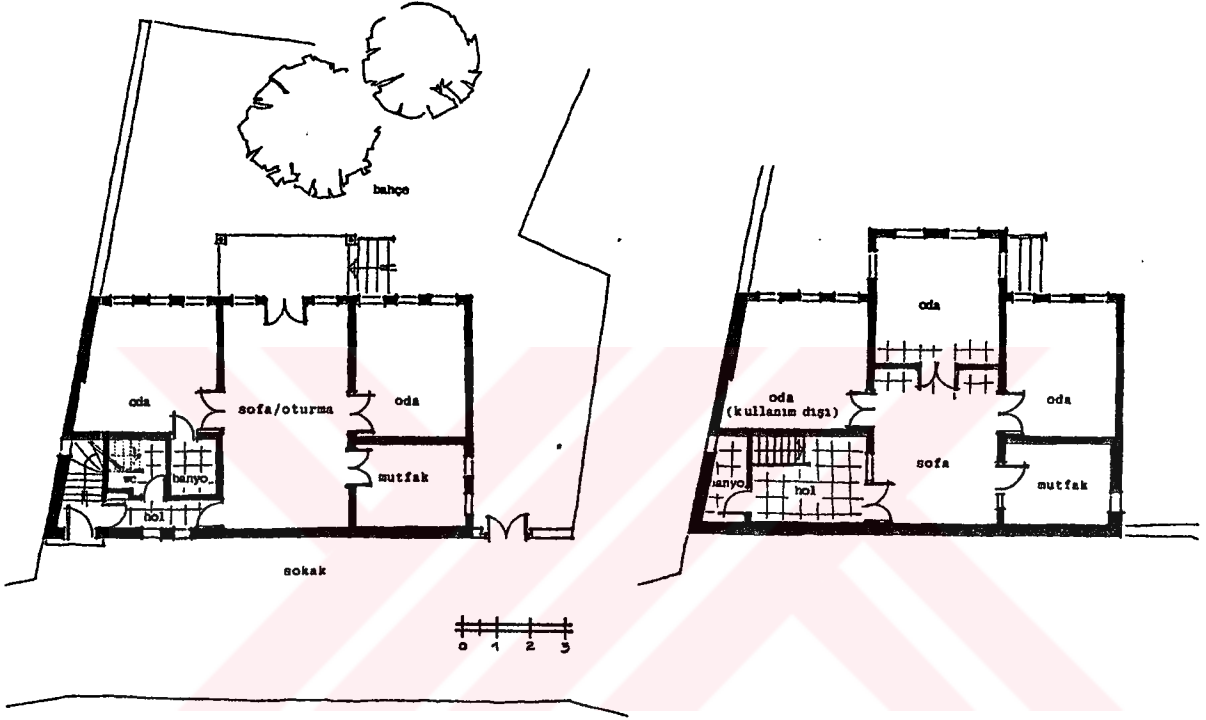

şekil 4. 1 no'lu konut, orjinal plân şeması.

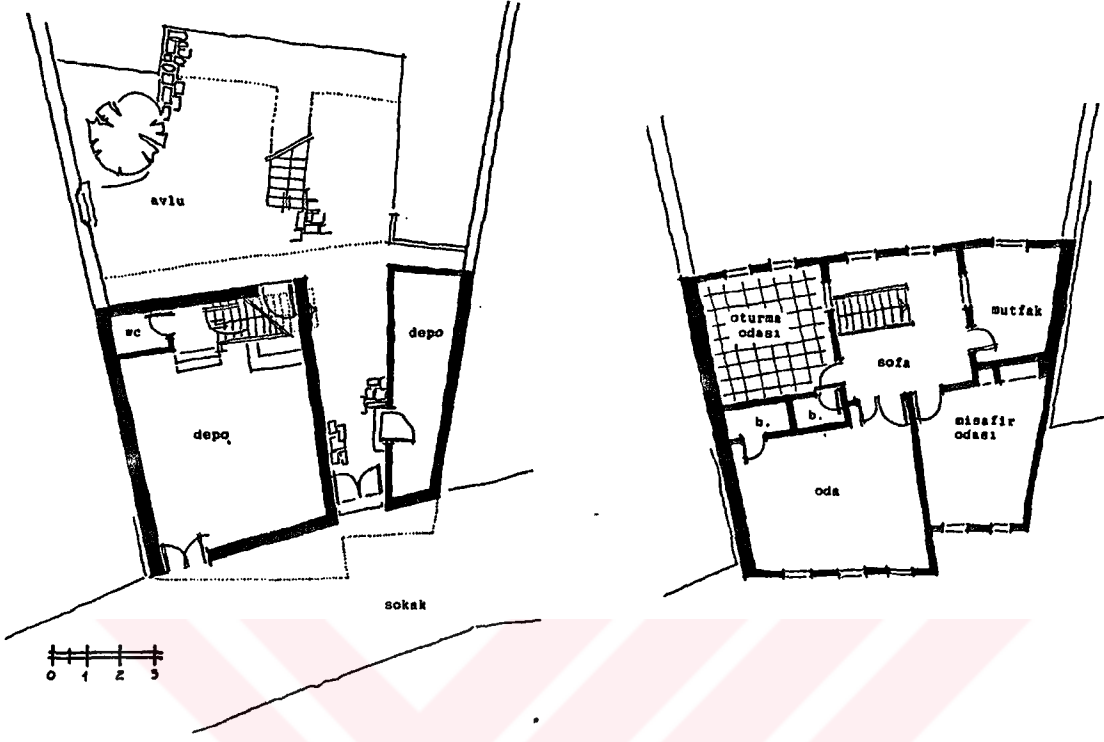
şekil 5. 2 no'lu konut, birinci kat ve ikinci kat plânları.

Yapılan gözlem ve görüşme ile mutfak mekânının sonradan ek olduğu saptanan 2 no'lu konut, sonraki yıllarda bölünerek iki aile tarafından kullanıma açılmıştır. Banyo ve wc mekânlarının da sofa'dan kazanıldığı düşünülmektedir.

Şekil 6. 3 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

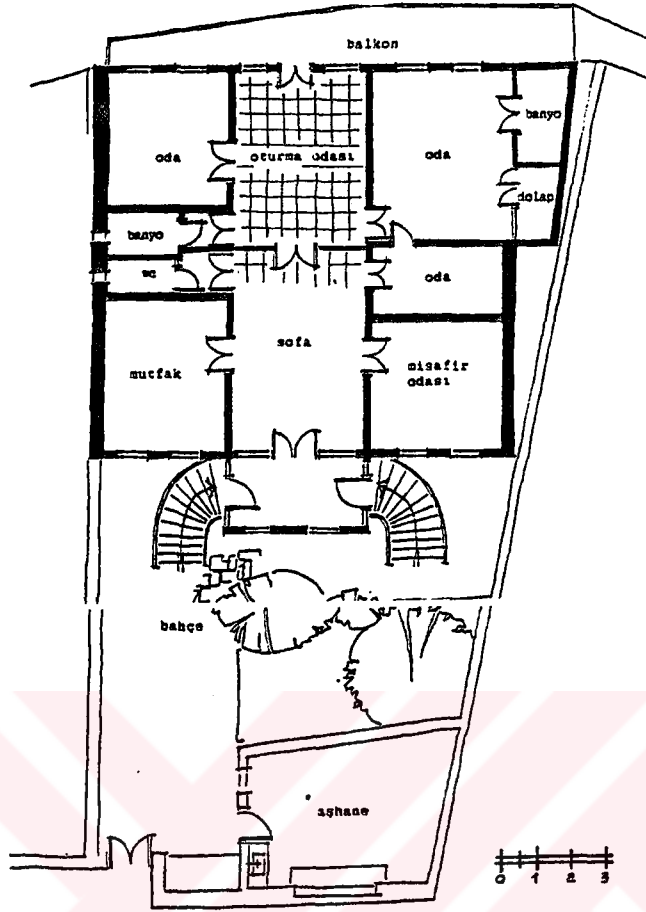
Yapılan gözlem ve görüşmeler sonucunda, şekilde belirtilen alanlarda daha sonradan değişiklik yapıldığı belirlenen 3 no'lu konut, bugün tek aile tarafından kullanılmaktadır. Orjinal kullanımında yol cephesinden kullanılan girişin mevcut olduğu saptanmış, ancak kullanıcılar tarafından merdiven elemanının bu tali giriş mekânında değil, sofa'da olduğu belirtilmiştir. Birinci katta depo olarak görülen mekânın ise, orjinal kullanımında sofa'nın devamı niteliğinde olduğu saptanmıştır.

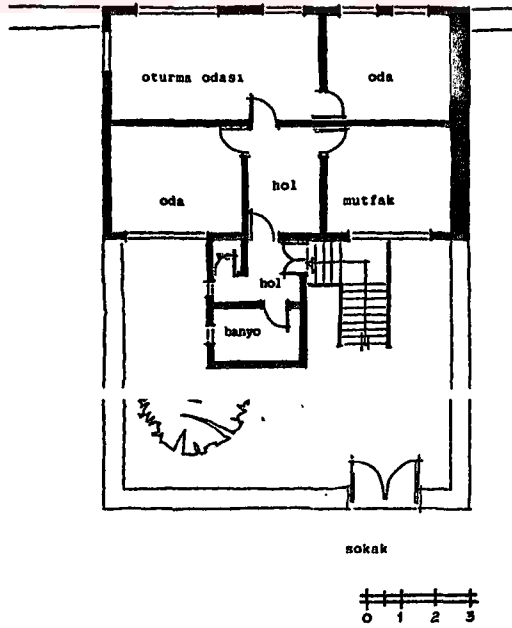
Şekil 7. 4 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

Zemin katın giriş, geçiş ve depolama etkinlikleri amacı ile kullanıldığı 4 no'lu örnekte ise, saptanabilen değişiklik, birinci katta oturma odası olarak kullanılan mekânın sonradan camlı bölme ile kapatılması olmuştur. Mutfak görevini ise, orjinalde zemin kattaki mekânlardan birinin üstlendiği, yaşamın birinci kat ile sınırlanmasıyla bu mekânın, birinci kat plânında uygun bulunan bir yere taşındığı düşünülmektedir.

Zemin katı kullanılmayan 5 no'lu konutta saptanan değişim ise, oturma odası olarak kullanılan mekânın sofa'nın kapatılmasıyla elde edilmesidir. Banyo ve wc mekânlarının ise sonradan oluşturulmuş olabileceği düşünülmektedir.

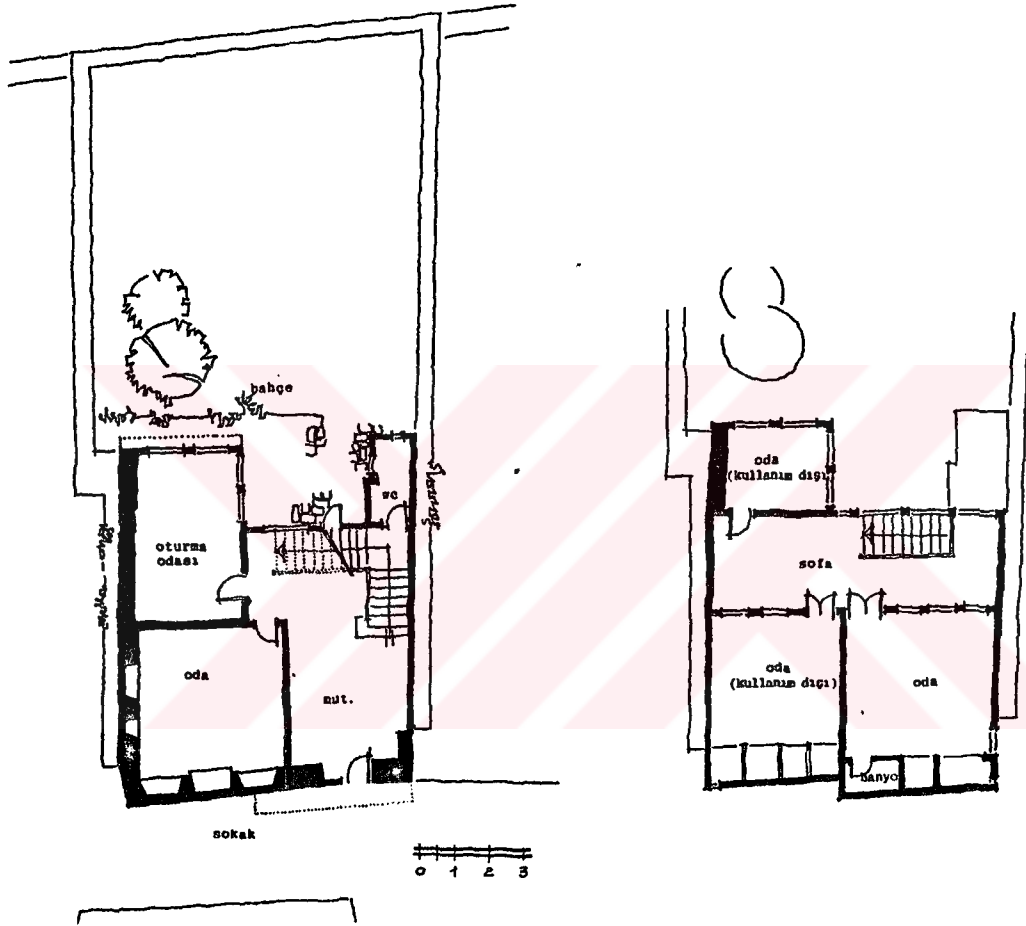

şekil 8. 5 no'lu konut, birinci kat plânı.

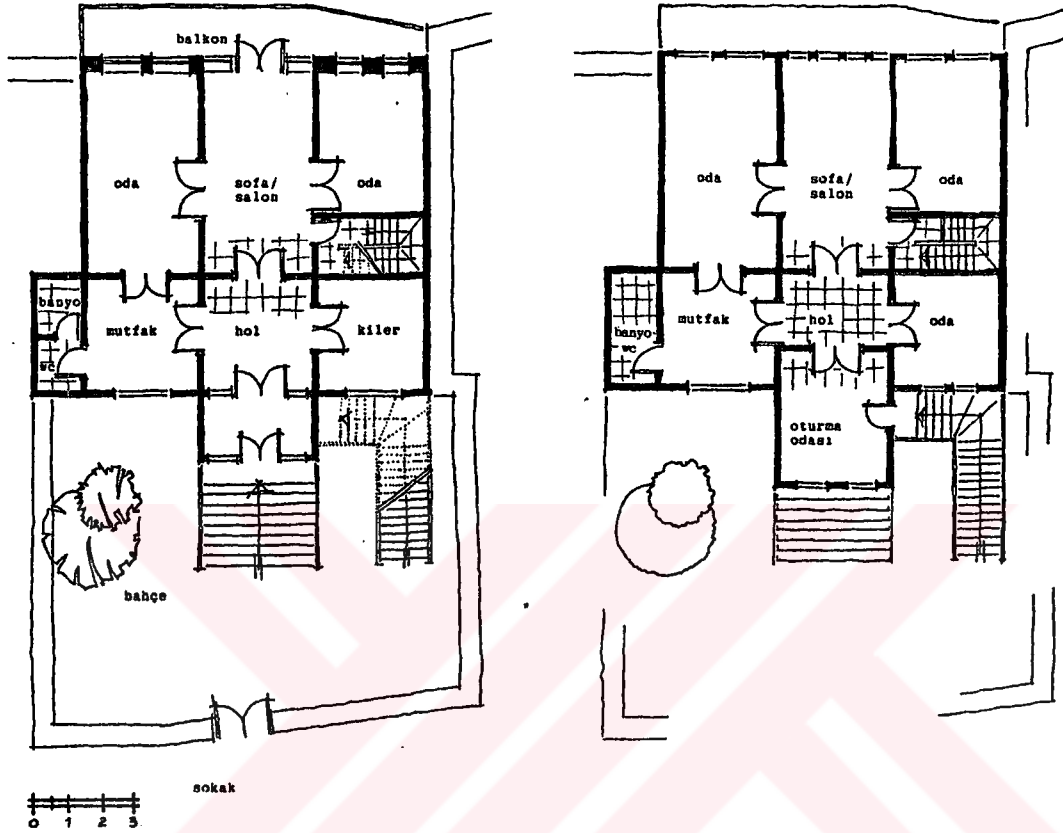
şekil 9. 6 no'lu konut, birinci kat plânı.

Lojman olarak kullanılan 6 no'lu konutun geleneksel değerler barındırdığı söylenemez. Ancak, koruma amaçlı imar plânında tescilli yapı olarak belirlendiği için bu çalışma kapsamında değerlendirmeye alınmıştır.

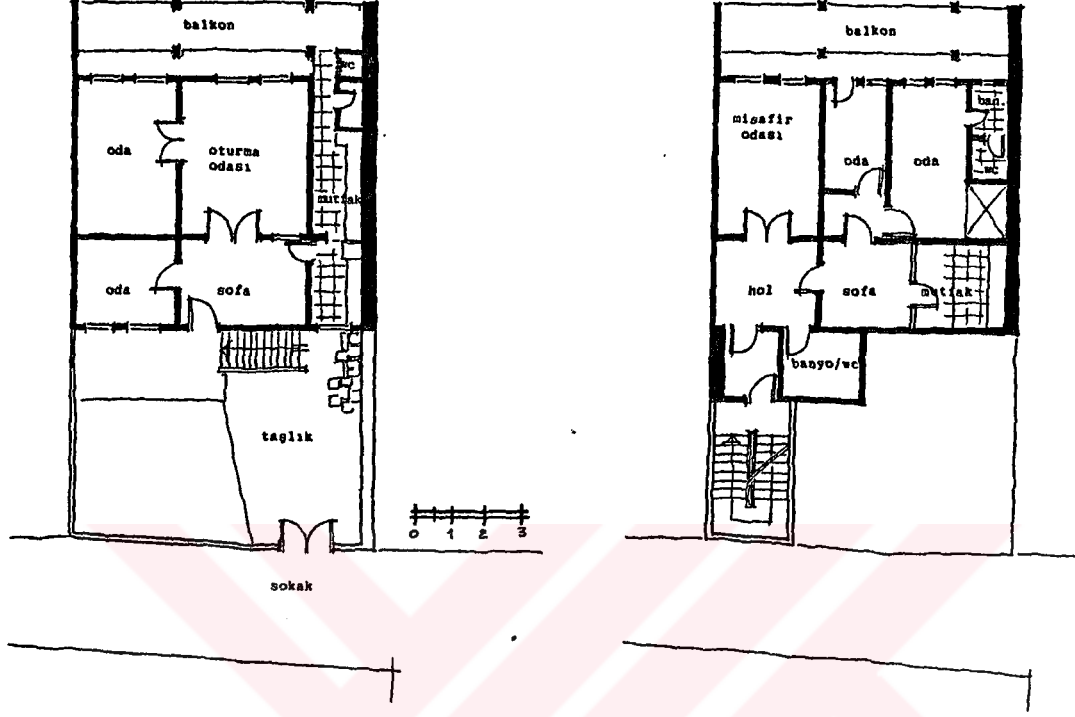
Şekil 10. 7 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

Koruma amaçlı imar plânında tescil edilmemiş olmasına rağmen, geleneksel sokak imajını güçlendirmesi nedeniyle, çalışma kapsamında irdelenen 7 no'lu konutun, öncelikle yapısal olarak iyileştirilmesi gerekmektedir. Birinci kattaki iki oda kullanılamaz durumdadır. Tek aile tarafından kullanılan konutun, özgün plânlaması değişime uğramamıştır.

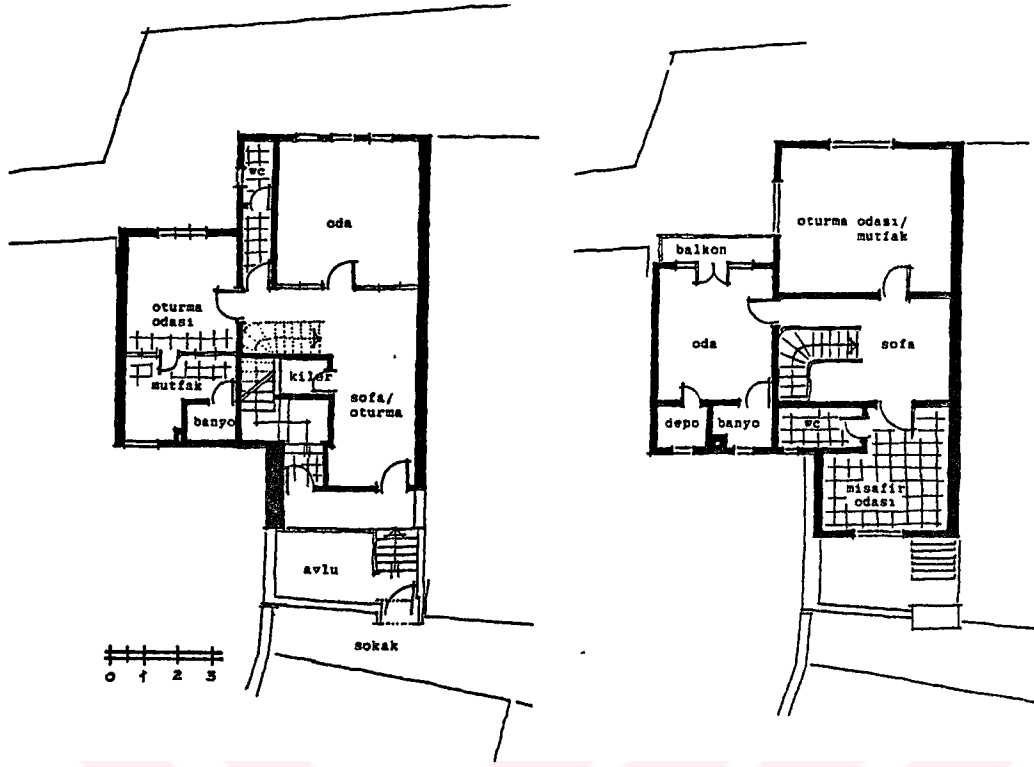
Şekil 11. 8 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

iki farklı aile tarafından kullanıldığı saptanan 8 no'lu konutun giriş katında ve birinci katında görülen değişiklik, sofa'nın her iki katta da bölünmesi olmuştur. Ayrıca iki katı birbirine bağlayan merdiven kapatılarak kullanımı sınırlandırılmıştır. Her iki katta da ek olarak görülen banyo-wc mekânlarına mutfaktan geçilmektedir. Birinci katta ise konuta giriş ek bir dış merdiven ile direkt olarak yaşama mekânından sağlanmaktadır.

Şekil 12. 9 no'lu konut, birinci kat ve ikinci kat plânları.

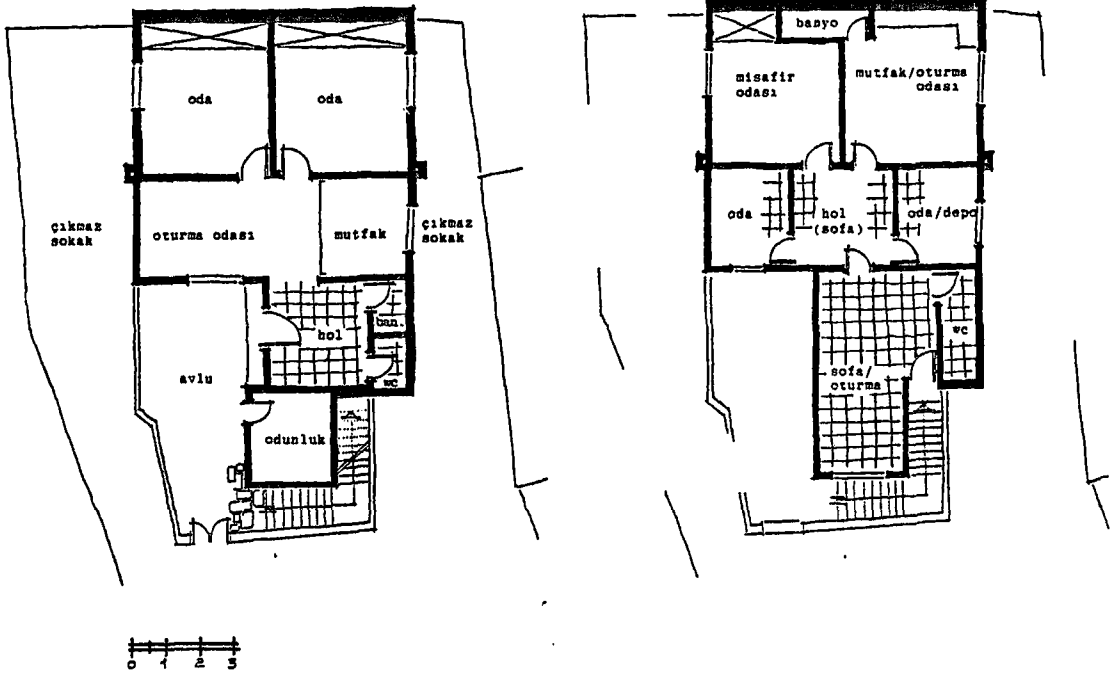
Koruma alanındaki gecikmenin olumsuz sonuçlarından biri ise 9 no'lu konutta görülmektedir. Bugün tescilli olan yapının, konutun yola bakan cephesinin olduğu bahçe kısmına bitişik nizam apartman yapılmış, böylece konuta ulaşmak neredeyse olanaksız hale gelmiştir. Birinci kata ulaşmak için, apartmanın tali kapısı kullanılarak alçak bir taşlıktan geçilirken, ikinci kata ulaşmak için ise apartmanın girişi ve merdiveni kullanılmaktadır. Plânlamada, birinci katta banyo, wc ve mutfak mekânlarının ek olduğu saptanmıştır. İkinci katta ise, yatak odası ikiye bölünerek kullanılmış, mutfak mekânı ise sofa'dan camlı bir bölme ile ayrılarak elde edilmiştir.

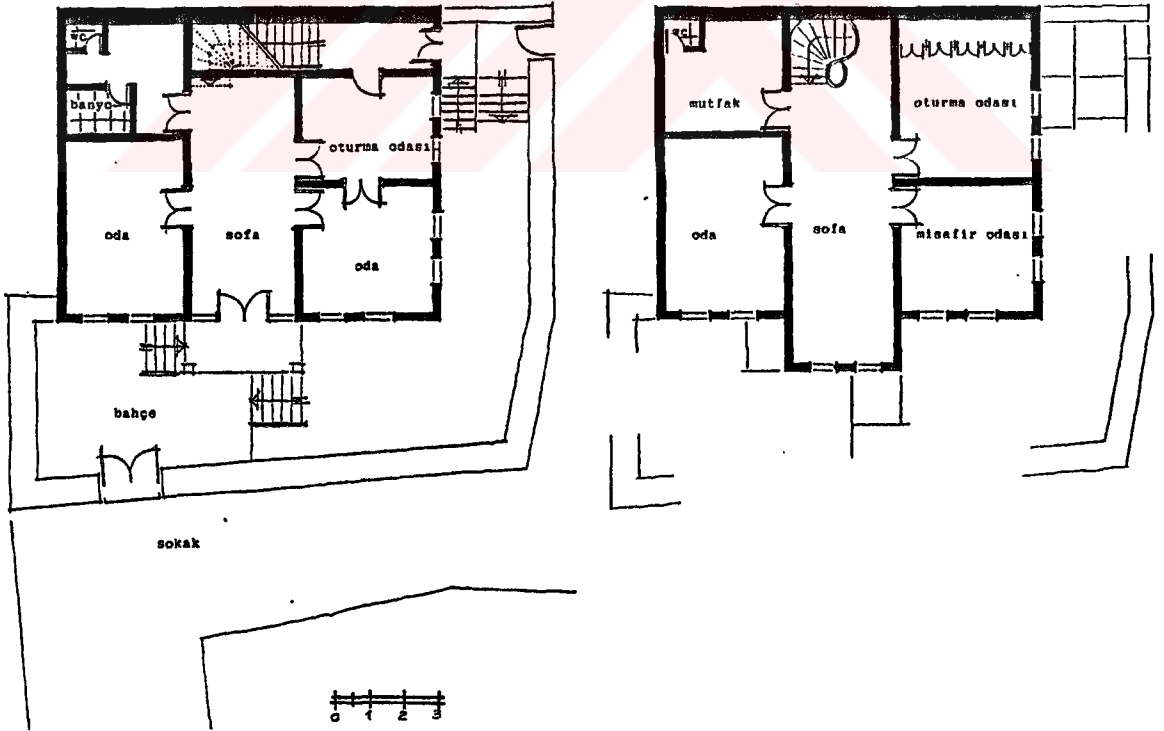
Şekil 13. 10 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

İki aile tarafından kullanılan 10 no'lu konutun zemin kat plânında iki ayrı giriş çözmek durumunda kalınmıştır. Birinci kata ulaşmak için, konutun içinde kullanılan merdiven, birinci katın kullanıcılarına hizmet etmek üzere giriş kapısı ile ilişkilendirilmiştir. Zemin katta mutfak, camlı bölme ile ayrılmış ve banyo mutfağın içinde kalmıştır. Diğer katta ise, sonradan oluşturulan misafir odasından, wc mekânına girilmektedir.

11 no'lu konutta, birinci kat plânında sofa adı verilen mekân ve wc'nin ek olarak yapıldığı kullanıcılar tarafından belirtilmektedir. Orjinal plân şemasının dış sofalı özellik gösterdiği belirlenen konutta katların, bugün plânlamada görülmeyen bir merdiven ile birbirine bağlı olduğu düşünülmektedir.

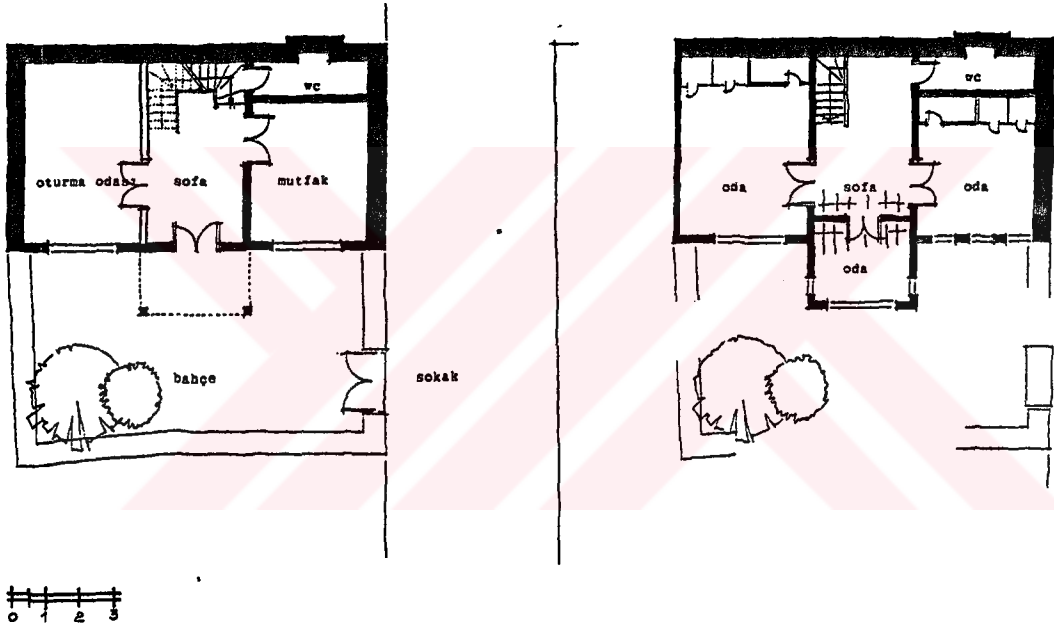

Şekil 14. 11 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

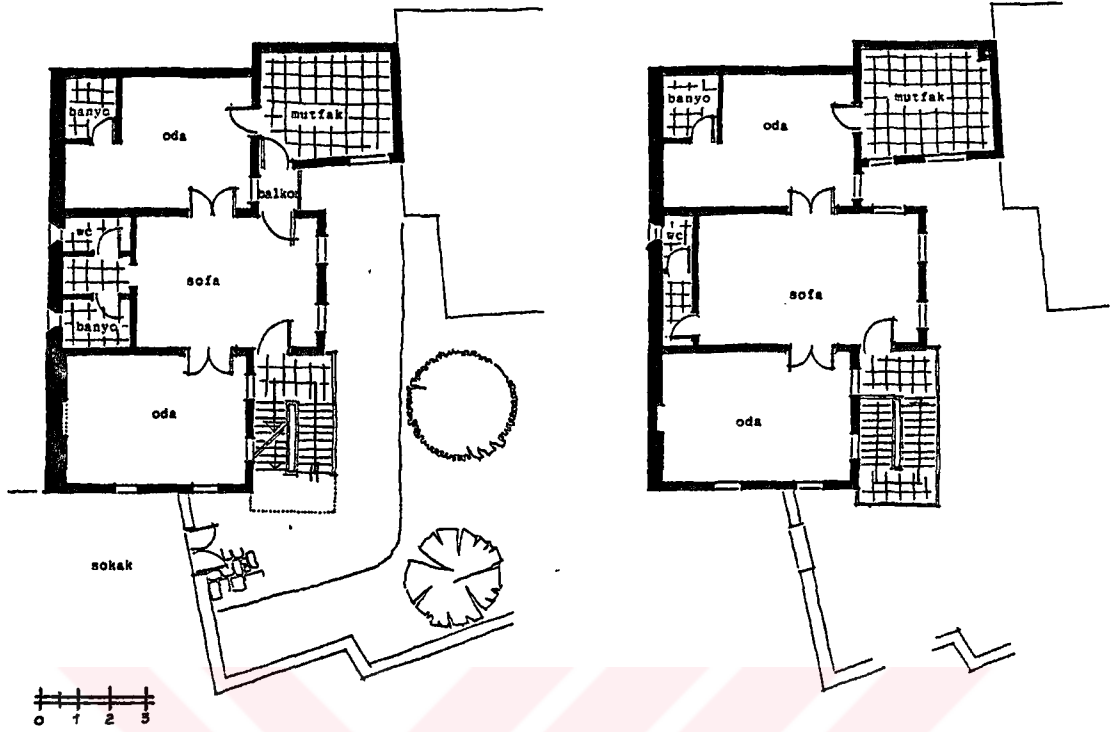
Şekil 15. 12 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

Tek aile tarafından kullanılan 12 no'lu konutun, plân şemasında görülen tek değişiklik, mutfak olarak kullanılan mekâna, zemin katta wc, birinci katta ise banyo ve wc mekânlarının eklenmesi olmuştur. Daha önceleri yıkanma eyleminin "hamamlık" ya da "gusülhane" adı verilen mekânlarla oda içlerinde gerçekleştirildiği, tuvalet gereksinmesinin ise, çoğu kez bahçede yer alan wc ile karşılandığı bilinmektedir.

Şekil 16. 13 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

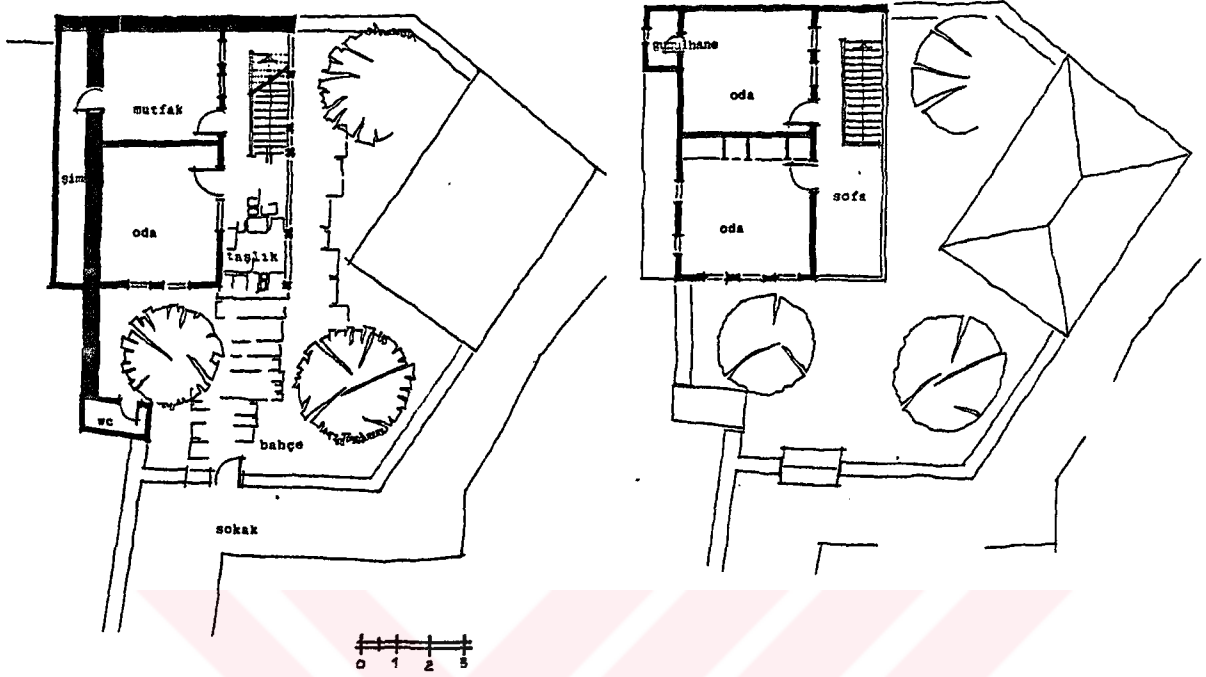
Özgün plânlaması en az değişim gösteren konutlardan biri olan 13 no'lu konut, tek aile tarafından kullanılmaktadır. Pencere genişliklerinin yeniden düzenlenmesi ve birinci kat plânında, sofa mekânının bölünerek bir yatak odası oluşturulması konutun geçirdiği değişimdir.

Şekil 17. 14 no'lu konut, birinci kat ve ikinci kat plânları.

İki farklı aileye hizmet eden 14 no'lu konuta, bu amacın sağlanması için betonarme dış merdiven çözümü getirilmiştir. Konutun içinde yer alan ve büyük olasılıkla sofa'da yer alan merdiven ise, katlar arası ilişkiyi kesmek amacıyla kaldırılmıştır. Orjinal durumunda bahçedeki bir mekânda gerçekleşen yemek pişirme eylemi, ek bir mutfak mekânı ile çözülmeye çalışılmıştır. Konutun içinde yer alan wc ve banyo'lar ise sofa ve oda mekânlarının bölünmesiyle kazanılmış mekânlardır.

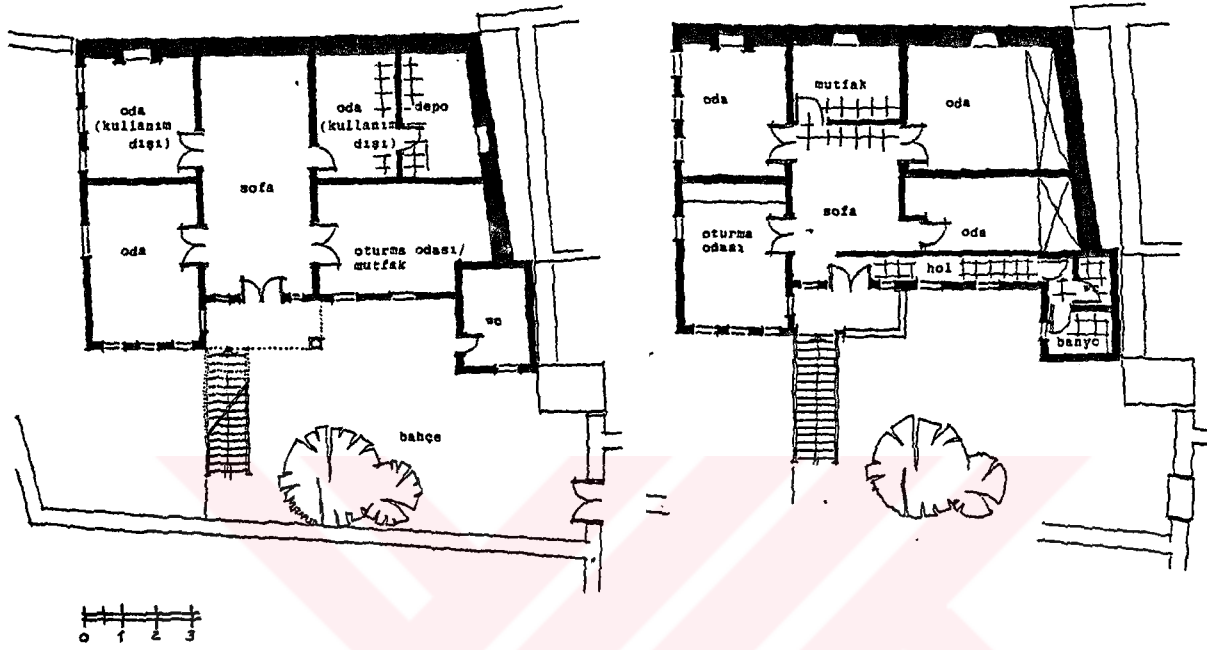
Orjinal plânı olduğu gibi günümüze aktarılan 15 no'lu konuttaki tek değişiklik, mutfak mekânının konutun içindeki bir odaya aktarılması olmuştur. Eski mutfak bahçede görülen tek katlı müstemilâttir. Bugün kullanılmayan konut, kullanım süresi boyunca tek aileyi barındırmıştır.

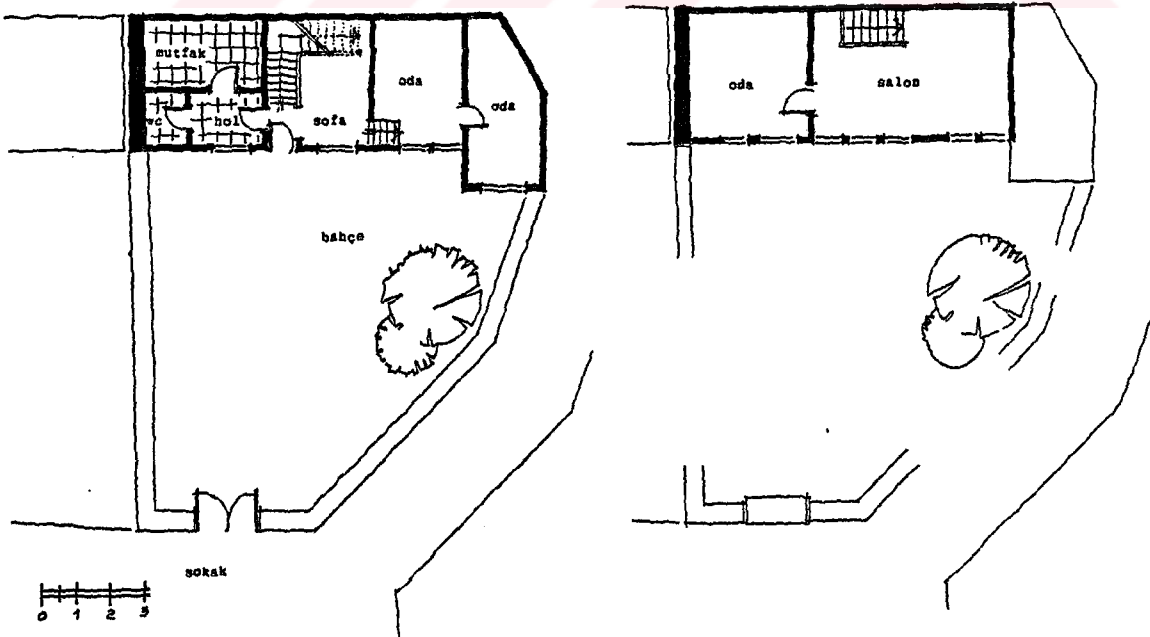
Şekil 18. 15 no'lu konut zemin kat ve birinci kat plânları.

16 no'lu konut, iki farklı aileyi barındırabilmesi için, sofa'daki mevcut merdivenin kaldırılıp, dışarıdan merdiven ilâvesiyle kullanıcılar tarafından biçimlendirilmiştir. Zemin kattaki yapısal sorunlar nedeniyle, arkadaki odaların hiç biri kullanılmamaktadır. Üst kattaki diğer bir değişiklik de, wc ve banyo mekânları yaratmak için oluşturulan dar ve kullanışsız koridordur.

Mutfak ve wc'nin bulunduğu kısmın, orjinalinde tek mekân olduğu düşünülen 17 no'lu konut, bugün tek aile tarafından kullanılmaktadır. Birinci katta, bir salon ve bir yatak odası, zemin katta ise mutfak, wc, hol(sofa), oturma odası ve bir kullanılmayan mekân bulunmaktadır.

şekil 19. 16 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

şekil 20. 17 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

Özgün kurgusunu büyük ölçüde koruyan 18 no'lu konutta tek aile yaşamaktadır. Birinci katta banyo olarak görülen mekânın sonradan genişletildiği saptanmıştır. Orjinalinde bu mekânın wc olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Bu durumda yıkanma eyleminin, birinci kattaki "gusülhane" de gerçekleştiği söylenebilir.

Şekil 21. 18 no'lu konut, zemin kat ve birinci kat plânları.

Fiziksel saptaması yapılan 18 konuttaki belirlenebilen değişimler, çizimler ve görüşmelerin yorumuyla aktarılmaya çalışılmıştır. Yorumlar 2.4. başlığında, toplumsal saptamalardan elde edilen bulgularla birlikte, topluca yapılacaktır.

2.2.3. Saptaması Yapılan Konutlarda Plân Tiplerine İlişkin Analiz Çalışması

Çalışma alanında belirlenen 18 konut için yapılan tipoloji çalışması sonunda, 6 no'lu konut dışındaki konutların

iki tipte sınıflanabildiği görülmektedir. 6 no'lu konut ise, yakın tarihli olduğu ve geleneksel özellikler taşımadığı halde, koruma kapsamına alındığı için bu çalışmada irdelenmiş ancak, sınıflamaya dahil edilmemiştir.

Eldem ve Küçükerman'a göre geleneksel Türk evleri dört biçimde sınıflanabilmektedir (17, 18). Bunlar ;

- * Sofasız
- * Dış Sofalı
- * İç Sofalı
- * Orta Sofalı, plân tipleridir.

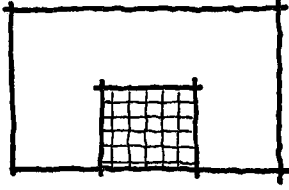
Bu plân tiplerinin bulunma yoğunluklarının yörelere göre farklılık göstermesi, coğrafik koşullar, iklimsel koşullar,.. gibi etkenlere bağlı olmaktadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi geleneksel kent yapılarında da yukarıda belirtilen nedenlere bağlı olarak "İç Sofalı" plân tipinin, sahil kentlerinde sıkça yinelendiği görülmektedir, (19). Doğu Karadeniz Bölgesinde "Dış Sofalı" plân tipine de rastlanmış ancak, bölgede yoğun bir biçimde yer almadığı belirlenmiştir (19).

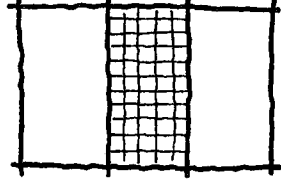
Çalışma alanında da bu durumun bir benzeri görülmektedir. Belirlenen 17 konut içinde 10 tanesinin iç sofalı, 7 tanesinin dış sofalı plân şeması gösterdiği saptanmıştır. Bu konutların plân kurgularının iç sofalı ya da dış sofalı olma durumlarının, kendi içlerinde de, farklı biçimlerde olduğu gözlenmektedir. Bu durum şu şekilde şematize edilebilir ;

1. İç sofalı plân tipleri

1.A.

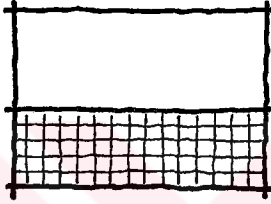
1.B.

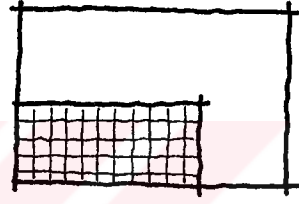
Şekil 22. Çalışma alanındaki iç sofalı plân tiplerinin şematize anlatımı.

2. Dış sofalı plân tipleri

2.A.

2.B.

Şekil 23. Çalışma alanındaki dış sofalı plân tiplerinin şematize anlatımı.

1A tipinde bir tane konuta rastlanırken (1 no'lu konut), 1B tipindeki konutların, tıpkı Doğu Karadeniz genelinde olduğu gibi, 9 konut ile (3, 5, 8, 12, 13, 14, 16, 17 ve 18 no'lu konutlar) en fazla sayıda saptandığı görülür.

Dış sofalı plân tipinde karşılaşılan 7 konuttan 3 tanesinin plân şeması 2A sınıfına girmektedir, (2, 11 ve 15 no'lu konutlar). Bu örnekler içerisinde yer alan 15 no'lu konut özgün plânlamasını korumaktadır. Diğer konutlarda ise, ek mekân çözümleri ile sofa'nın yer yer kapatıldığı görülür. 2B tipinde biçimlenen konut sayısı ise 4 olarak saptanmıştır, (4, 7, 9 ve 10 no'lu konutlar). Bunlarda da yer yer ek mekân düzenlemeleri ile sofa'nın özgün biçimlenmesinin bozulduğu görülür.

Sonuç olarak, saptaması yapılan konutların tümünün iki başlıkta sınıflanabildiği görülürken, "Karnıyarık" adı da verilen "İç Sofalı" konut tipinin baskın olduğu anlaşılmaktadır.

2.3. TOPLUMSAL SAPTAMALAR

2.3.1. Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Toplumsal saptamalar bölümünde yine alan çalışması yöntemine bağlı olarak seçilen teknikler,

* Görüşme ve soru kâğıdı

* SPSS paket programı ile soru kâğıtlarının istatistiksel analizi, olmuştur.

İrdeleme çalışmasında görüşme ve soru kâğıdı tekniğinin kullanılmasının amacı, kullanıcının yapıya ve çevreye ilişkin tercihlerini belirlemek, gösterdiği tepkiyi ölçebilmek olmuştur. Bu nedenle görüşmeler, araştırmacı tarafından deneklerle yüzyüze gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, Eylül 1990 ve Haziran 1991 olmak üzere iki farklı dönemde tamamlanmıştır. Soru kâğıtlarının içeriği, kullanıcının konutu ile arasındaki sosyal ve mekânsal sorunları saptamaya yönelik olarak hazırlanmıştır, (EK 1.). Konutlarda yaşayan ailelere ilişkin bilgiler öncelikle yer alırken, daha sonra konutlarla ilgili beğeniler, şikâyetler, konutların geçirdiği değişim, konutta geçen eylem-mekân ilişkileri v.b. konularda bilgilerin elde edilmesine yönelik sorular deneklere yöneltilmiştir. 35 aile ile yapılan görüşmeler sonucunda, alınan yanıtlar, soruların açık

uçlu ya da kapalı uçlu olma durumu gözönüne alınarak kodlanmış ve tablo haline getirilmiştir,

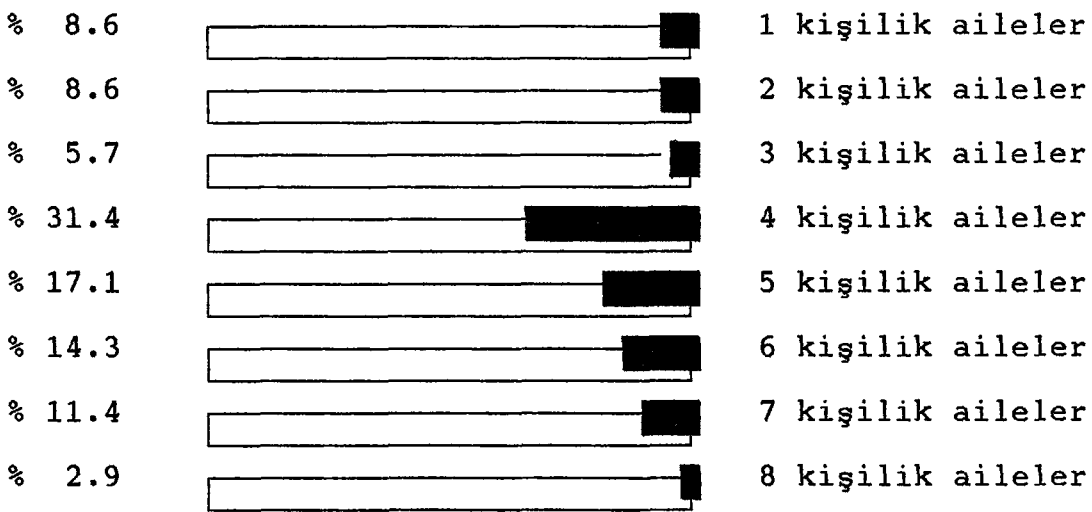
Tablo, değerlendirilmek üzere SPSS paket programının formatına uygun olarak bilgisayara yüklenmiş (EK 2.) ve niteliksel irdelemenin yapıldığı alt başlıklarda bilgiler edinmek üzere program geliştirilerek çıktılar alınmıştır, (EK 3.). Sonuçlar okura tablolaştırılarak sunulmaktadır. Bulgular, daha sonra toplu olarak yorumlanmaktadır.

2.3.2. Koruma Altına Alınmış Ortahisar Konutlarının Niteliksel İrdelemesi

2.3.2.1. Ortahisar mahallesinde yaşayan nüfusa ilişkin demografik veriler

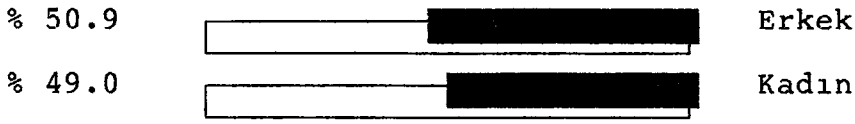
* Ailelerin tanıtımı

Öncelikle kullanıcılara ilişkin bilgiler saptanmış, çalışma alanında toplam hane halkı nüfusu 151, ortalama aile büyüklüğü 4.314, toplam çocuk nüfusu 73, ortalama çocuk sayısı ise 2.085 olarak belirlenmiştir.

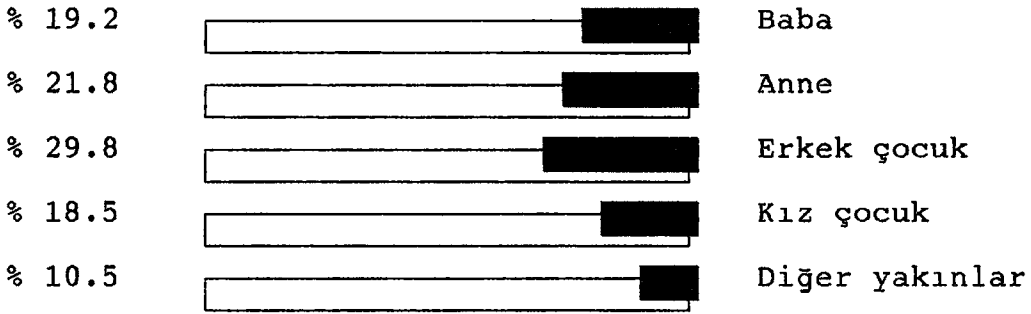

Şekil 24. Ortahisar mahallesindeki ailelerin büyüklüğü.

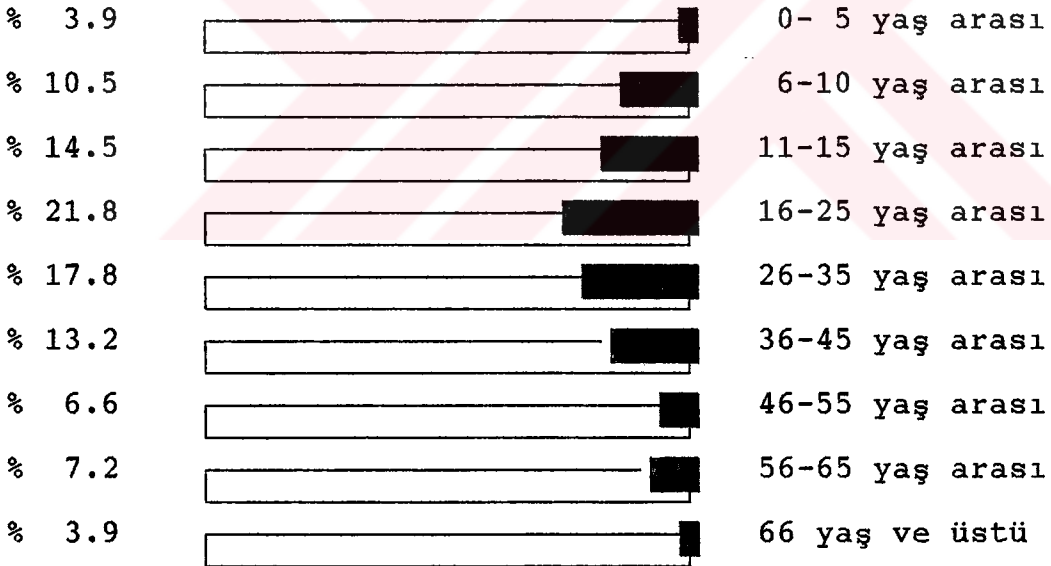
* Aile bireylerinin tanıtımı

Şekil 25. Aile bireylerinin cinsiyetlere göre dağılımı.

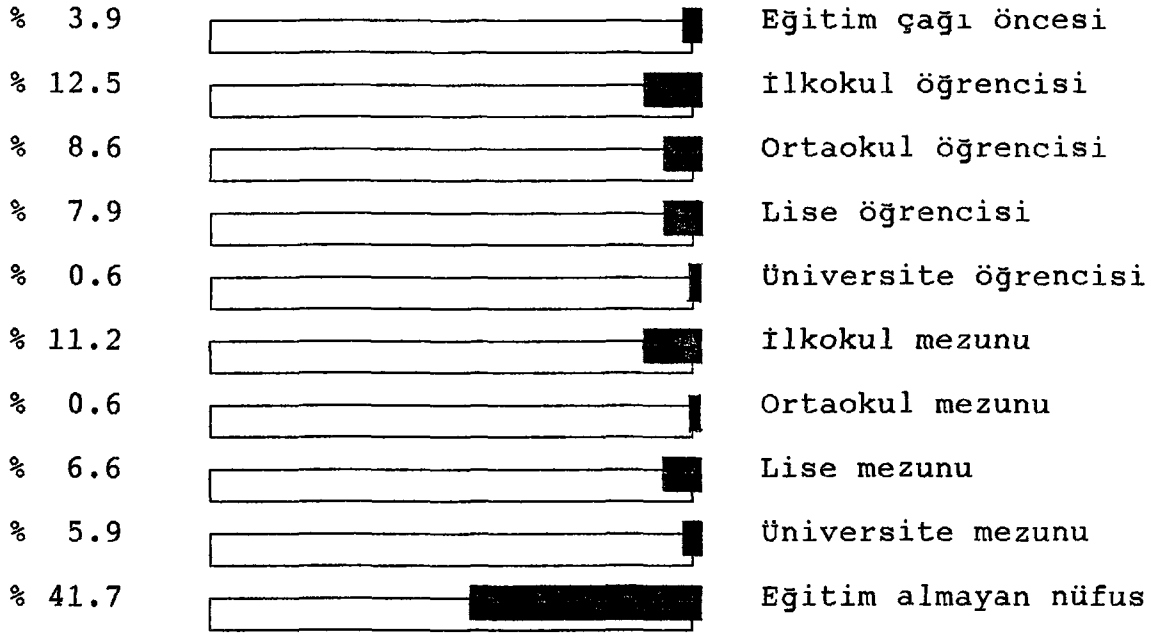

Şekil 26. Bireylerin aile içindeki yeri.

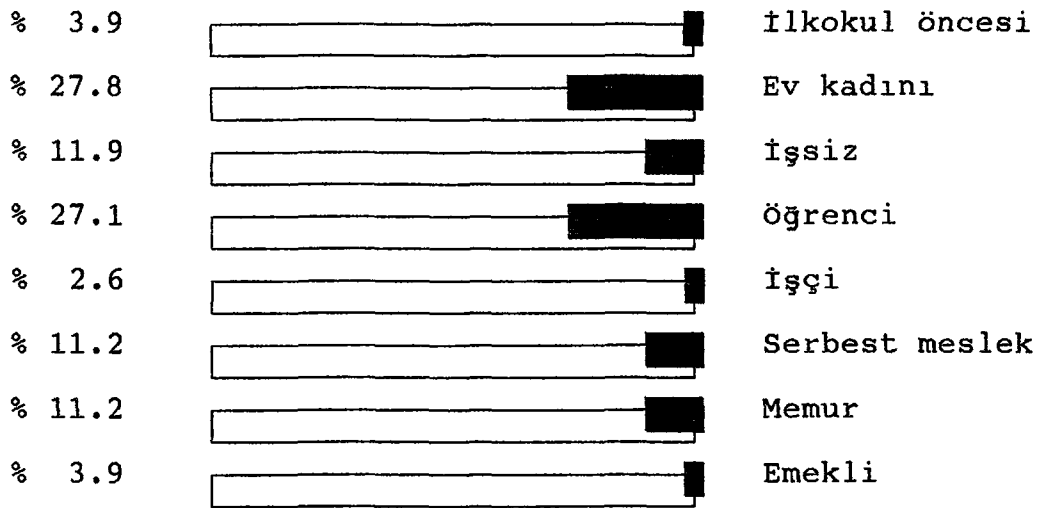
Şekil 27. Bireylerin yaş durumuna göre dağılımı.

Ortahisar mahallesinde yaşayan nüfusun yaş grafiğine baktığında 16-25 yaş arası nüfusun % 21.8 ile çoğunlukta olduğu görülür. Yaşlı nüfus ise, dikkat çekecek kadar azdır.

Şekil 28. Bireylerin eğitim durumuna göre dağılımı.

Şekilde de görüldüğü gibi, eğitim çağı öncesi nüfusun toplam nüfusa oranı % 3.9, hiç eğitim almayan nüfusun toplam nüfusa oranı ise % 41.7 dir. Eğitim düzeyinin oldukça düşük olduğu, ilkokul öğrencisi ve ilkokul mezunu kişilerin, eğitimsiz nüfustan sonraki sıraları paylaştığı görülmektedir.

Şekil 29. Bireylerin iş durumuna göre dağılımı.

En yoğun nüfusu ev kadınları ve öğrenciler oluşturmaktadır. Daha sonra ise % 11.9'luk oran ile işsizler görülür. İşsizlik oranının, ev kadınları, öğrenciler ve ilkökul öncesi nüfus çıkarıldığında yüksek olduğu söylenebilir.

2.3.2.2. Kullanıcıların Konutlarına İlişkin Görüşleri

Şekil 30. Konutlar hakkındaki olumlu-olumsuz görüşler (Mülk konut ■ , kiralık konut ■ , lojman ■ olma durumuna göre).

Şekilde görüldüğü gibi, kullanıcı bir anlamda konutuna ilişkin bir kararsızlık yaşamaktadır. "Ne hoşnut ne değil" yanıtının birinci sırada yer alması bu durumun göstergesidir. Konutundan hiç memnun olmayanların tümü kiracıdır. Bu da kiracı durumundaki kullanıcıların konutlarını geçiçi bir barınak olarak görmesi ve konutun olumsuz yanlarını daha çok hissetmesi anlamını taşımaktadır. Olumlu yönde görüş belirtenlerin oranına bakıldığında evsahiplerinin daha çok olduğu gözlenmiştir. Lojmanda oturan kullanıcı ise bu durum ile ilgili olarak her hangi bir görüş belirtmemektedir.

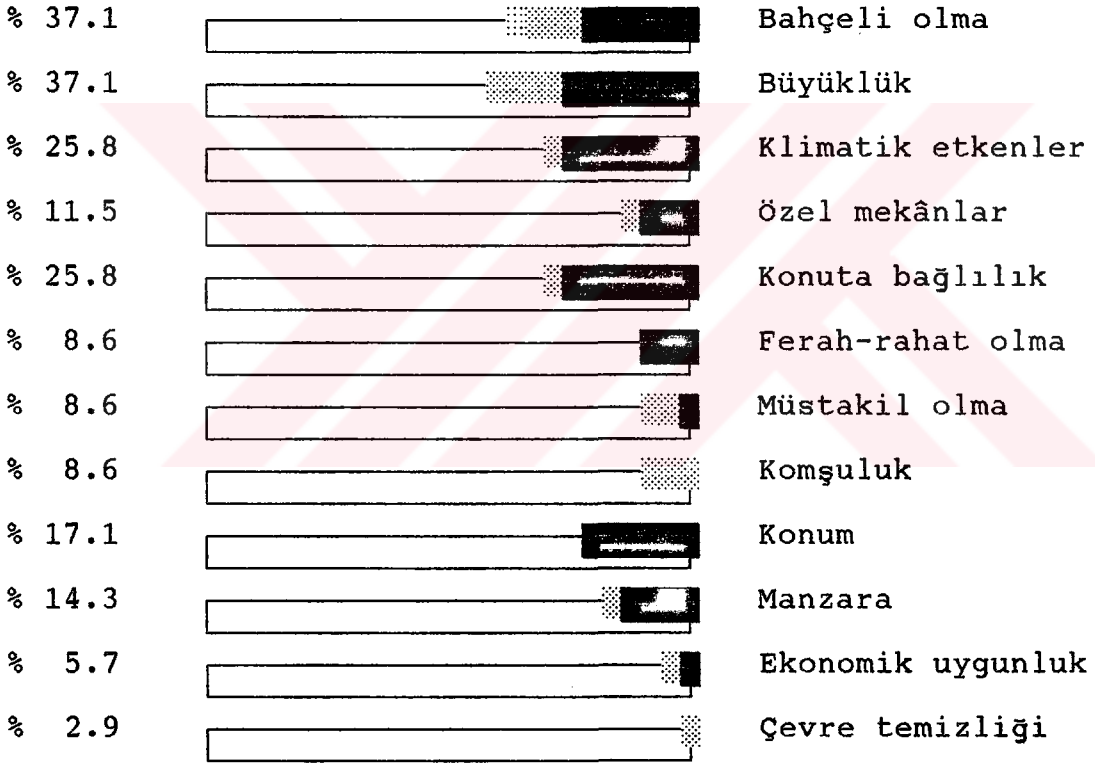
* Oturulan konutların beğenilen yönleri

Bu başlıkta yapılan değerlendirme ile, kullanıcılardan

alınan yanıtlar gruplandırılarak şekil 31' de gösterilmiştir. Beğenilme nedenleri arasında en önemli görülenler, bahçeli olma, büyüklük, iklimik etkenler, konuta bağlılık, konum ve manzara olarak saptanmıştır. Bahçeli olma özelliğinin önemli bulunması, kullanıcıların yakın çevrelerine ilişkin tercihlerinde bahçe ögesinin, geçmişte olduğu gibi bugün de önemli bir ölçüt olduğunun göstergesidir. Büyüklük kavramının yüksek oranda belirtilmesi ise, geleneksel konutun bölünerek kullanıldığı durumda bile çekirdek aile için yeterli boyutları sağladığını göstermektedir. Sorun büyüklükte değil, o büyüklüğün gerektirdiği konfor koşullarının sağlanamamasındadır. Oturulan konutların beğenilme özellikleri sınıflamasında diğer önemli tercih nedenleri ise konuta bağlılık ve iklimik etkenlerdir. İklimik etkenlerin yüksek oranda tercih edilme durumu, bir sonraki başlıkta oturulan konutların beğenilmeyen yönleri sınıflaması ile gelişki göstermektedir. Çünkü, şikâyetlerin önemli bir yüzdesi, ısınma, rutubet gibi olumsuzluklarla özetlenmiştir.

Tercihler daha sonra üç ana başlıkta değerlendirilerek her bir gruba χ^2 testi uygulanmıştır. Birinci grupta konutu beğenme faktörü olarak fiziksel etkenler (bahçeli olma, büyüklük, iklimik etkenler, özel mekânlar), ikinci grupta sosyal etkenler (ferah-rahat olma, konuta bağlılık, müstakil olma, komşuluk), üçüncü grupta ise çevresel etkenler (konum, manzara, çevre temizliği) yer almaktadır. Ekonomik uygunluk ise bu başlıkta sınıflanamamıştır. Fiziksel etkenlerin beğeniyi diğer etkenlere göre daha çok etkilediği görülmektedir.

Yapılan x^2 testleri ile beğeni nedenlerinin ev sahipleri ve kiracılar arasında farklılık gösterip göstermediğine bakıldığında ise; fiziksel etkenlerde ($x^2=2.32 < x^2=2.70$, d.f=1, $\alpha=0.10$) ev sahipleri ile kiracılar arasında anlamlı bir fark görülmediği, sosyal etkenlerde ise ($x^2=0.04 < x^2=2.70$, d.f=1, $\alpha=0.10$) ise daha düşük bir değer ile farklılaşımın daha da az olduğu, çevresel etkenlerde ise ($x^2=3.12 > x^2=2.70$, d.f=1, $\alpha=0.10$) ev sahipleri ve kiracılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlenmiştir.

Şekil 31. Ortahisar mahallesindeki konutların beğenilen yönleri (mülk konut ■ , kiralık konut ■ , lojman ■ olma durumuna göre).

* Oturulan konutların beğenilmeyen yönleri

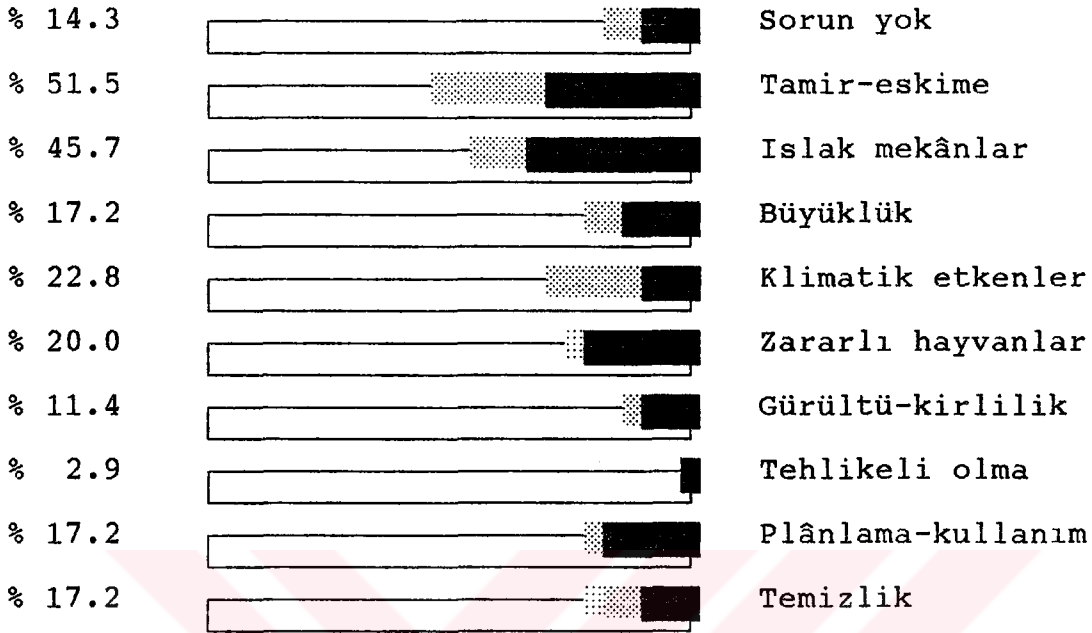
Kullanıcılara yöneltilen "konutunuzun beğenmediğiniz üç özelliğini söyleyiniz" sorusuna alınan yanıtlar sonucunda,

kullanılan konutlarda en çok "tamir-eskime" sorununa rastlanmıştır. Kullanıcılar beklendiği gibi, konutlarının harap durumda olmasından fazlasıyla şikâyetçi olmaktadır. İkinci sırada ise ıslak mekânlarla ilgili sorunlar yer alır. Mutfak mekânı konutların bölünmesi ve bir kaç çekirdek aile tarafından kullanılması sonucu önemli bir plânlama sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Saptamalar sırasında mekânsal sorunlar içinde öncelikle göze çarpan ve kullanıcıyı zor durumda bırakan ıslak mekânların, yenileme çalışmalarında öncelikle ele alınması gerekmektedir. Şikâyetler arasında öncelikli bulunan "zararlı hayvanlar" ise yapılarda görülen fiziksel eskimeden kaynaklı olup, bu durum giderildiğinde ortadan kalkabilecek bir sorundur. Bu sorunlar yenileme çalışmaları için ve her bir konut için veri oluşturmalı, çalışmalar bu tür kullanıcı şikâyetleri saptanarak yürütülmelidir.

Toplam yüzdelerle bakıldığında fiziksel etkenlerle ilgili sorunların öncelikli olduğu (tamir-eskime, ıslak mekânlar, büyüklük, iklimik etkenler), çevresel etkenlerle ilgili sorunların (zararlı hayvanlar, gürültü-kirlilik, tehlikeli olma) fiziksel etkenleri izlediği ve üçüncü grubun plânlama ile ilgili sorunlardan oluştuğu (kullanım-plânlama) gözlenmiştir.

Yapılan istatistiksel değerlendirmede fiziksel etkenlerle ilgili sorunların ev sahipleri ve kiracılar arasında anlamlı bir farklılaşım göstermediği ($\chi^2=0.27 < \chi^2=2.70$, d.f=1, $\alpha=0.10$), yine çevresel etkenlerle ilgili sorunların ($\chi^2=0.14$) ve plânlama sorunlarının da ($\chi^2=0.85$) kiracılar ve ev sahipleri arasında farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Görüldüğü gibi sorun olarak saptanan başlıklar, her iki grup kullanıcı için de aynı oranda rahatsız edici olmaktadır.

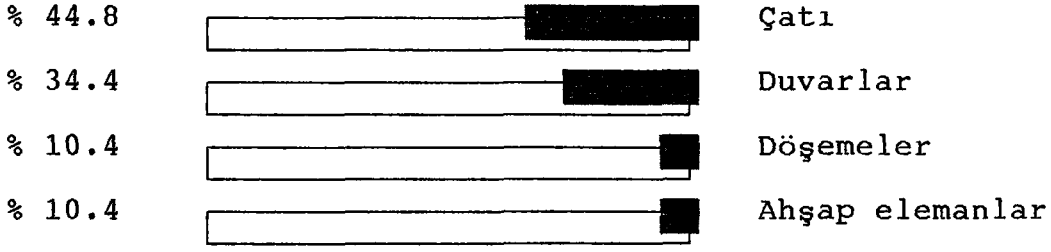

Şekil 32. Kullanılan konutlara ilişkin sorunlar (mülk konut ■ , kiralık konut ■■ , lojman ■■■ olma durumuna göre).

Konutlar hakkındaki olumsuzluklar bu şekilde saptanırken aynı anda, kullanıcıların konutları ile ilgili olarak, tamir, gürültü ve rutubet konularında görüşleri alınmıştır. "Konutunuzda sürekli tamir edilen yer var mı ?" sorusuna alınan yanıtlar şekil 32'deki bilgileri doğrular niteliktedir. Bu tabloda birinci sırada yer alan tamir-eskime sorunu, bu soru ile de doğrulanmaktadır.

% 82.9 "konutta sürekli tamir edilen yer var"

% 17.1 "konutta sürekli tamir edilen yer yok", yanıtları eskime sorununun geleneksel konutlarda önemli boyutlarda olduğunun göstergesidir. En çok tamir edilen yapı elemanları ise şekil 33 'de görüldüğü gibidir.

Şekil 33. Kullanılan konutlarda yapı elemanlarının tamir edilme oranları.

Belirtilen sorunlar arasında, öncelikli olmamasına karşın, "evde gürültü olur mu?" sorusuna kullanıcılar ;

% 45.7 evet

% 45.7 hayır

% 8.6 bazen , yanıtlarını vermişlerdir. Bu sonuç kullanıcıların yarısından fazlasının aslında gürültüden şikâyetçi olduğunu göstermektedir. Bunun da önemli ölçüde geleneksel malzeme ile ilgili olduğu söylenebilir.

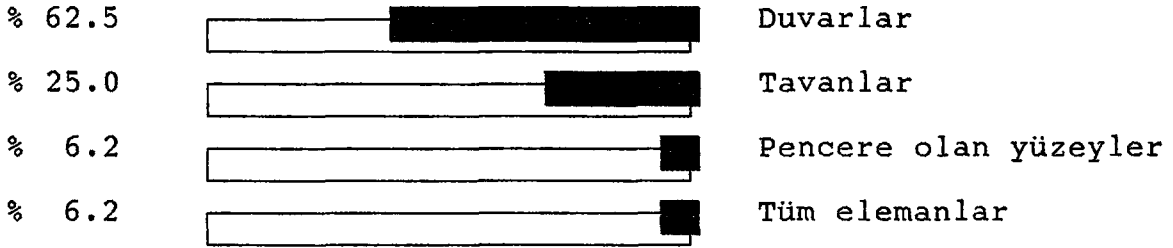
Yine belirtilen sorunlar arasında, konutlardaki rutubet öncelikli görülmemesine karşın, "konutunuzda rutubet var mı?" sorusuna alınan yanıtlar,

% 51.4 evet

% 48.6 hayır , şeklindedir. Rutubet de kullanıcıların yarısından fazlasının şikâyetçi olduğu bir diğer konudur. Rutubet'ten etkilenen elemanlar ise şekil 34 ' de görüldüğü gibi sınıflanmaktadır.

Görüldüğü gibi konutlardaki eskime sorununun, kullanıcılar tarafından her durumda öncelik taşıdığı saptanmıştır. Rutubet ve gürültü yaklaşık % 50.0'lik oranlarla şikâyet konusu

olmasına karşın, sorunlar listesinde öncelikli görünmemektedir. Bunun nedeni, çok daha fazla rahatsızlığa yol açan başka sorunların daha öncelikli olmasıdır. Ancak kullanıcıya, rutubet ve gürültüye ilişkin sorular sorulduğunda gerçek anlamda rahatsız olduğunu vurgulamaktadır.

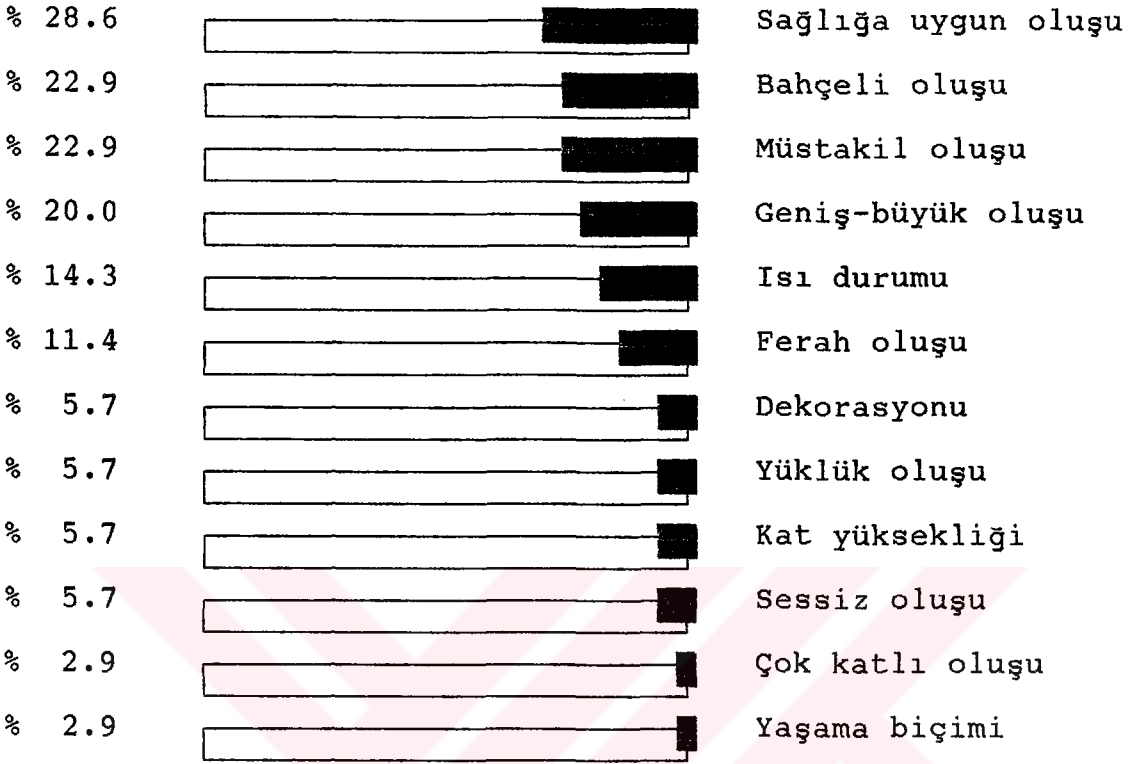

Şekil 34. Kullanılan konutlarda rutubet görülen yapı elemanlarının oranı.

2.3.2.3. Geleneksel Konutlara İlişkin Çalışma Alanındaki Kullanıcıların Görüşleri

Bu başlıkta yapılan değerlendirme ile amaçlanan, kullanıcının genel anlamda geleneksel konutlar hakkındaki mümkün olduğunca tarafsız görüşlerini saptamak olmuştur. Ortahisar mahallesinde yaşayan deneklere geleneksel konutların en olumlu özellikleri sorulduğunda, ilk sırayı geleneksel konutların sağlığa uygun olduğu görüşü almıştır. Oysa aynı soru kendi konutları için sorulduğunda sağlığa uygunluğun yalnızca bir denek tarafından dile getirildiği belirlenmiştir. Burada, geçmişte doğru olduğu bilinen fakat bugün, fiziksel eskime v.b. nedenlerle geçerliliğini yitirmiş bir kavramın, imaj olarak hâlâ var olduğu ve bunun kullanıcılarda bir anlamda çelişki yarattığı söylenebilir. Geleneksel konutun, müstakil oluşu, bahçeli oluşu, büyük oluşu ve diğer özellikler ise, kullanıcının oturduğu konuta ilişkin olumlu

görüşleri ile çakışmaktadır.

Şekil 35. Geleneksel konutların olumlu bulunan özellikleri.

2.3.2.4. Plânlamaya ilişkin Sorunlar

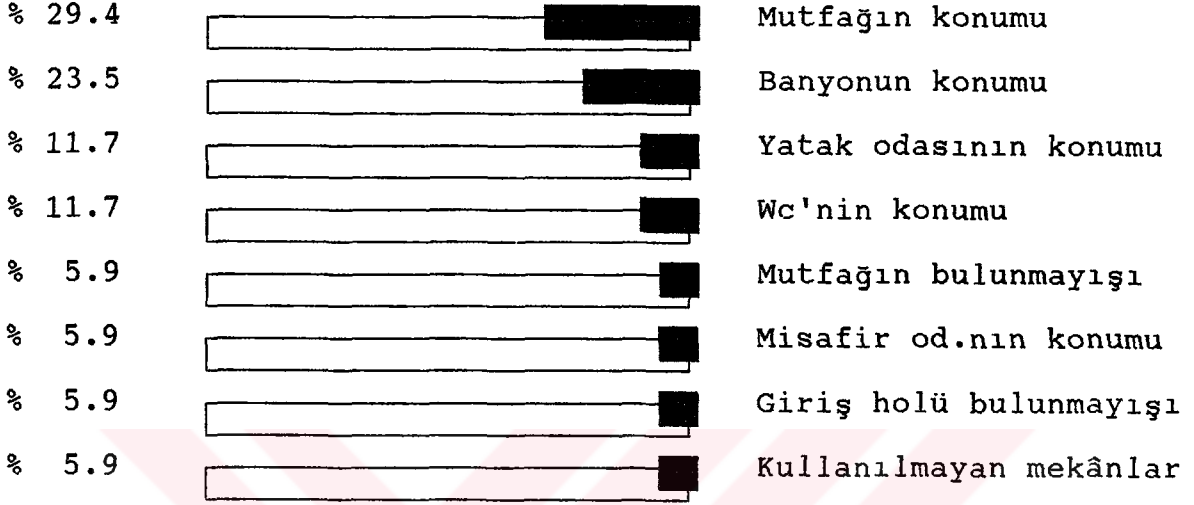
Kullanıcılara, konutlarının plânlamaya ilişkin sorunları olup olmadığı sorusu yöneltildiğinde,

% 68.6 hayır

% 25.7 evet

% 5.7 yorumsuz, yanıtları alınmıştır. Bu oranlara bakıldığında, konutların plânlamasıyla ilgili şikâyetlerin birincil derecede önem taşımadığı ancak saptanan sorunların da göz ardı edilemeyeceği düşünülmektedir. Plânlamaya ilişkin sorun belirten denekler arasında saptanan en önemli şikâyet mutfak ve banyonun konumu olmuştur. Bu da kullanılan konutların

beğenilmeyen yönlerinin saptandığı şekile bakıldığında (Şekil 32.) ıslak mekânlara ilişkin hoşnutsuzlukların yüksek oranda oluşunu açıklar bir bulgudur.

Şekil 36. Ortahisar mahallesi konutlarında plânlamaya ilişkin sorunlar.

Şekilin tümü incelendiğinde, ıslak mekânlara ilişkin sorunların (banyonun konumu, mutfağın konumu, wc'nin konumu, mutfağın bulunmayışı) % 70.5 gibi yüksek bir oranla ilk sırada yer aldığı görülür. Mutfağın konumu konusunda kullanıcıların ciddi sorunlarının olduğu, bu durumun % 30 gibi bir oranla ifade edilmesinden anlaşılmaktadır.

2.3.2.5. Bahçe Kullanımına İlişkin Saptamalar

Geleneksel konutlarda, bahçe ögesinin önem taşıdığı bilinmekle birlikte, önem derecesinin çok yüksek olduğu yapılan araştırmada kanıtlanmıştır. "Bahçe sizce önemli mi?" sorusuna

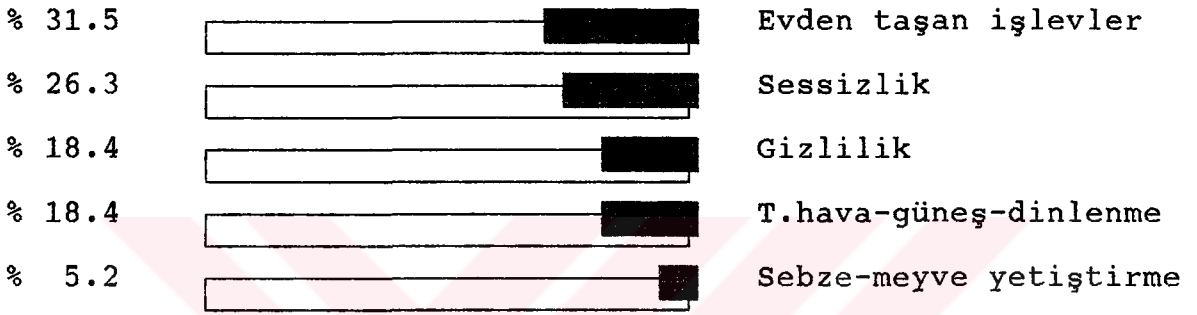
% 80.0 evet

% 2.9 hayır

% 11.4 bahçe yok

% 2.9 kullanılmıyor

% 2.9 yorumsuz , yanıtları alınarak bahçenin önemi vurgulanmıştır. Bahçenin önemli olduğunu vurgulayan % 80.0 lik kullanıcıdan % 71.4'ü apartman olsa da bahçe olması gerektiğini belirtmektedirler. Bahçenin kullanım amaçları ise alınan yanıtlar sonucu beş başlıkta sınıflanabilmektedir.

Şekil 37. Ortahisar mahallesindeki konut bahçelerinin kullanım amaçları.

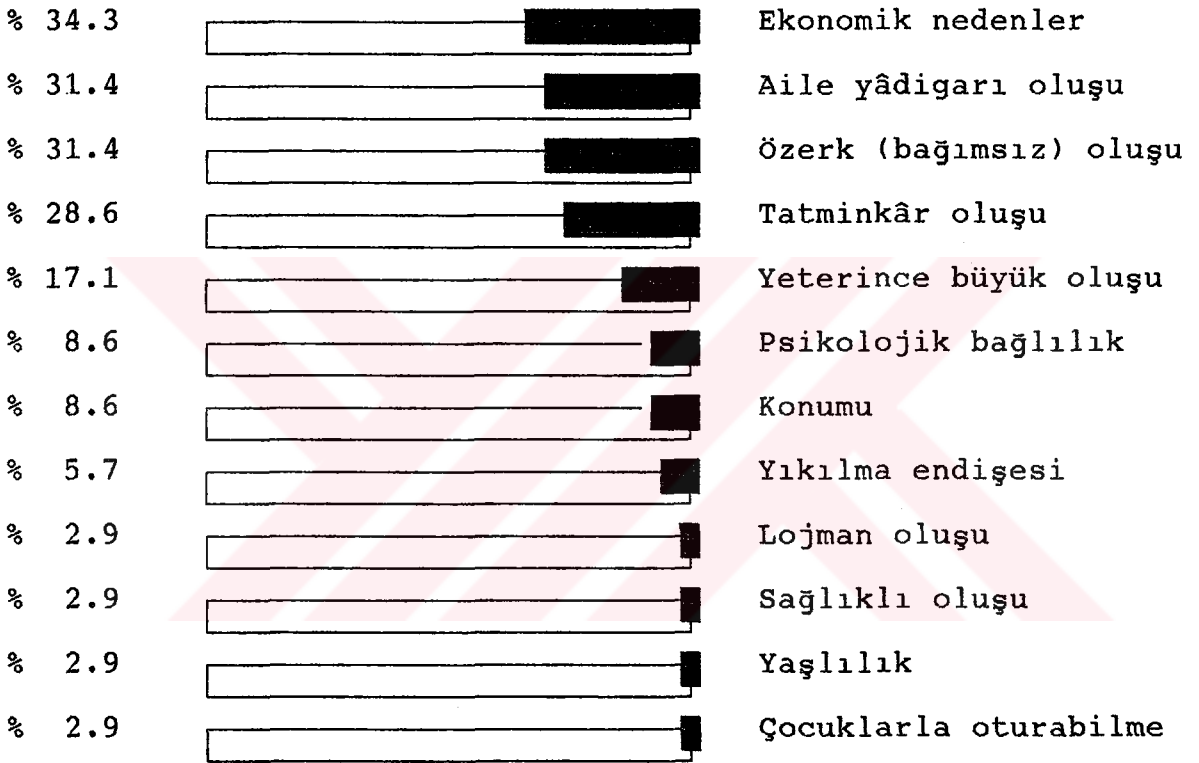
Görüldüğü gibi, kullanıcılar bahçeyi en çok evde gerçekleştiremedikleri etkinlikler için kullanmaktadırlar. Çamaşır yıkama, yemek hazırlama, ders çalışma gibi. Bu da kullanıcının kırsal alışkanlıklarını sürdürmesi ile açıklanabileceği gibi, konut içinde bu tür etkinlikler için uygun mekân bulunamayışından da kaynaklanabilmektedir. Bahçenin kullanım amaçları arasında ikinci ve üçüncü sırada yer alan "sessizlik" ve "gizlilik" tanımları ise mahremiyet kavramı ile ilgilidir. Kullanıcı işitsel mahremiyetin önemini % 26.3 gibi bir oranla vurgulamakta, görsel mahremiyetin ise önem derecesinin daha az olduğunu, ancak hâlâ önemli bir kavram olduğunu belirtmektedir. Temiz hava, güneş ve dinlenme gibi nedenlerle bahçe

kullanımının da en az görsel mahremiyet kadar önem taşıdığı aynı oranda belirtilmesiyle açıklanabilir. Sebze ve meyve yetiştirme ise bir yan uğraş olarak saptanmıştır.

2.3.2.6. Kullanıcıların Konutlarında Oturma Nedenlerine İlişkin Saptamalar

Kullanıcıların bugüne dek bu konutlarda oturma nedenlerinin saptanması da, fonksiyonel değişimin gerekçesinin yorumlanması açısından önem taşımaktadır. Alınan yanıtlar arasında, çoğunlukla düşük ve orta gelir düzeyindeki kullanıcıyı barındıran çalışma alanında, tahmin edildiği gibi ekonomik nedenlerin birinci sırada yer aldığı saptanmıştır. Konutun aile yâdigarı olması, özerk (bağımsız) olması, kullanıcının tüm isteklerini karşılaması da azımsanamayacak oranlarla ekonomik nedenleri izlemektedir. Aile yâdigarı oluşu nedeniyle konutta oturan deneklerin çok sayıda oluşu konuta olan duygusal bağımlılığın göstergesi olmaktadır. Tüm isteklerin karşılanıyor olması nedeniyle konutta oturmayı tercih eden deneklerin de aslında, konutlarındaki olumsuzluklara karşın, yine duygusal nedenlerle bu tercihi yaptıkları söylenebilir. Ancak, konutu, bağımsız olması nedeniyle tercih ettiklerini söyleyen denekler önemli bir noktayı vurgulamaktadırlar. Konutun bağımsız olması, harap oluşuna ve benzeri olumsuzluklara karşın, tercih edilmesinde önemli bir etken olmaktadır. Bu durumda, yeterli konfor koşulları sağlandığında geleneksel konutu tercih etmek için önemli bir neden var demektir. Diğer nedenlere bakıldığında, yeterince büyük oluşu gerekçesi ile

konutlarda oturanların oranları, büyüklük açısından geleneksel konutların pek sorunu olmadığını ortaya koymaktadır. Konuta olan psikolojik bağlılık ise yine duygusal nedenler arasındadır. Konumu nedeniyle yapılan tercihler ise, çalışma alanının eski kent merkezinde yer alması ve kentin ulaşım kolaylığı olan bir noktasında olması nedeniyle yapılmıştır.

Şekil 38. Kullanılan konutta oturma nedenleri.

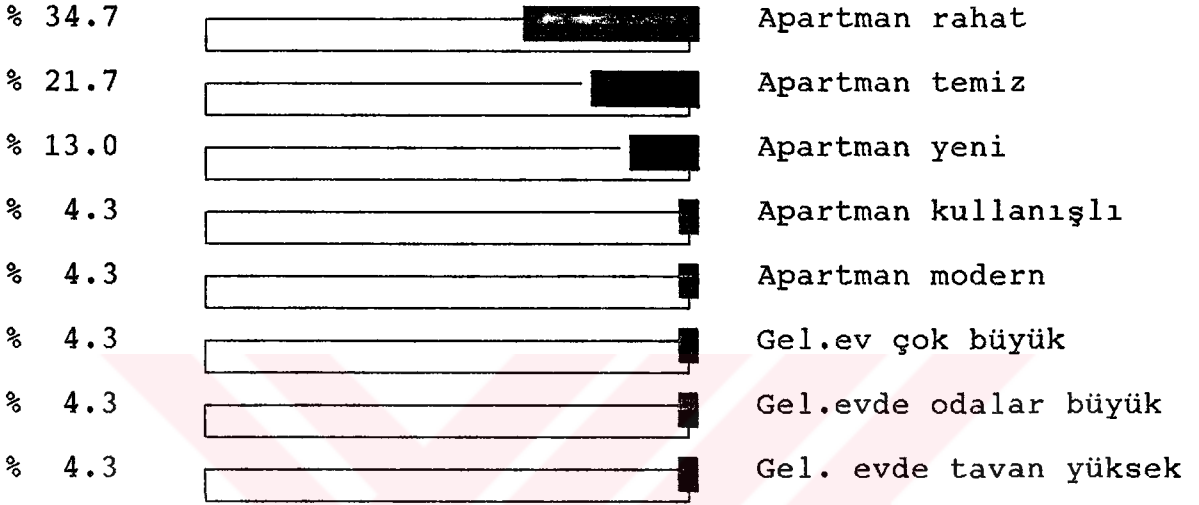
2.3.2.7. Kullanıcıların Apartmanlar Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Saptamalar

Kullanıcıların tercihlerini saptamak amacıyla, "apartmanda oturmak ister miydiniz?" ve buna bağlı olarak "neden" sorusuna,

% 65.7 evet

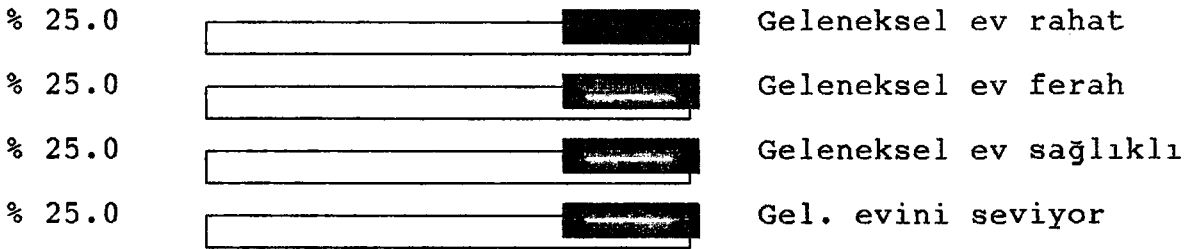
% 28.6 hayır

% 5.7 yorumsuz, yanıtları alınmıştır. Apartmanda oturmayı tercih eden % 65.7 denek, bunun nedenini şekil 39 'daki gibi belirtmektedir. Görüldüğü gibi, apartmanın rahat, temiz, yeni ve kullanışlı olduğunun düşünülmesi bu tercihte önemli rol oynayan etkenlerdir.

Şekil 39. Apartmanda oturmayı tercih etme nedenleri.

Apartmanda oturmayı reddeden % 28.6 oranındaki denek ise bunun nedenlerini şekil 40 'daki gibi özetlemektedir.

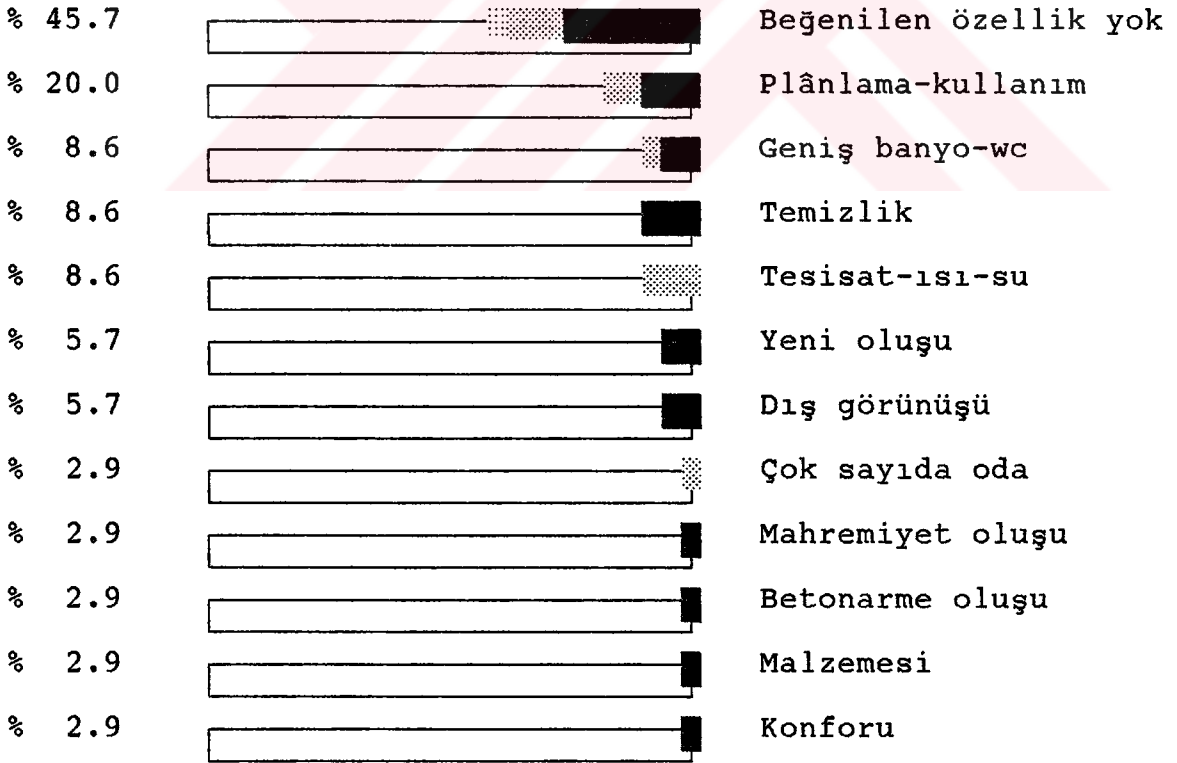

Şekil 40. Apartmanda oturmayı reddetme nedenleri.

2.3.2.7.1. Apartmanın Beğenilen Özellikleri ile Apartmanda Oturma Tercihi Karşılaştırması

Deneklerden apartmanlarda beğendikleri özellikleri sıralamaları istenmiş ve bu sonuçlar, apartmanda oturmayı isteme,

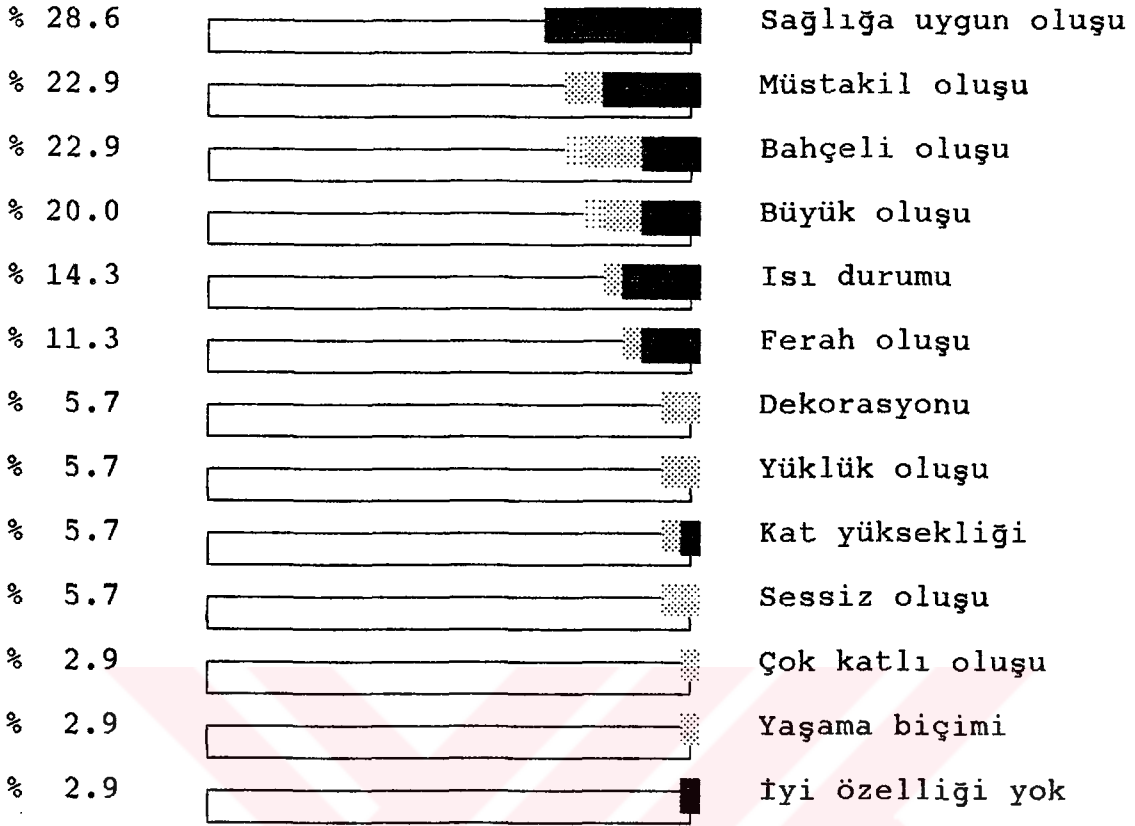
istememe durumu ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda, deneklerin bir kısmının apartmanda olumlu özellikler bulmalarına karşın, apartmanda oturmayı istemediklerini, bir kısmının ise, apartmanda olumlu özellikler görmemelerine karşın, apartmanda oturmayı istedikleri saptanmıştır. Birinci sırada yer alan "apartmanın beğenilen özelliği yok" yanıtı ise, tüm beğenilen özelliklerin toplam oranına yakın olduğundan, deneklerin aslında apartman yapılarını çok fazla tercih etmedikleri söylenebilir. Ancak bu yoruma rağmen, apartmanda beğenilen özellik bulmayan deneklerin yarısından çoğunun apartmanda oturmayı tercih etmesi de, çelişki içinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bu karşılaştırma şekil 41 'de apartmanda oturma tercihinine göre sınıflanmaktadır.

Şekil 41. Apartmanların beğenilen özellikleri (apartmanda oturma tercihinine göre, istiyor ■ , istemiyor ░ , Yörumsuz □).

2.3.2.7.2. Geleneksel Konutların Beğenilen Özellikleri ile Apartmanda Oturma Tercihini Karşılaştırması

Bu karşılaştırma ile kullanıcının geleneksel konutlarda bulunduğu olumlu özellikler ile apartmanda oturma tercihlerinin ilişkili olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Tabloda göze çarpan en önemli çelişki geleneksel konutu en yüksek oran ile sağlığa uygun bulan deneklerin tümünün apartmanda oturmayı tercih etmesi olmuştur. Bu ise, daha önce vurgulandığı gibi, geleneksel konutun sağlığa uygun oluşunun birtakım nedenlerle geçerliliğini yitirdiğinin ve bu durumun kullanıcıda çelişki yarattığının bir kez daha doğrulanması anlamına gelmektedir. Geleneksel konutun, müstakil oluşunu olumlu bulan deneklerin geçerliliğini yitirdiğinin ve bu durumun kullanıcıda çelişki yarattığının bir kez daha doğrulanması anlamına gelmektedir. Geleneksel konutun müstakil oluşunu olumlu bulan deneklerin de yarısından çoğu apartmanda oturmayı tercih etmektedir. Demek ki, konutun müstakil olması, onu tercih etmek için tek başına yeterli bir gerekçe olmamaktadır. Geleneksel konutun bahçeli oluşu, büyük oluşu, ısı durumu ve ferah oluşu olumlu özellikler olarak görülürken, bu özellikleri sıralayan deneklerin yaklaşık oranlarda apartmanda oturma seçimine evet ya da hayır yanıtı verdikleri saptanmıştır. Geleneksel konutun dekorasyonunu, yüklük oluşunu, sessiz ve çok katlı oluşunu ve yaşama biçimini olumlu bulan deneklerin tümü ise apartmanda oturmayı reddetmektedir (şekil 42.).

Şekil 42. Geleneksel konutların olumlu bulunan özellikleri (Apartmanda oturma tercihinine göre, istiyor ■, istemiyor ■, yorumsuz ■).

2.3.2.8. Konut büyüklüklerine ilişkin saptamalar

Deneklere, kullandıkları konutların büyüklüklerine ilişkin görüşleri sorulduğunda konutlarını,

% 65.7 istediği büyüklükte

% 17.1 büyük

% 17.1 küçük, buldukları saptanmıştır. Kullanıcıların genel anlamda konutların büyüklüğünden hoşnut oldukları söylenebilir.

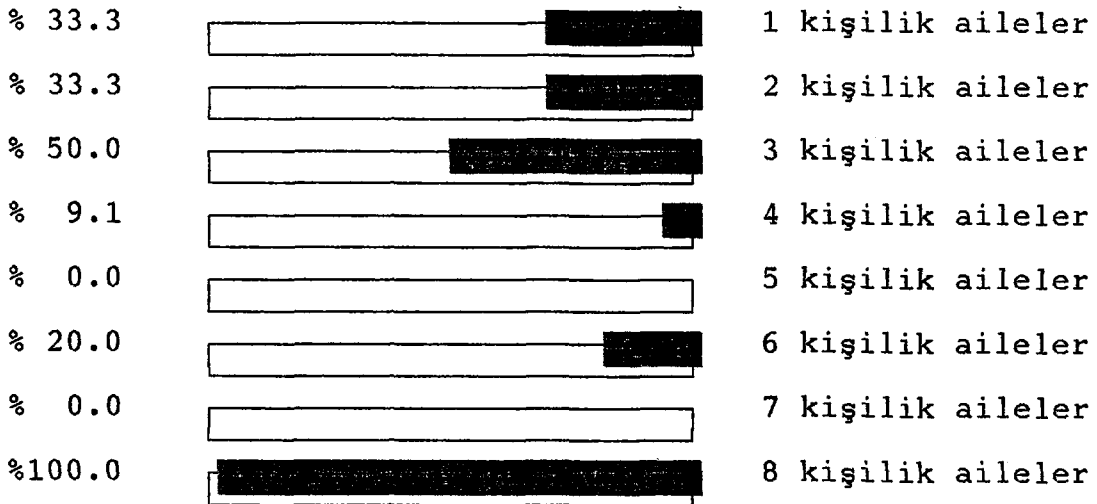
2.3.2.8.1. Hane halkı sayısına göre konut büyüklüğünün irdelenmesi

Konut büyüklüğü hakkında kullanıcıların genel eğiliminin

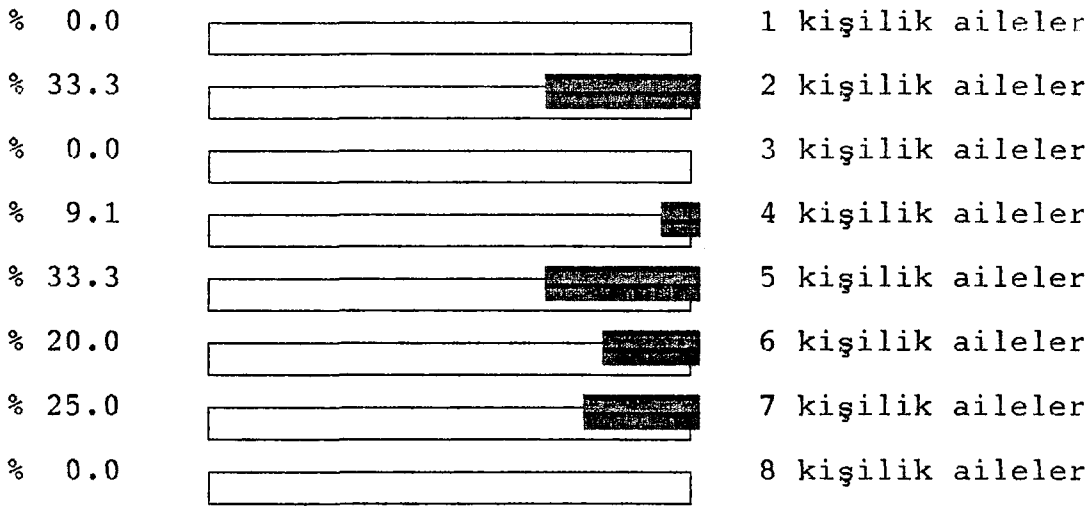
olumlu olduğu görölürken, büyük ya da küçük gibi olumsuz görüş belirtenlerin oranlarına bakıldığında, küçük bulma oranının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durum, geleneksel konutun birkaç çekirdek aile tarafından kullanılmasından kaynaklanmaktadır.

Şekil 43. Konutunu istediği büyüklükte bulan ailelerin hane halkı sayısına göre oranı.

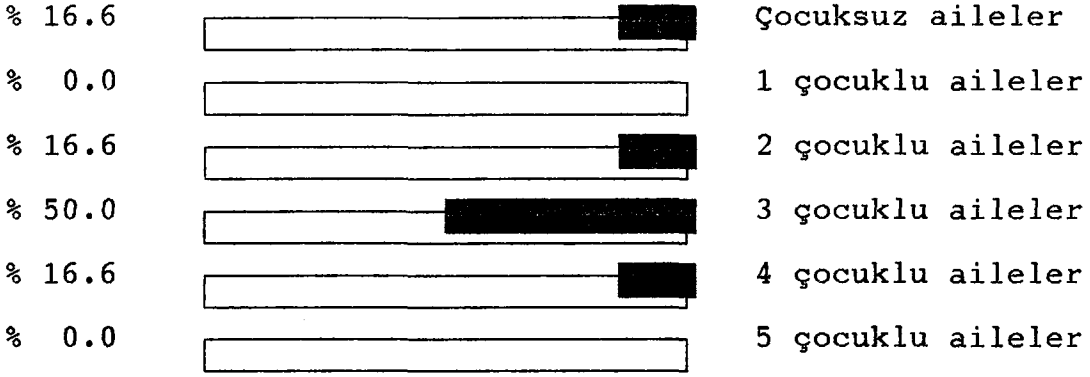
Şekil 44. Konutunu küçük bulan ailelerin hane halkı sayısına göre oranı.

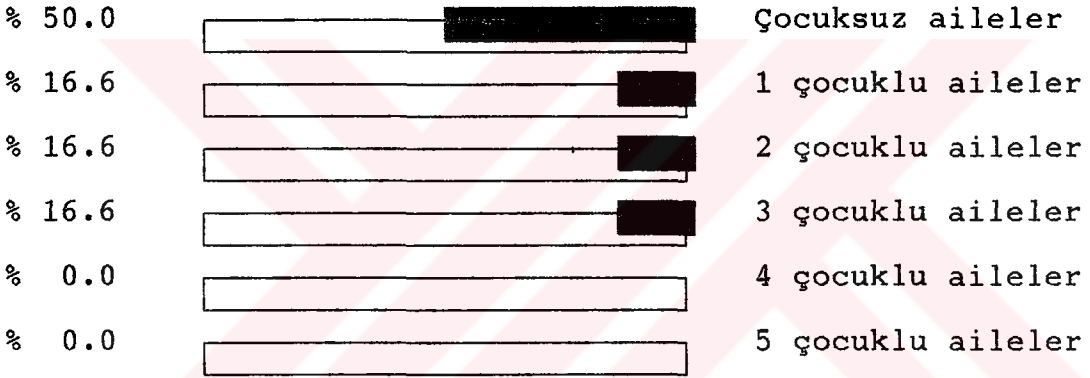
Şekil 45. Konutunu büyük bulan ailelerin hane halkı sayısına göre oranı.

2.3.2.8.2. Çocuk sayısına göre konut büyüklüğünün ir- delenmesi

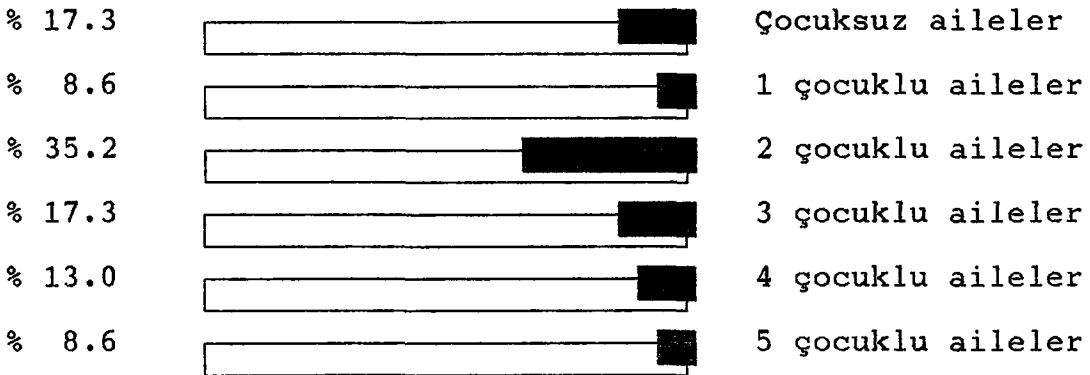
Çocuk sayısına göre konut büyüklüğüne bakıldığında, konutunu istediği büyüklükte bulan ailelerin büyük çoğunluğunun 2 çocuklu ailelerden oluştuğu görülür. Konutunu büyük bulan ailelerin çoğu 3 çocuklu aileler, küçük bulanların çoğu ise çocuksuz ailelerdir. Bu durumda, çocuk sayısının bu çalışma alanında, konut büyüklüğü hakkındaki düşünceleri fazla etkilemediği söylenebilir. Ayrıca, 4 ve 5 çocuklu ailelerin sayısının az olması da genelleme yapmayı engellemektedir.

Şekil 46. Konutunu büyük bulan ailelerin çocuk sayısına göre oranı.

Şekil 47. Konutunu küçük bulan ailelerin çocuk sayısına göre oranı.

Şekil 48. Konutunu istediği büyüklükte bulan ailelerin çocuk sayısına göre oranı.

2.3.2.8.3. Mekân büyüklüklerine ilişkin saptamalar

Deneklerin kullandıkları mekânların büyüklükleri hakkındaki yorumların saptanması için deneklere 10 mekân verilerek yeterli bulup bulmadıkları sınınmıştır. Sonuçlar şekil 49' da görüldüğü gibidir.

Şekil 49. Kullanıcıların mekânları yeterli-yetersiz bulma oranları (yeterli ■ , yetersiz ■).

Şekilde görüldüğü gibi, kullanıcılar mekânları genellikle uygun büyüklükte bulmaktadırlar. Bu durumda mekân büyüklükleri konusunda genel bir hoşnutluk söz konusudur. Kullanıcıların genel anlamda konut büyüklükleri hakkındaki olumlu görüşleri, görüldüğü gibi tek tek mekânlar düzeyinde de benzer sonuçlar göstermektedir. Büyüklüğü yetersiz bulunan mekânlar arasında ikinci yatak odası ve banyo ilk sıralarda görülür. Banyonun, genellikle konuta sonradan eklenen bir mekân olması büyüklük sorununu gündeme getirmektedir.

2.3.2.9. Konutlardaki değişikliklere ilişkin saptamalar

Deneklere, değişimi saptamak amacıyla, konutta değişiklik yapılıp yapılmadığı ve bunların neler olduğu sorulmuştur. Değişimlerin yapılış tarihi ile ilgili veriler ise elde edilememiştir. Deneklerden alınan yanıtlar ise şöyledir ;

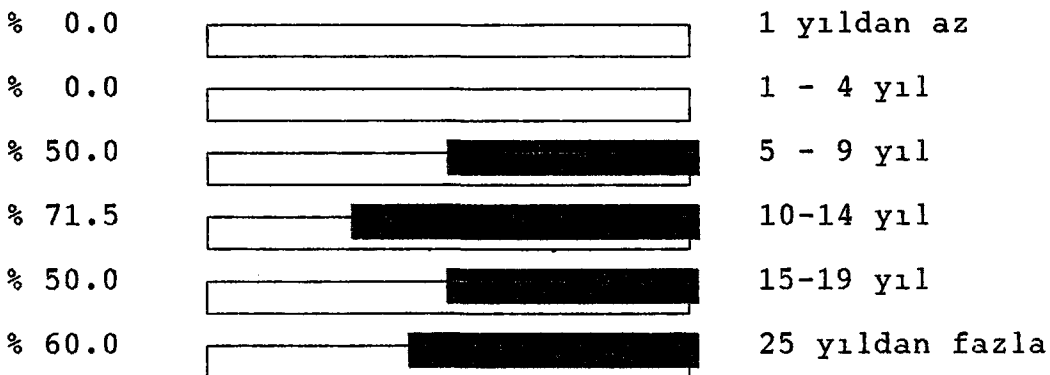
% 48.4 konutta değişiklik yapıldı,

% 51.6 konutta değişiklik yapılmadı. Bu durum, konutlarda kullanım sorunundan kaynaklı kullanıcı çözümünün yarı yarıya olduğunu göstermektedir. Değişiklik yapma biçimi, şekil 50' de gösterilmektedir.

Şekil 50. Konutlarda yapılan değişiklikler.

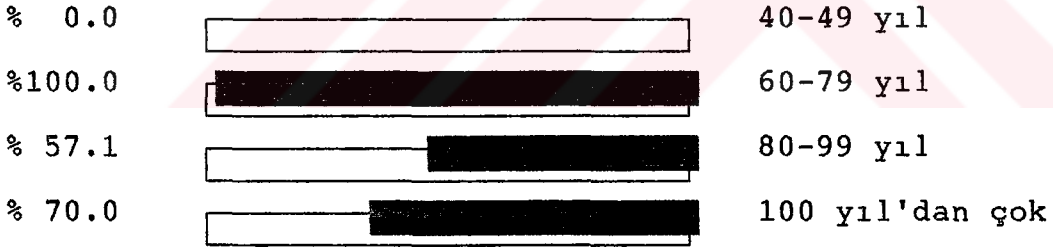
Konutlarda değişiklik yapma durumu, oturma süresi ile karşılaştırıldığında ise şekil 51' deki sonuçlar ile karşılaştırılmaktadır.

Şekil 51. Oturma süresine göre değişiklik yapma oranı.

Çalışma alanındaki konutlarda 20-24 yıllık zaman diliminde oturan kullanıcı bulunmamaktadır. Değişiklik yapma oranının yıllarla birlikte arttığı gözlenmiş, 15-19 yıl ve 25 yıldan fazla oturan kullanıcılardaki kısmi azalma ise, kullanıcı tarafından yapılacak iyileştirmenin, artık azaldığının düşünüldüğü şeklinde yorumlanmıştır.

Konutlarda değişiklik yapma durumunun, oturma süresinde olduğu gibi, konutların yapım yılı ile karşılaştırılması sonucu (tarihi belirlenemeyen yapılar, bu değerlendirmenin dışında tutulmuştur), yapım yılı ile birlikte arttığı saptanmıştır. 50-59 yıllık geçmişe sahip yapılarda yaşayanlar bu soruyu yanıtızsız bıraktığı için, bu grup da değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Şekil 52. Konutlarda yapım yıllarına göre, değişiklik yapma durumu.

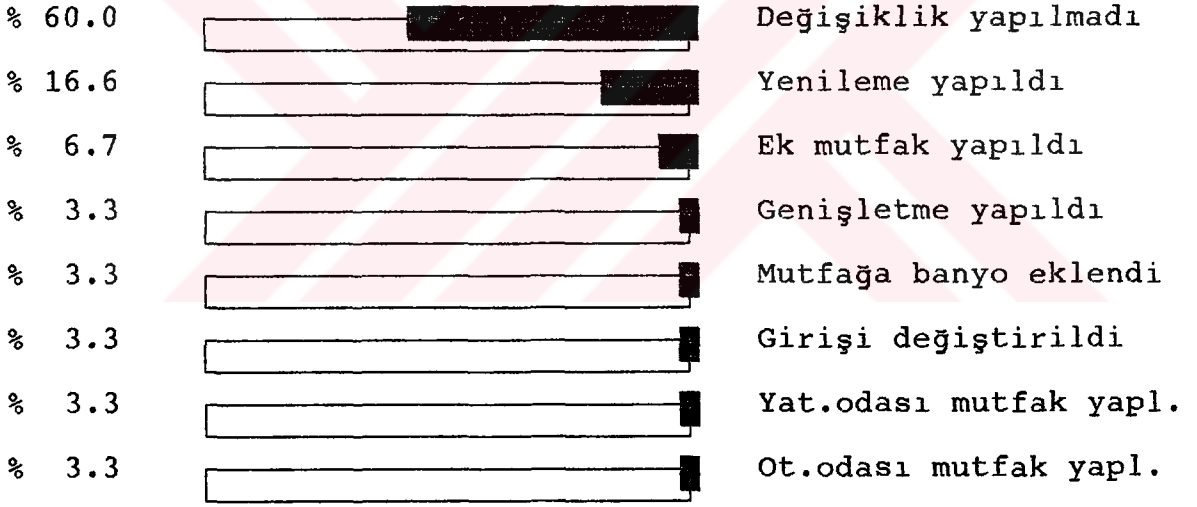
2.3.2.10. Konutlarda, ıslak mekânlara ilişkin saptamalar

2.3.2.10.1. Mutfak mekânı ve değişiklik

Islak mekânların önemli sorunlar oluşturduğu gözlem ile saptanmış ve bu sorunların neler olduğunun anlaşılması için, bu mekânlara yönelik sorular deneklere yöneltilmiştir. Mutfak mekânı ile ilgili saptamalar şu şekilde derlenmiştir.

- % 85.7 Özgün kullanımda mutfak mekânı vardı.
- % 8.6 Özgün kullanımda mutfak mekânı yoktu.
- % 5.7 Kesin bilgi alınamadı.

Konutun orjinal kullanımında mutfak bulunmadığını belirten deneklerin tümü, sorunu "ek mutfak" ile çözdüklerini belirtirken, kesin bilgi alınamayan denekler ise herhangi bir değişiklik ya da yenileme çalışması yapmadıklarını belirtmişlerdir. % 85.7 oranında mutfağın varlığından söz eden denek grubunun yaptığı yenileme v.b. çalışmalar ise şekil 53' de görüldüğü gibi sınıflanabilmektedir.

Şekil 53. Konutta, mutfak mekânının varlığını belirten denekler içinde değişiklik yapma-yapmama durumu.

Şekilde göz ardı edilmemesi gereken nokta, mutfak mekânında değişiklik yapmayan % 60.0'lık orana karşın, yeni çözümler bulma çabasının % 40.0 gibi azımsanamayacak bir oranda oluşudur. Çözümlere bakıldığında ise, yeni sorunlar oluşmasının hiç de zor olmayacağı görülebilir.

2.3.2.10.2. Banyo-wc mekânları ve değişiklik

Mutfak için uygulanan yöntem, banyo-wc mekânları için de yinelenmiş ve saptamalar şu şekilde sınıflanmıştır.

% 65.7 Özgün kullanımda banyo-wc vardı.

% 22.9 Özgün kullanımda banyo-wc yoktu.

% 11.4 Kesin bilgi alınamadı.

Bu mekânlara ilişkin kesin bilgi alınamayan denekler, herhangi bir yenileme, değiştirme çalışmasından da söz etmemektedirler. Mekânların varlığını belirten deneklerden % 78.2 si herhangi bir yenileme ve değişiklik yapılmadığını belirtirken, değişiklik yapanların, ek banyo-wc çözümleri ve tamir yenileme çalışması yaptıkları saptanmıştır.

2.3.2.11. Mahalleye ilişkin saptamalar

Ortahisar mahallesindeki konut kullanıcıları, mahallelerinin en beğendikleri özelliğini "komşuluk" olarak belirtirken "merkezi oluşu" ve "temiz oluşu" bunu izleyen özellikler olarak saptanmıştır (şekil 54.).

Mahallenin fiziksel etkenlerden ötürü beğenilme oranı (merkezilik, evlerin konumu, evlerin bahçeli oluşu, sokaklar) sosyal etkenlerden ötürü beğenilme oranından (komşuluk, sakinlik, tarihi olma, akrabaların bulunması) daha düşüktür. Çevresel etkenler ise (temizlik, kentten uzaklık, trafikten uzaklık, çocuklar için uygunluk, genelde beğeni) en düşük oranda bulunan beğeni nedenleridir.

Yapılan istatistiksel değerlendirme ile sosyal etkenlerin ev sahibi ya da kiracı olma durumuna göre farklılık

göstermediği ($x^2=0.18 < x^2=2.70$, d.f=1, $\alpha=0.10$), ayrıca fiziksel etkenlerin ($x^2=1.8$) ve çevresel etkenlerin de ($x^2=0.96$) ev sahipleri ve kiracılar arasında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Bu sonuç ise, çevreyi yaşama ve benimseme konusunda kiracıların da ev sahipleri kadar yaşadıkları geleneksel çevreye "bağlılık" ve "ait olma" duyguları ile sahip çıktıklarını göstermektedir.

Şekil 54. Kullanıcıların mahalleyi beğenme nedenleri (mülk konut ■ , kiralık konut ■ , lojman ■ olma durumuna göre).

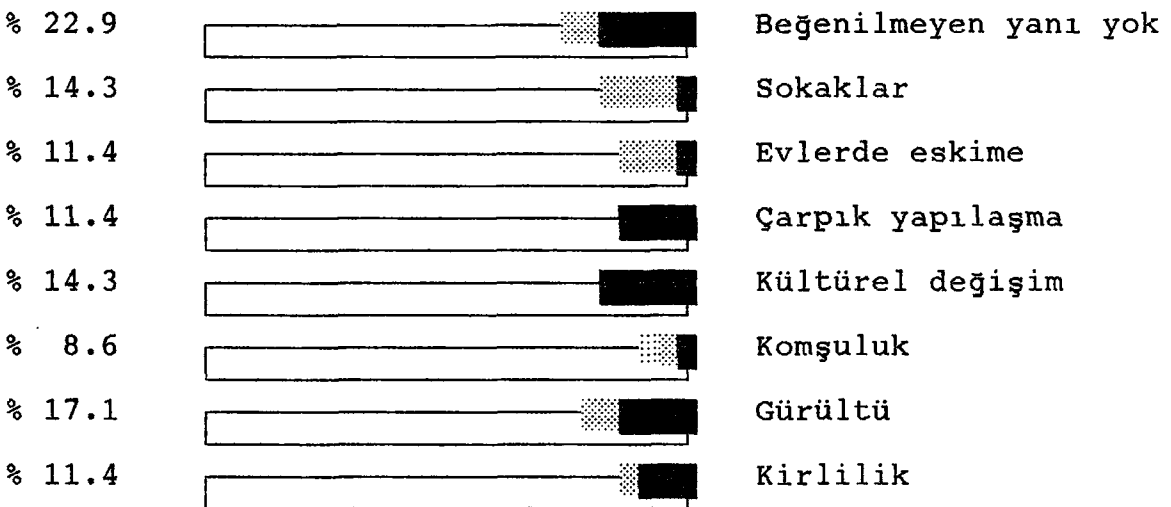
Ortahisar mahallesi kullanıcıları, beğenmedikleri özellikleri ise Şekil 55' de görüldüğü gibi belirtmişlerdir. Birinci sırada "mahallenin beğenilmeyen yanı yok" yanıtı yer

alır. Beğenilere göre daha yaygın bir sıralama görülürken, "gürültü" nün önemli bir sorun olduğu, ancak diğer sorunların da hemen hemen yakın oranlar ile sıralandığı saptanmıştır.

Mahalle'nin beğenilmemesindeki nedenler; fiziksel etkenler (evlerde eskime, sokaklar, fiziksel değişim), sosyal etkenler (kültürel değişim, komşuluk) ve çevresel etkenler (gürültü, kirlilik) şeklinde üç grupta değerlendirilmiştir.

Yapılan istatistiksel değerlendirmede fiziksel etkenler nedeniyle ev sahipleri ve kiracılar arasında az da olsa bir farklılaşma saptanmıştır, ($x^2=2.73 > x^2=2.70$, d.f=1, $\alpha=0.10$). Değerlendirme sonucu, sosyal etkenler ($x^2= 0.51$) ve çevresel etkenler ($x^2=0.20$) nedeniyle ev sahipleri ile kiracılar arasında farklılık olmadığı belirlenmiştir.

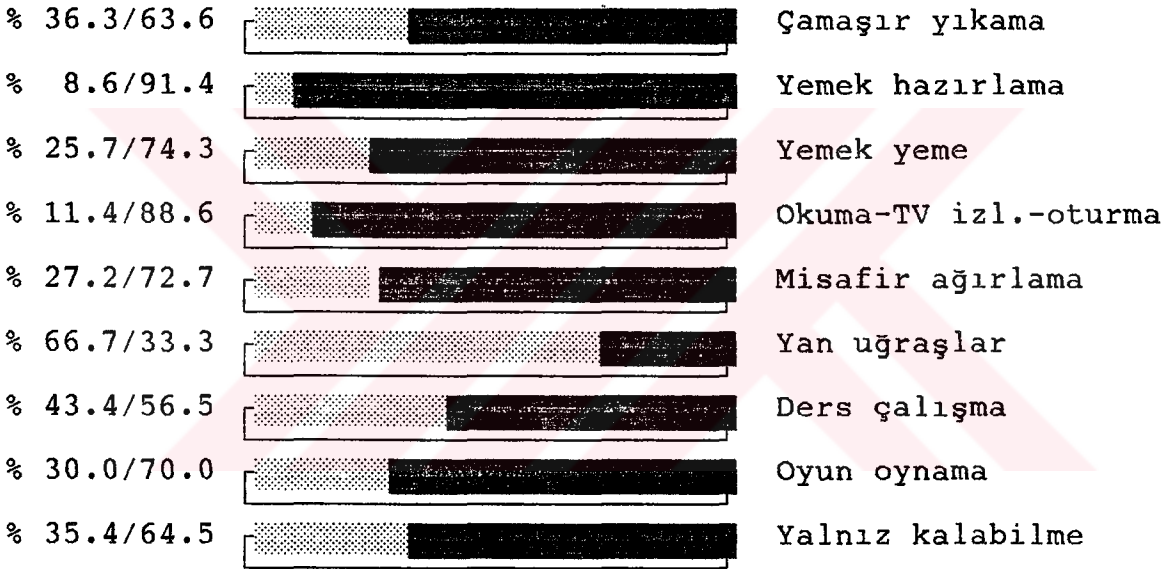
Bu durumda, ev sahipleri ve kiracılar arasında bölgedeki sorunların da aynı oranda benimsenerek dile getirildiği söylenebilir.

Şekil 55. Kullanıcıların mahalleye ilişkin sorunları (mülk konut ■ , kiralık konut ■■ , lojman ■■■ olma durumuna göre).

2.3.2.12. Etkinliklere ilişkin saptamalar

Deneklere, konutta gerçekleşen zorunlu (biyolojik) etkinlikler dışında, belli başlı etkinlikler doğrultusunda sorular yöneltilmiş ve bunun sonucunda, bu etkinlikleri gerçekleştirmek için yeterli mekânlar olup olmadığı, etkinliklerin hangi mekânlarda gerçekleştiği doğrultusunda bilgiler saptanmıştır. Şekil 56' da belirlenen her bir etkinlik için yeterli mekân olup olmadığı gösterilmektedir.

Şekil 56. Farklı etkinlikler için, mekânların yeterli-yetersiz olma durumları (yeterli ■ , yetersiz ■).

Şekilde de görüldüğü gibi, denekler sınanan etkinlikler için genelde, yeterli mekân olduğu görüşünde birleşmektedirler. Yalnızca yan uğraşlar (dikiş, resim v.b.) için yeterli mekân bulunmadığını söyleyen denek sayısı, yeterli bulunan denek sayısının iki katıdır. Bu da ek uğraşlar için, yenileme kapsamında, geleneksel konutların yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Tablo 1. Etkinliklerin mekânlara göre dağılımı

ETKİNLİK/MEKAN	Mutfak	Oturma od.	Misafir od.	Yatak od.	Banyo	Hol	Sofa	Bahçe	Balkon	Yaglık	Depo	Çamaşırılık
Çamaşır Yıkama	% 11.0	-	-	% 3.7	% 44.4	% 11.0	% 3.7	% 11.0	% 3.7	% 3.7	% 3.7	% 3.7
Yemek Hazırlama	% 90.0	% 3.1	-	-	-	% 3.1	-	% 3.1	-	-	-	-
Yemek Yeme	% 80.0	% 12.0	-	-	-	-	% 8.0	-	-	-	-	-
Okuma-TV iz.- Oturma	-	% 92.5	-	% 3.7	-	-	% 3.7	-	-	-	-	-
Misafir Ağır lama	-	% 53.8	% 38.4	% 7.6	-	-	-	-	-	-	-	-
Yan Uğraşlar	-	% 16.6	-	% 50.0	-	-	% 33.3	-	-	-	-	-
Ders Çalışma	-	% 33.3	% 8.3	% 41.6	-	% 8.3	-	% 8.3	-	-	-	-
Oyun Oynama	-	-	-	% 11.1	-	% 11.1	-	% 66.6	% 11.1	-	-	-
Yalnız Kalabilme	-	% 25.0	-	% 25.0	-	-	-	% 50.0	-	-	-	-

Ancak bu şekilde arka plânda kalan bir nokta vardır. Sözü edilen etkinlikler için mekânları yeterli bulan denekler arasında, bu etkinliği hiç uygun olmayan mekânlarda gerçekleştirenler bulunmaktadır. Bu durumda, her etkinlik için yeterli mekân bulunduğu konusunda çelişki ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, deneklerin sözü edilen etkinlikleri hangi mekânlarda gerçekleştirdikleri saptanmış ve sonuçlar tablo 1' de gösterilmiştir. Tabloda her bir etkinliğin % kaç oranında, hangi mekânda gerçekleştiği gösterilmektedir.

Görüldüğü gibi, etkinliklerin uygun olmayan mekânlarda da gerçekleştiği gözlenmektedir. Çamaşır yıkama etkinliğinin neredeyse tüm mekânlara yayıldığı, misafir ağırlama etkinliğinin yatak odasında bile gerçekleştiği, ders çalışma etkinliğinin pek de uygun olmadığı halde çoğunlukla oturma odasında görüldüğü ve buna benzer çelişkilerin saptandığı söylenebilir.

2.4. BÖLÜM SONUCU VE YORUMLAR

Rölöve, görüşme ve soru kâğıdı teknikleri ile yürütülen fiziksel ve toplumsal saptamalar sonucunda, geleneksel yerleşmelerde kullanıcıların karşılaştıkları sorunlar, bu sorunları çözmek amacıyla konutlarda yapılan değişimler ve değişimlerin getirdiği olumsuzluklar bu bölüm kapsamında irdelenmiştir.

Fiziksel saptamalar bölümünde, konutlarda görülen değişim çizimlerle aktarılmıştır. Değişimin nedenleri ise, üçüncü bölümde kültürel değişimden kaynaklı olarak ayrıntılı bir

biçimde incelenmiştir. Burada, değişimden kaynaklı mekânsal sorunlar, genel bir bakış açısı ile değerlendirilecektir.

Mevcut duruma ilişkin saptamalarda görülen en önemli sorunun, bazı nedenlerle konutların bölünmek durumunda kalması ile oluştuğu gözlenmiştir. Bu sorunlar mekânlara şu şekilde yansımaktadır.

* Konutların çoğunda, bölünme sonucu, wc, banyo ve mutfak mekânlarının bir tek katta yer aldığı görülmektedir. Diğer katlarda bu sorunu çözme yolu arandığında ise, çoğu kez uygun olmayan konumlandırmalara rastlanmıştır. Bazen de katların her hangi birinde wc ya da banyo'nun hiç bulunmadığı görülür.

* Yine, konutların bölünmesinden kaynaklı olarak, mekân kazanmak amacıyla, konut içinde yapılan bölmeler yer yer karanlık, ışık almayan mekânların oluşmasına neden olmaktadır.

* Islak mekânların konutlara yapılan ek kısımlar içinde çözülmeye çalışılması ise, kullanım açısından son derece yanlış biçimlenmelere yol açmıştır. Fiziksel saptamalar bölümünde görüldüğü gibi banyo ya da wc mekânlarına geçişler çoğunlukla mutfak, oturma odası, misafir odası, yatak odası gibi mekânlardan sağlanmaktadır. Bu tür geçişlerin bu çalışmada da görülen sakıncalarını Aksoylu, sağlıksız olmaları, görsel ve işitsel mahremiyetin sağlanamaması ve konut kullanım verimliliğinin azalması şeklinde özetlemektedir (20).

* Mekânlarda yapılan işlev değişiklikleri de aynı soruna yol açmaktadır. Yatak odası olarak kullanılan bir mekânın bölünerek, oturma odası ve mutfak haline getirilmesi sonucu, wc

ya da banyo'nun bu mekânlar içinde yer alması.. gibi.

* Konutların iki aile için kullanıma açılması, her bir katın tek aile tarafından kullanımını gerektirdiğinden, her iki katta da oluşan ortak sorun, "giriş" niteliğini taşıyan bir mekânın oluşturulma güçlüğüdür. Bu durum ise kimi zaman direkt olarak yaşanan mekâna girilmesi, kimi zaman da sıkışık, merdiven holüne açılan giriş mekânlarının oluşmasına neden olmaktadır.

Toplumsal saptamalar bölümünde ise, kullanıcıların konutlara ilişkin olumlu ve olumsuz görüşleri, soru kâğıdı yöntemi ile saptanmıştır. Bu görüşlerin yorumuna geçmeden önce, çalışma alanında yaşayan nüfusun demografik verilerine bakıldığında; bölgede yaşayan nüfusun eğitim düzeyinin oldukça düşük, ev kadını ve işsiz nüfusun yoğun, 16-25 yaş nüfusun ve erkek nüfusun çoğunlukta, ortalama aile büyüklüğünün 4.314 olduğu görülür. Ayrıca çalışma alanında düşük ve orta gelirli ailelerin yaşadığı ve burada yaşamayı tercih etmelerinin, gelir durumu ile yakın ilişkisi olduğu söylenebilir.

Toplumsal saptamalarda kullanıcıların olumlu ve olumsuz görüşlerinin son yorumu, yenileme çalışmalarında nelerin korunması, nelerin yeniden düzenlenmesi gerektiğinin belirlenebilmesi açısından, ayrı ayrı ele alınmıştır. Öncelikle konutlara ilişkin olumlu görüşler toplu bir biçimde özetlenmektedir.

* Oturulan konutların en beğenilen özellikleri, kullanıcılar tarafından, bahçeli oluşu, büyüklüğü ve iklimik özellikleri olarak saptanmıştır.

Bahçe ögesinin kullanıcılar için büyük önem taşıdığı değişik sorulara alınan yanıtlarla belirlenmiştir. Yenileme çalışmalarını için bahçe'nin korunması gerekli bir öge olduğu söylenebilir.

Konutlardaki beğeniler konusunda büyüklüğün ikinci sırada yer alması, konutun genel anlamda ve mekânların tek tek büyüklüklerinin sınındığı sorulara alınan yanıtlarda da büyüklük ile ilgili sorun olmaması, kullanıcıların bu durumdan hoşnut olduklarını göstermektedir. Ancak sıra, etkinliklerin hangi mekânlarda gerçekleştiğinin sorgulanmasına geldiğinde, bazı sorunların yaşandığı da göz ardı edilmemelidir.

Klimatik nedenlerle konutlarını beğendiklerini söyleyen deneklerin oranı ile, aynı nedenlerle beğenmediklerini belirten deneklerin oranı birbirine çok yakındır. Aslında, bu konudaki hoşnutsuzluğun malzemedeki eskime nedeniyle ortaya çıktığı söylenebilir. iyileştirilirse, kullanıcı için konut, kolay ısınan, havadar ve rutubetsiz bir ortama sahip olabilecektir.

Konum ve manzara da beğenilme nedenleri arasında önemli görüldüğünden, çalışma alanının kentin her açıdan olumlu bir noktasında yer alması nedeni ile bölgenin iyileştirilmesi bir zorunluluk gibi görünmektedir.

Geleneksel konutların ve oturlan konutların beğenilen özellikleri kullanıcılar tarafından yaklaşık olarak birbiri ile çakışan sonuçlar vermektedir. Geleneksel konutların mütakil oluşu, bahçeli oluşu, büyüklüğü, ısı durumu gibi tanımlamalar her iki tabloda da yaklaşık rakamlarla ifade edilmiş,

çakışmayan tek sonuç ise, geleneksel konutların en yüksek oran ile sağlığa uygun bulunuşu, oturulan konutların ise bir denek tarafından sağlığa uygun bulunuşu olmuştur. Daha önce açıklandığı gibi, geleneksel konutların sağlığa uygun olduğu düşüncesinin hâlâ geçerliliğini korumasına karşın, kullanıcılar kendi konutları için aynı şeyi düşünmemektedirler.

* Deneklerin konutlarda tüm olumsuzluklara karşın bugün de oturuyor olmaları, onları konutlara bağlayan bazı etkenler olduğunu göstermektedir. Bu etkenlerin saptanması, kullanıcılar tarafından önemli bulunanların neler olduğu ve iyileştirilecek konutlarda, hangi ölçütlerde ele alınması gerektiğinin belirlenmesi açısından önemli olmaktadır.

Konutların bugün de kullanılıyor olması öncelikle ekonomik nedenlere bağlanmaktadır. Düşük ve orta gelirli denek grubu için ekonomik uygunluğun öncelikli olduğu saptanmıştır. Aile yadigarı olması da konutlarda oturuluyor olmasında önemli bulunmuştur. Bu nedenle konutta oturmayı tercih eden deneklerin, iyileştirme çalışması sonrasında konutlarında sürekli oturmayı tercih edecekleri açıkça görülmektedir. Konutların özerk olması ve kullanıcının tüm isteklerini karşılıyor olması da önemli oranlarda oturma nedenleri olarak belirlenmiştir. Tüm bu gerekçelerle, konutları kullanan denekler, bugün yaşadıkları olumsuzluklara karşın tercih etme durumundadırlar. Daha önce belirtildiği gibi, konutlar yenilendiğinde bu tercihlere başkalarının da ekleneceği düşünülmektedir.

* Olumlu görüşler sınıflamasında son olarak kullanıcıların yakın çevreye yani, mahalleye ilişkin düşünceleri yer

almaktadır. Kullanıcılar mahallelerinin en beğendikleri yanını "komşuluk" olarak belirtmektedirler. Mahallenin fiziksel özelliklerinden ötürü beğenilme oranının düşük olduğu önceki bölümlerde belirlenmiştir. Küntay'a göre de, çevre etkenlerinin komşuluk ilişkilerini oluşturmada önemli etkileri olmasına karşın, fiziksel çevre insanların yaşamında plânlamacının düşündüğü kadar önemli rol oynamamaktadır (21). Burada da olumlu ve olumsuz fiziksel çevre etkilerinin bu yöreye ait komşuluk ilişkilerini fazlaca etkilemediği görülmektedir. Ortahisar'da komşuluk ilişkilerinin, olumlu özellikler içinde ilk sırada yer alması da, kentlerimizde gittikçe yok olan geleneksel, nitelikli ve yüz yüze ilişkilerin (21), bir anlamda geleneksel çevrelerde hâlâ sürdürüldüğünün göstergesidir. Yapısal çevrede çok bozulma olmasına karşın, uygun ve homojen bir toplumsal grubun, uygun yoğunlukta yer almış olması iyi komşulaşmanın sürmesinin bir nedeni olabilir. Bu bulgu, daha önce bu konuda yapılmış çalışmalarını da desteklemektedir (22).

Konutlara ve yakın çevreye ilişkin olumsuzluklar ise mekânsal sorunlara yol açmakta ve bu görüşler şu şekilde yorumlanmaktadır.

* Yöre kullanıcılarının, konutlara ilişkin görüşleri toparlandığında, % 40.0 oranındaki kullanıcının konutuna ilişkin kesin bir yorumu olmadığı görülmüştür. Bu kullanıcılar konutlarından, ne hoşnut ne de değildirler.

Konutlardan hoşnut olmama gerekçeleri ise, en önemli oranda konutların eskimesi ve tamir gerektirmesidir. Islak

hacimlere ilişkin sorunlar da azımsanamayacak oranlardadır. Zararlı hayvanlarla ilgili şikâyetler ise yine konutların eski ve bakımsız olmasından kaynaklanmaktadır. Bu ve diğer olumsuzluklar giderilemeyecek gibi görünmemektedir. Burada sözü edilen şikâyetler, koruma olayının iç mekândan bağımsız düşünülmemeyeceği görüşünü güçlendirmekte ve bu tezin vurgu noktasını oluşturmaktadır.

Tamir sorununun en çok görüldüğü yapı elemanları çatı ve duvarlar olarak belirlenmiştir. Rutubet ve gürültü de, kullanıcıların yarısının sorun olarak belirttiği konulardır.

* Plânlama ile ilgili sorunların ise, en çok mutfak, wc ve banyo mekânları ile ilişkili olduğu görülür. Bu sonuç daha önceden tahmin edildiği için, bu mekânlar ile ilgili yapılan sorgulamalarda, fiziksel saptamalarda da görüldüğü gibi, bazı konutlarda hiç olmadıkları, bazılarında ise yanlış çözümlerden ötürü kullanım sorunları saptanmıştır.

Kullanıcılardan yarısının, konutunda değişiklik yapmış olması da, çoğunlukla mutfak, banyo ve wc mekânları ile ilgili sorunlardan kaynaklanmaktadır. Genel olarak oturma süresi ve yapım yılı arttıkça, konutta değişiklik yapma eğilimi de artış göstermektedir. Yapı 60 yaşına ulaştığında, yenilik yapma isteğinin max. noktaya ulaştığı, sonra bir miktar azaldığı ve daha sonra yıllara oranla artarak gittiği görülmektedir. 60 yaş yapı için kritik bir dönem olmaktadır.

Kullanıcıların kendi konutları ve apartmanlarla ilgili görüşleri sınılandığında % 65.7 oranındaki denegin apartmanda

oturmayı tercih ettiği saptanmıştır. Bunun nedeni, kullanıcıların apartmanı rahat, temiz, yeni ve kullanışlı bulmasıdır. Görüldüğü gibi, bunların tümü fiziksel konfor koşulları ile ilgili olup, geleneksel konutlarda da karşılanabilecekleri düşünülmektedir.

* Mahalle ile ilgili sorunların ise, çoğunlukla fiziksel koşullara bağlı olduğu saptanmıştır. Bunlar içinde, gürültünün, günümüz koşullarında her durumda sorun olabileceği bilinmektedir. Ancak evlerin eski, yıkık olması nedeni ile mahalleden şikâyetçi olma oranı, görsel açıdan da çevre değerlerinin önemle ve öncelikle iyileştirilmesi gereğinin bir kanıtı olmaktadır.

* Mekânlarda gerçekleşen etkinlikler için yapılan saptamalarda, kullanıcıya her bir etkinlik için yeterli mekân olup olmadığı sorulmuş, alınan yanıtlar ise çoğunlukla "evet" olmuştur (Şekil 49). Aslında pek çok etkinliğin karşılanamadığı, gerçekleştiği mekân ile çeliştiği araştırmacı tarafından saptanmasına karşın, bu sonuç, kullanıcıların bu durumu kanıksadığını göstermektedir. Etkinliklerin hangi mekânlarda gerçekleştiği sorulduğunda bu çelişki açıkça kendini belli etmektedir. Ders çalışma etkinliğinin holde, bahçede gerçekleşmesi, misafir ağırlama etkinliğinin yatak odasında, yemek hazırlama etkinliğinin oturma odasında gerçekleşmek durumunda olması bu çelişkiler arasında sayılabilir.

Gerçekleştirilen fiziksel saptamalar ile, konutların bir takım mekânsal değişimlere uğradığı kanıtlanmaktadır. Üçüncü

bölümde bu değişimlerin gerekçeleri araştırılacaktır. Toplum-
sal sapptamalar ise koullanıcıların pek çok sorunla içiçe ya-
şadığını ortaya koyarken buna karşın konut ve çevre ile günü-
müzün plânlı yerleşimlerinde pek de rastlanmayan bir birlik-
teliği de işaret etmektedir. Bu durumda çevre dokusunu yok
etmek ya da konutları özgün haline dönüştürmeye çalışmak a-
kılıcı olmayacaktır. Çünkü saptanan fiziksel değişimler gerek-
lilikten kaynaklanmaktadır.

Çözümün ilk adımı ise koruma altına alınan ve zamanın a-
kışına terkedilen bu ve benzeri geleneksel çevrelerin zamanla
gecekondulara çok benzer bir biçimde fiziksel ve dolayısıyla
toplumsal yaralara dönüştüğünün farkına varılmasıdır.

3. KÜLTÜREL DEĞİŞİM KAVRAMININ İRDELENMESİ VE ÇALIŞMA ALANINDA ÖRNEKLENMESİ

Bu bölümde, ikinci bölümde gerçekleştirilen alan çalışmasında saptanan mekânsal ve toplumsal sorunların, kültürel değişim ve buna bağlı kavramlarla olan ilişkisi araştırılmış, değişim kavramının konutlar üzerindeki etkisi, alan çalışmasından seçilen örnekler yardımıyla, kanıtlanmaya çalışılmıştır.

Öncelikle, kültür-gelenek-değişim kavramları açıklanmakta, daha sonra, konuttaki yansımaları örnekler üzerinde irdelenmektedir.

Kültür, Güvenç tarafından farklı dallardaki kültür tanımlarının irdelenmesi ve çözümlenmesi ile, "Toplum, insan oğlu, eğitim süreci ve kültürel muhteva gibi değişkenlerin ve bunlar arasındaki karmaşık ilişkilerin bir işlevi" şeklinde tanımlanmıştır (23).

Özel bir kültürden söz edildiğinde, o toplumdaki insanların toplam olarak paylaşılmış yaşam biçimlerinden söz ediliyor demektir (24). Yani o insanların duygu, düşünce ve hareketlerinden oluşan bazı kalıplar vardır ki, bunlar maddi olabileceği gibi (konutlar, giyim, kullanılan gereçler) manevi öğeleri (din, hukuk, sanat, dil, gelenekler v.s.) de kapsar.

Kültür, aynı zamanda "toplumsal kalıtım" olarak adlandırılabilir ve bir toplumsal grupta kuşaktan kuşağa aktarılır ve kültür manevi eşyalarla da temsil edilir. İnsanın ürettiği şeyler, binalar, sanat yapıları, alet ve makinaların hepsi maddi kültürün parçalarıdır (24). Dolayısıyla bir toplum hakkında bilgi sahibi olmak yaşanılan mekânların tanınması ile de gerçekleşebilir.

Ayrıca kültür kavramı, dinsel usuller, iş ve ticaret yöntemleri, yeme içme biçimleri; yaşam idealleri gibi olgularla da açıklanabilir. Bunlar ise toplumdan topluma farklılık gösteren kültür kalıplarıdır (24).

İşte bu kalıpların her biri yapı biçimlenmesini etkileyen özelliklerdir. Kültür kavramı ve konut tasarımı ilişkisini çalışmalarında konu alan Rapoport'da bu ilişkiyi az önce sözü edilen "Kültür Kalıpları" na benzer bir şekilde genel olarak, değerler ve imgeler, dini inançlar, aile strüktürü, sosyal organizasyonlar, bireyler arasındaki sosyal ilişkiler ve yaşam şekli olarak belirlerken, konut formunu etkileyen kültürel bileşenleri, kültürel öz elemanları ile tanımlar (25 , 26). Kültürel öz elemanları ise,

- * Budunsal, dil ve benzeri özellikler,
- * Aile ve akrabalık strüktürleri ve çocuk yetiştirme yöntemleri,
- * Yerleşme örüntüleri, toprak bölünmeleri ve toprak sahipliği sistemleri,
- * Yiyecek alışkanlıkları,
- * Töresel ve sembolik sistemler,

- * Statü belirleme yöntemleri ve sosyal kimlik,
- * Tavırlar ve sözsüz iletişim,
- * Bilişsel şema,
- * Mahremiyet, yoğunluk, egemenlik sınırı,
- * Konuttaki davranışlar,
- * Çalışma, ortak iş yapma, ticaret gibi çeşitli elemanlardır.

Gelenek de kültürden ayrılamayan bir diğer kavramdır. Kültür'den söz ederken geleneklere değinmemek neredeyse olanaksızdır. Güvenç bu içiçeliği şu şekilde açıklamaktadır. "Kültür dendiğinde akla önce töreler gelir. Çünkü kültürün sürekliliğini gelenek ve görenekler sağlar." (23).

Geleneğin ansiklopedik tanımı, "Uzun bir zaman süresi boyunca efsane, olay, doktrin, görüş, töre v.b. lerinin sözlü aktarımı, nesilden nesile aktarımla bilinen veya yapılan şey" olarak belirtilmektedir (27).

Bu ve benzeri tanımlardan yola çıkarak, geleneğin, toplumsal deneyimler, öğretiler, görüşler, inançlar, tutumlar, töreler, v.b. öğelerden oluştuğu söylenebilir, (28). Geleneklerin mimari mekânı ilgilendiren yanı ise bu öğelerin insanların davranış biçimlerini dolayısıyla yaşadıkları çevreyi etkilemesidir. İnsanların çoğunlukla, inançlarına, düşüncelerine, beğenilerine yani toplumsal geleneklerine uygun bir çevrede yaşamak istedikleri bilinmektedir (29).

Gelenek ve kültür kavramlarının bu anlamda bir çalışmada birlikte düşünülmesi gerektiği görülmektedir. Değişmeden söz

ederken de bunun bir toplumsal olgu olduğu ve dolayısıyla kültür ve gelenek kavramları ile ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

Bilindiği gibi, kültür değişir (23, 30, 31). Daha önce sözü edilen ve kuşaktan kuşağa aktarılan kültür kavramı, zaten toplumdan topluma farklılık gösteren kültür kalıpları vasıtası ile eř zamanlı değişim gösterir. Bu değişim aynı zamanda toplumun sosyal yapısındaki değişim ile de ilgilidir. Çünkü, toplum ve toplumdaki hiyerarşik sistem de değişir, (32).

Kongar da, maddi ve manevi kültürden sözederken, toplumsal değişmeyi insanlar arası ilişkilerin değişmesi olarak açıklamakta ve anlamların, değerlerin, kuralların değişmesine bağlamaktadır. İdeoloji olarak adlandırdığı manevi kültürün, gelenekler, inançlar ve manevi değerlerle ilgili olduğunu ve toplumsal değişme ile arasında çok yoğun bir etkileşim olduğunu belirtir (33).

Sosyal değişme olayı, dünyanın pek çok ülkesinde birden grlrken, modernleşme olarak da tanımlanmaktadır (30). Modernleşme, hem sosyal yapıda kurumsal değişmeleri, hem de bireysel düzeyde tutum ve davranış değişmelerini içerir (24, 30).

Teymur ise, her değişimin zaman ve mekanda farklılık oluşturduğunu belirtirken, insan yapısı çevrede değişimin form, mekân, işlev, fikir, kavram, söylem, bağlam ve bunlara bağlı olarak, sosyal, kültürel, yasal ve ekonomik boyutlarda irdelenebileceğini söylemektedir (34).

Kültür kavramı ve kavramı açıklığa kavuşturabilecek kültürel bileşenlerin ele alındığı çalışmalar görüldüğü gibi, farklı ilgi alanlarından kaynaklı olduğundan, farklı boyutlarıyla irdelenmiştir. Bu çalışmada, kültür kavramının irdelenmesi, kavramın Türk toplumu için geçirdiği değişikliğin sosyal yapıda, bireysel düzeyde tutum ve davranışlarda, bununla ilgili olarak bireylerin istek ve gereksinmelerinde ve dolayısıyla yapay çevredeki yansımalarını ortaya koymak amacını taşımaktadır. Bu anlamda mimari çevre ve koruma ile ilgili olarak yürütülen çalışmalara da rastlamak olanaklıdır. (35-37).

Kültür kavramındaki değişikliği, birtakım alt bileşenler ya da kalıplar düzeyinde ele almak gerekmektedir. Bu bileşenlerin saptanmasında, daha önceki referanslardan da yararlanarak, Ortahisarda, yapı biçimlenmesi üzerinde etkili olmuş olabileceklerin hangi başlıklarda toplanabileceği üzerinde durulmuş ve çalışma alanındaki konutlarda yer yer örneklenmiştir.

3.1. MEKANSAL DEĞİŞMEYE NEDEN OLAN KÜLTÜREL DEĞİŞİMLER

Kalkınma çabası içinde bulunan az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde son 40 yıldır karşılaşılan en önemli iki sorun, hızlı nüfus artışı ve kentleşmedir (38, 39). Nüfus artışı ve kentleşmenin konut gereksinmesini hızla artırdığı da bilinen bir gerçektir. Nüfus artışı ve kentleşme yalnızca konut gereksinmesinin artmasına neden olmakla kalmamış, aynı

zamanda kültüre dayalı yaşama biçiminde kendini gösteren değişim ile yapı kültüründe de gözle görülür bir değişim yaşanmasına neden olmuştur.

Ortahisar mahallesi sınırları içinde kalan yerleşmede de izlenen demografik, toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimler, kentleşme olgusu doğrultusunda bazı çağdaş gereksinimleri ve buna bağlı sorunları beraberinde getirmekte, değişimlerin doğal sonucu olarak da yaşanan mekâna yansıtılmaktadır, (8).

Turgut, çalışmasında kültür - davranış - mekân etkileşim sistemini,

* Konut mekânlarının oluşumu ve gelişiminde, çeşitli aşamalarda etkili olan kültürel faktörler ile mekan arasındaki direkt etkileşimi ele alan normatif etkileşim süreci,

* Kültür - mekân etkileşiminin zihinsel süreçlere bağlı indirekt yapısını inceleyen bilişsel ve davranışsal etkileşim süreci, olarak ele almıştır (25).

Ancak, önemli bir noktayı belirterek, bu iki etkileşimin birbirinden bağımsız olarak belirlenip, analiz edilmemesi gerektiğini belirtir.

Normatif etkileşim sürecinde, toplumsal geleneklere dönüşen ve normlaşan kültürel bileşenlerin insan davranışlarını ve konut mekânlarının oluşumunu etkilediğini belirtirken, bu etkileşimin daha çok geleneksel kültürlerde ve yerleşmelerde kendini gösterdiğini söylemektedir.

Ancak, değişim kaçınılmazdır. Sözü edilen bazı bileşenlerin de değişim olgusundan etkilendiği yaşıadığımız çevrede gözlenmektedir. Bunlar özellikle, kültür bileşenleri başlığında ele alınan,

- * Aile strüktürü, akrabalık norm ve kuralları
- * Konuta ait yaşam şekli
- * Mahremiyet kavramı'nın geçirdiği değişimdir.

Değişen ve gelişen çağa ayak uydurmaya çalışan insanların yaşama biçiminde görülen değişiklikler ve bunların mekânlara yansımaları, onların geleneksel kent konutlarını kullanmalarında uyum güçlüklerine neden olmuş, koruma-yenileme çalışmaları bu güçlükleri giderme yolunu yeterince açmadığı gibi, yeni tasarlanan konutlar bile bu değişimi karşılar nitelikte oluşturulamamıştır (40, 41).

Bu çalışmada geleneksel konutların günümüz kullanımında ne tür yetersizlikler gösterdiği ve konut birimlerinin karşı karşıya kaldığı mekânsal değişimler, ikinci bölümdeki örnek çalışmada saptanmıştır.

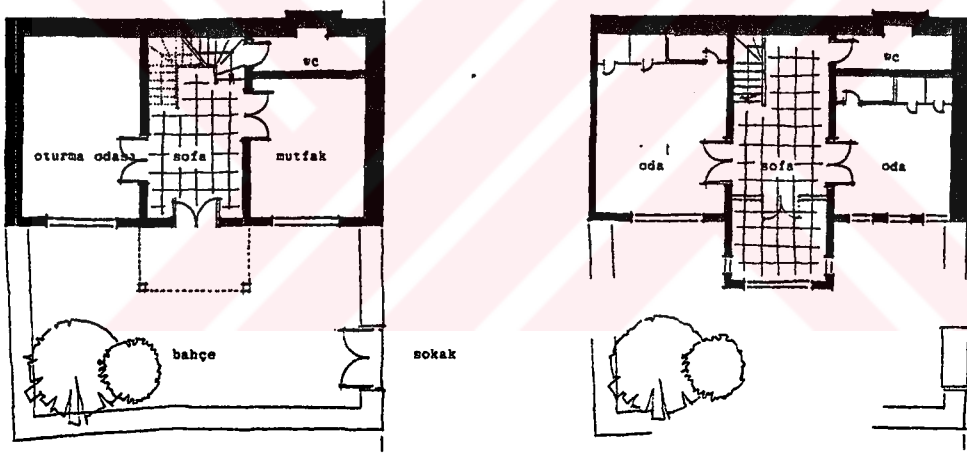
Bu fiziksel değişimlerin hangi sosyo-kültürel değişimler kapsamında yorumlanabileceği ise aşağıda açıklığa kavuşturulmaktadır.

3.1.1. Aile Yapısındaki Değişim

Türk toplumundaki geleneksel aile yapısı ataerkil ve hiyerarşik olup, farklı kişiliklerdeki bireylerin oluşturduğu bir topluluktan çok, benzer davranışlar gösteren bireylerden

oluşan bir kurum niteliği taşımaktadır (41). Bu durumda geleneksel aile yapısının ortak yaşama ve paylaşma temeli üzerine kurulduğu söylenebilir. Dolayısıyla, mekân biçimlenmesi de bu doğrultuda gerçekleşmiştir.

Bu durumun alan çalışmasında görüldüğü örnekte, konutun birinci kat plânında değişiklik yapılmış , sofa bölünerek oda haline getirilmiştir. Değişim göz ardı edildiğinde, sofanın ortak yaşam kurgusundaki önemi açıkça görülmektedir. Yaşamın bireyselleşmesi ile ortak mekânlar bireysel mekânlara dönüşmektedir (Şekil 57.).

Şekil 57. 13 no'lu konutta ortak yaşam kurgusunun, sofa mekânı ile örneklenmesi.

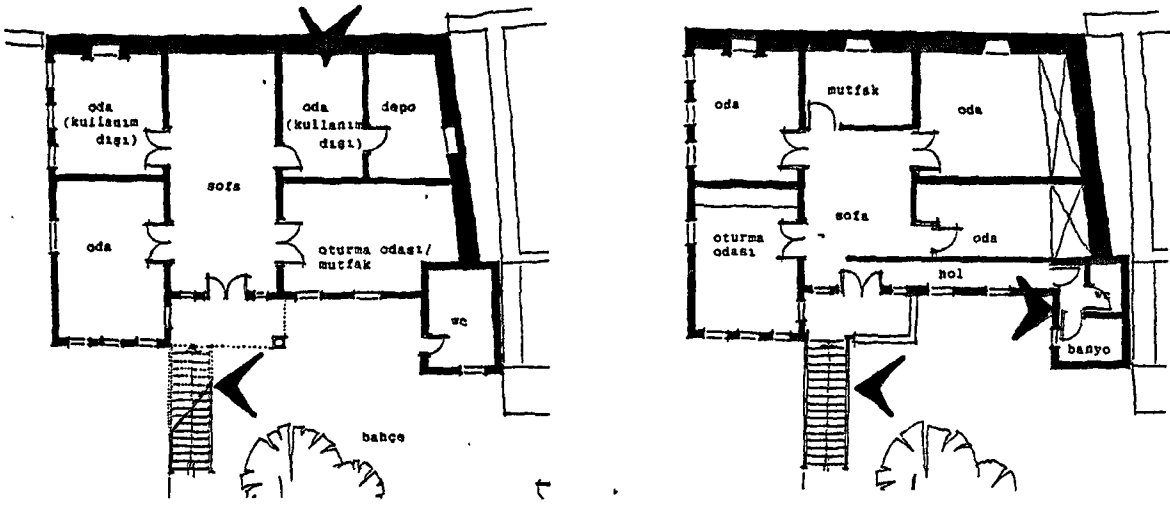
Daha önce kültürel değişime neden olan faktörler arasında nüfus artışı ve kentleşmeden sözedilmişti. Geleneksel aile yaşamında da ortaya çıkan değişmelerin en önemli etkenlerinden biri köyden kente göç olgusu olarak görülmektedir. Kırdan kente göçen nüfus değişime yol açarken, aynı zamanda nüfusun göç etmesine de toplum yapısındaki değişim ve ekonomik yapıdaki değişim gibi etmenler yol açmaktadır (39).

Kentleşmenin geleneksel aile yapısında yarattığı en önemli değişimler ise şu şekilde özetlenebilir (42).

- * Geniş aile düzeninden çekirdek aileye geçiş,
- * Ataerkil aile yapısının değişmesi,
- * Aile içinde kadının statüsündeki değişim,
- * Aile bireylerinin, ekonomik açıdan kısmen özgürleşmeleri.

Tüm bu değişimlerin mimari mekânı ilgilendiren yanı, ataerkil ailenin, çekirdek aileye dönüşmesi ile aile düzenine gelen değişim ve geleneksel konuttaki ortak yaşama biçiminin, bireysel isteklere, gereksinimlere dönüşmesi, genellikle iki katlı tasarlanan geleneksel konutun, çekirdek aile için lüks bir büyüklük olması ve bunun sonucunda kullanıcının getirdiği çözümler ile konutun bölünerek, iki aile tarafından kullanıma açılması, dolayısıyla mekânlara ilişkin birtakım problemlerin oluşması, biçiminde özetlenebilir.

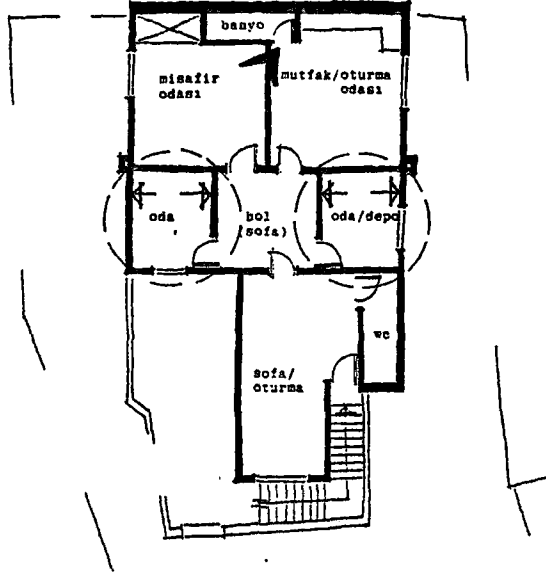
Alan çalışmasında, yukarıda belirtilen nedenlerle oluşan olumsuzluklar 16 no'lu konut örneğinde saptanmıştır. Orjinal plânlamasında ataerkil ve tek bir aile tarafından kullanılan konutun iki farklı çekirdek aile tarafından kullanılmak üzere bölünmesiyle, sorunlu mekânların ne şekilde biçimlendiği görülmektedir. Işık almayan odalar, kötü çözümlenmiş banyo-wc mekânları ve iki ayrı giriş oluşturmak amacıyla yapılan dış merdiven bu olumsuzlukları çarpıcı bir biçimde özetlemektedir (Şekil 58.).

Şekil 58. 16 no'lu konutta aile yapısındaki değişimin mekâna yansımalarının örneklenmesi.

Aile bireylerinin ekonomik açıdan özgürleşmeleri de ortak yaşama biçiminin geçerliliğini yitirmesine neden olmaktadır. Bireylerin farklı uğraşlar edinmeleri, konutlarında da bu uğraşları destekleyecek ve farklılaşan etkinliklere dönüşmekte dolayısıyla, bu etkinliklerin gerçekleşmesi için ise bireysel mekân gereksinimi ortaya çıkmaktadır.

Bu örneklemede ise, konutun iki aile tarafından kullanılmak amacıyla bölündüğünü ve birtakım ekler yapıldığını, ayrıca bireysel mekân yaratma çabası ile tümüyle bir dış sofa özelliği taşıyan mekânın bölünerek iki farklı oda ve bir hol haline dönüştüğünü görmek olanaklıdır. Bu bölünme sonucunda odalardan biri yeterli büyüklüğü sağlayamadığı için depo olarak kullanılma durumunda kalırken, diğeri yine ebeveyn yatak odası olmak için yetersiz büyüklükte olduğundan donatı yerleştirmede sorunlar oluşmaktadır (Şekil 59.).

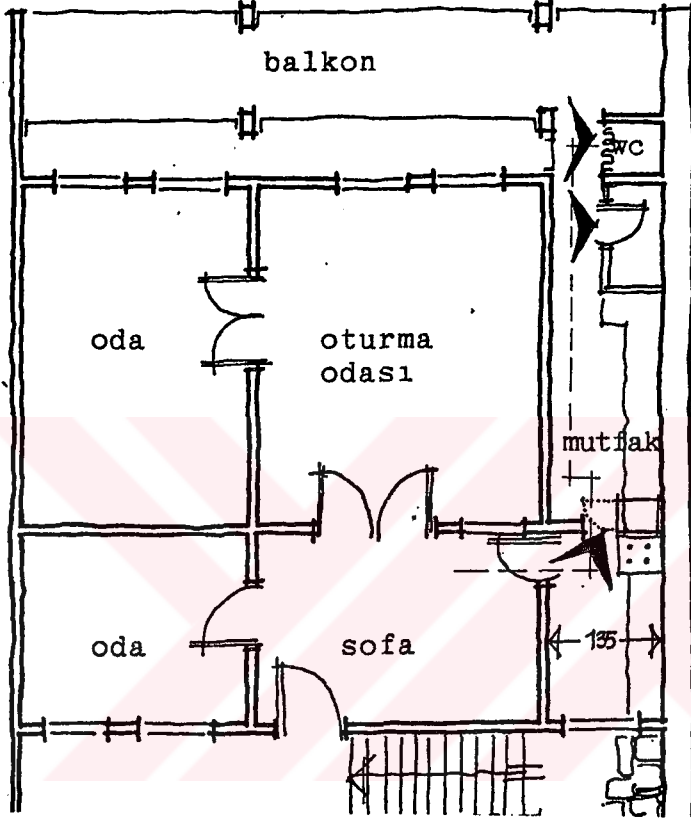

Şekil 59. 11 no'lu konutta bireysel mekân gereksiniminin yarattığı olumsuzluğun örneklenmesi.

Yaşam standardının gelişmesine bağlı olarak kadının statüsündeki değişim ise, onun artık dışarıda da çalışan bir birey olması nedeniyle, ev işleri konusunda daha pratik ve teknolojik çözümler aramasına ve çağın gerektirdiği kolaylıklardan yararlanmak istemesine (çamaşır makinası, bulaşık makinası v.b.) neden olmuş, geleneksel konuttaki biçimlenme buna olanak sağlamadığında da bu değişim bir tür uyum problemi olarak karşısına çıkmıştır.

Çalışan kadın nüfusunun az olması ve ekonomik statünün düşük olması nedeniyle çalışma alanında bu probleme sıkça rastlanmamıştır. Ancak 9 no'lu konutta gelişen teknoloji ve onun gerektirdiği donanım için, mevcut mutfağın bu soruna çözüm olamayacak nitelikte olduğu görülmektedir. Orjinal kullanımda mutfağın bahçede olduğu düşünülmektedir. Ek kısmın genişliği, mutfağın en geniş yerinde 135 cm. olduğundan, mekân yalnızca yürümeye elverişli bir koridor gibidir. Buzdolabı ve

fırının kullanımı son derece güçtür. Ayrıca, wc ve banyo mekânlarına da mutfaktan geçilmektedir (şekil 60.).

şekil 60. . 9 no'lu konutta teknolojik çözümlerin mekâna uyum problemi olarak yansması.

Eğitim olgusu ise, geleneksel yaşam koşullarına oranla daha çok önem verilen bir kavram olmuş, gerek kız ve erkek çocuklar, gerekse diğer aile bireyleri, okuma, çalışma ve benzeri etkinlikler için eskiye oranla çok daha fazla bireysel mekân gereksinimi duymaya başlamıştır. Ancak, elverişli mekânlar yaratılmadığından, çalışma etkinliği için mekan yetersizliği denekler tarafından, diğer etkinliklere göre daha

fazla bulunmuştur (Şekil 56.). Çalışma etkinliğinin gerçekleştiği mekânlar ise, yatak odası, hol, bahçe, oturma odası ve misafir odası olarak belirtilmektedir.

Özetle, eskinin geleneksel konutu, bugün, anne-baba ve çalışan, eğitim gören çekirdek aile bireyleri için, yaşamın gün boyu dolu dolu sürdüğü bir mekânlar dizini olmaktan çıkıp, çağın değişimine ve teknolojinin gelişimine olanak tanınması, uyumlandırılması gereken bir barınak görevini üstlenmiştir.

3.1.2. Yaşam Biçimi ve Etkinliklerdeki Değişim

Yaşam biçimi son derece geniş anlamları olan bir değişkendir. Rapoport'a göre yaşam biçimi, kültürün eyleme dönüşmesinin önemli bir halkasıdır (38, 43). Konutta yaşam biçimini belirleyen sosyal ve psikolojik değişkenler iki boyutta incelenebilir. Bunlar;

* Makro çevre

* Mezo ve mikro çevre, olarak tanımlanmaktadır.

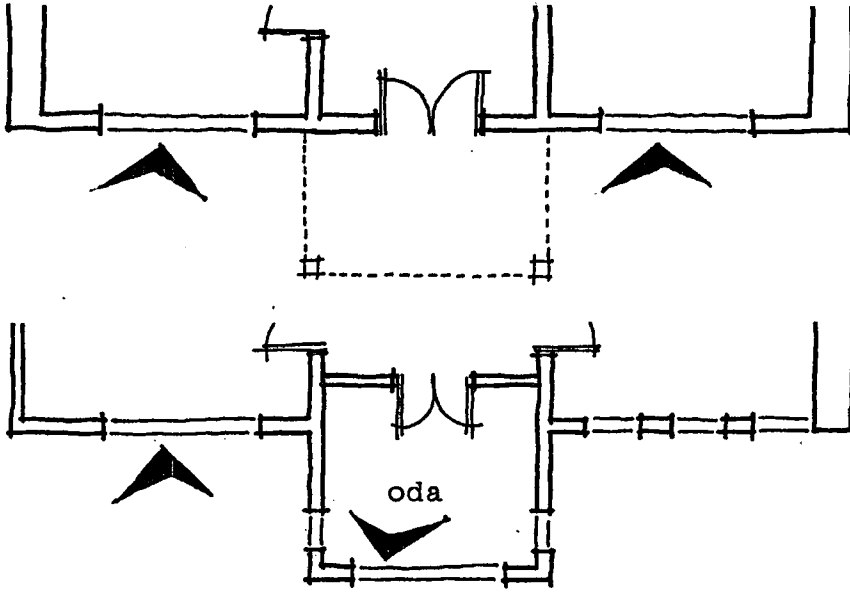
Makro çevrede, bileşenleri değerlendiren araştırmacılar iki kavramdan söz ederler (38). "Gemeinschaft" toplum ve "Gesellschaft" toplum kavramları ya da "Birincil" ve "İkincil" ilişkiler. Birincil ilişkiler düzeyinde toplum, geleneksel otorite tarafından tanımlanan rol ve sorumlulukları üstlenir, ikincil ilişkiler düzeyinde ise, sosyal ilişkiler, gelenekten çok rasyonellik ve etkinlik kavramlarına dayalıdır (38, 44).

Türk toplumunun geçirdiği değişim de birincil ilişkiler düzeyinden, ikincil ilişkiler düzeyine doğrudur. Toplumsal geleneklerdeki değişim de bunun bir göstergesidir. Toplumsal geleneklerdeki değişim, yaşam biçiminin ve etkinliklerin farklılaşmasına neden olmaktadır.

Kızıl'a göre, toplumsal gelenekler, toplumdan destek, sevgi ve saygı görme pekiştirmesiyle öğrenilmiş davranışlar, bölge savunusuna bağlı davranışlar ve mahremiyete bağlı davranışlar olarak sınıflandırılabilir (28).

Bu sınıflandırmaya göre, her bir geleneksel davranış biçiminin mekânsal biçimlenmede etkin bir görev üstlendiği görülmektedir. Örneğin, ailenin kendine özgü yaşantısını yabancılarından gizlemesi, sokağa bakan zemin kat duvarlarına pencere açılmamasını, bahçe ve avluların yüksek duvarlarla çevrilmesini, üst kat pencerelerine kafeslik ve kepenklerin yerleştirilmesini gerektirmektedir (28). Bu ve benzeri örnekleri arttırmak mümkündür.

Günümüzde, mahremiyete bağlı davranışların da içerik değiştirdiği söylenebilir. Bu değişimin yansımalarını, bitişiginde yüksek bir apartman bloğu olan 13 no'lu konutta genişletilmiş pencere boyutuyla görmek olanaklıdır. Geleneksel boyut yalnızca birinci kat plânında bir odada değişime uğramamış haliyle görülmektedir (şekil 61.).

Şekil 61. 10 no'lu konutta değişen pencere boyutunun örneklenmesi.

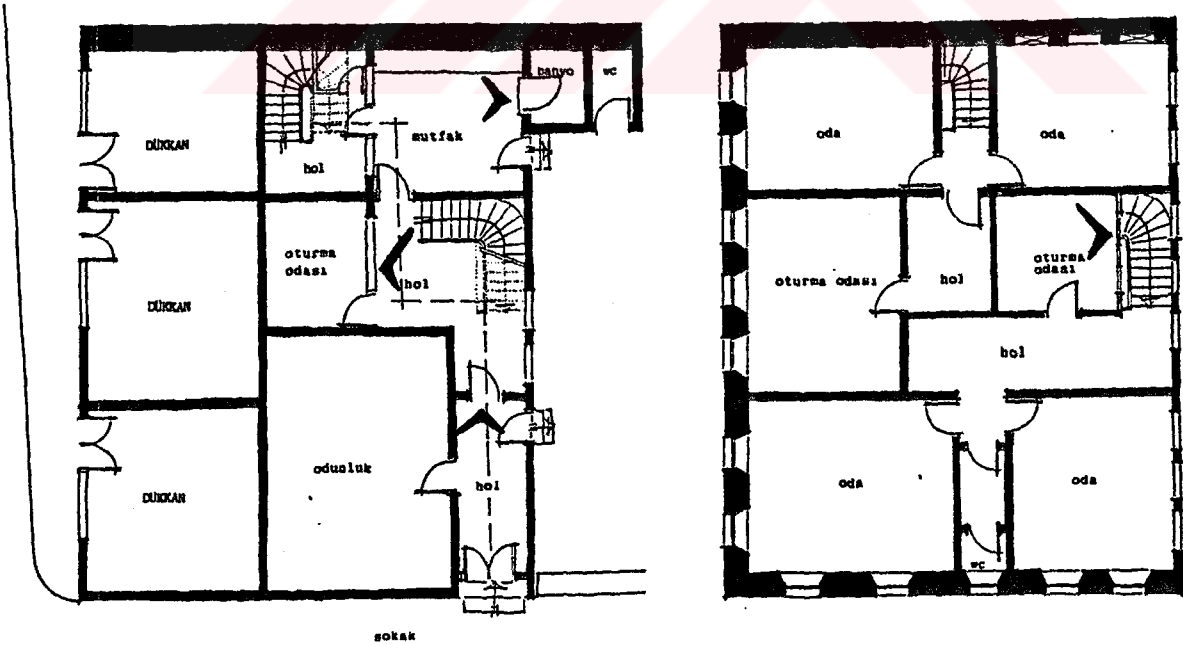
Kızıl, söz konusu çalışmada, yukarıda belirtilen toplumsal geleneklerin mekâna yansımalarını irdelemiş ve toplumun geçirdiği değişim sürecinin bu gelenekleri ne yönde etkilediğini saptayarak, genel olarak yaptığı değerlendirmede, bu geleneklerin hangilerinin yaşatılıp, tasarım olayında kullanılabilirliğini önerilerle sınıflamıştır. Önerileri, toplumsal gelenekleri karşılayacak fiziksel çevre oluşumunun gerçekleştirilmesine yöneliktir. Ayrıca bu öneriler yeni oluşturulacak yapılarda tasarım prensipleri olarak değerlendirilebilir.

Önerilere tek tek bakıldığında, toplumsal geleneklerin yansımaları görülmesine karşın, her birinin kabul görmüş mimarlık doğruları ile de yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Yani, yeni tasarlanacak bir konut yapısı için, gerek toplumsal geleneklerin günümüzde sürdürülenlerinin yansımaları, gerekse mimarlık kavramlarına uygunluğunun sağlanması ile başarılı bir sonuca varılabilecektir.

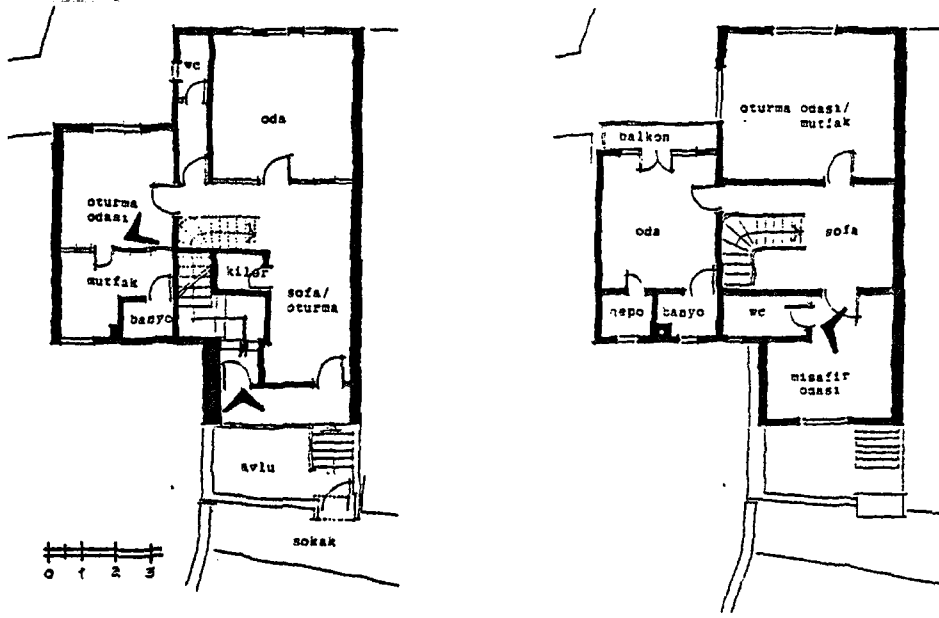
Ancak, bu tez kapsamında, çok daha farklı sorunları içeren, çok boyutlu bir olay irdelenmektedir. Burada sosyal-kültürel-toplumsal değişimin yansımaları, kullanıcı tarafından çözümlenmeye çalışılan mekânlar ile karşımıza çıkmaktadır. Yani kullanıcı, birtakım geleneklerin bugün bile varlığına karşın, bazı geleneksel çözümleri reddetmekte, kendi çabası ile günümüze yorumlamaya çalışmaktadır. Bu durumda bir çok çelişkileri barındıran ne geleneksel, ne de çağdaş plânlamalar söz konusu olmaktadır (Şekil 62. ve 63.).

Bu duruma en çarpıcı örnek olarak, çalışma alanındaki 1 ve 10 no'lu konutlar verilebilir. 1 no'lu konutta geleneksel çözümlerin, sosyal-kültürel-toplumsal değişimler sonucu zedelenmesi ile, iki aile için yeniden düzenlendiğinde göze çarpan en belirgin sorun, ailelerden birinin konutuna girebilmek için ya ortak kullanılan mutfaktan ya da diğer ailenin kullandığı holden geçmek durumunda kalmasıdır. Yani giriş olarak nitelendirilebilecek bir mekân yoktur. Diğer aile bireyleri ise daha fazla mekâna gereksinim duydukları için, oturma odası olarak oluşturulan iki karanlık mekânı kullanmaktadırlar. Wc ve banyo sorunu ise, her iki aile için de neredeyse çözümsüzdür. Ek olarak görülen zemin kattaki banyonun girişi mutfaktan olup, yerden yaklaşık 30 cm. yüksekliktedir. Konutu kullanan bireyler, özellikle yaşlılar, bu durumdan hoşnutsuzluklarını dile getirmişlerdir.

10 no'lu konutta ise merdiven, birinci katı kullanacak aileye hizmet etmesi amacıyla, giriş holü niteliğine bürünmüştür. Sokak kapısı açıldığında iki basamakla karşılaşılr. Üst katta, sofa ve sofanın yan kısmına ek olarak yapılan misafir odası, oturma odası, yatak odası, banyo ve wc mekânları vardır. Wc mekânına misafir odasından girilmektedir. Zemin katta ise ilk girilen mekân misafir odasıdır. Diğer mekanlara buradan geçilmektedir. Mutfak, oturma odasının içindedir ve bölünerek oluşturulmuştur. Banyo'ya mutfaktan geçilmektedir. Bu mekânın orjinal kullanımında yatak odası olarak kullanıldığı sanılmaktadır.

Şekil 62. 1 no'lu konut zemin kat ve birinci kat plânları.

Şekil 63. 10 no'lu konut zemin kat ve birinci kat plânları.

Görüldüğü gibi, yenileme çalışmalarının uzman gruplarca yürütülmesi geciktikçe, yaşam biçimindeki değişim, konutlara kullanıcı tarafından uyumlandırılmaya çalışılmakta, dolayısıyla da çözümsüzlükler artmaktadır. Geleneklerin, kültürel birikimlerin değişime uğradığı ancak, yok olmadığı buna bağlı olarak bu ve benzeri örneklerde de görüldüğü gibi, mekâna yansıyan sorunların nasıl çözüleceği koruma çalışmalarının temel çıkış noktası olmalıdır.

Yine, konutta yaşam biçimi makro ölçekte düşünüldüğünde, ortaya çıkan kavramlar da (45) değişme süreci göz önüne alındığında irdelenmesi gereken kavramlardır. Özellikle geleneksel konutta, yaşam biçimini ilgilendiren ve değişime uğradığı düşünülen bu kavramlar,

- * Yaşamın konut içi ya da konut dışı ağırlıklı olması,
- * Kullanıcının yer ve konut değiştirme eğilimi,

* Yaşamda bireyselleşme eğilimi'dir (45).

Yaşamın konut içi, ya da konut dışı ağırlıklı olması, kullanıcının dışa bağımlı ya da içe bağımlı olması ile ilgili bir kavramdır. Bu çalışma kapsamında gözlenen, geleneksel konut kullanıcılarının günümüzde içe bağımlı olmaktan çok, dışa bağımlı kullanıcı olduklarıdır. Çalışma yapılan alanda da iş durumuna göre bireylerin dağılımına bakıldığında (şekil

29.), yaklaşık % 55 oranındaki kullanıcının dışa bağımlı olduğu söylenebilir. Çalışma alanındaki düşük ve orta gelir düzeyinin çoğunlukta olması, dışa bağımlı kullanıcı oranının düşük olmasına neden olmaktadır. Bu oranın başka bir yerleşmede daha yüksek oranda saptanması olanaklıdır. Bu durumda bile, dışa bağımlı kullanıcının yarısından fazla olması nedeni ile, özellikle içe bağımlı kullanıma göre tasarlanmış geleneksel konutun, artık daha çok dışa bağımlı kullanıcılar tarafından kullanılmasının sonucunda, konut plânlamasına yansıyan değişimin saptanması ve günümüz kullanıcılarına uyumlandırılması gerekir.

Kullanıcının yer ve konut değiştirme eğilimi ise, kullanıcının mekân değiştirme yeteneğini ortaya koyar. Ayrıca kişinin dünyayı ve yaşam biçimini algılaması, zaman kavramını değerlendirmesini de ele alır. Rapoport'a göre insanlar zamanı iki şekilde algılar ve kullanırlar (38, 43). Modern toplumlarda kişinin zaman ve yer kullanımı daha devingendir ve bireyler zamanı "çizgisel" olarak algırlarlar. Geleneksel bireyler ise zamanı "döngüsel" olarak algırlarlar. Böylece,

toplumsal ve ekonomik ilişkilerin değişimi sonucu geleneksel toplumda daha durağan olan bireyler, modern topluma geçiş sürecinde daha devingen davranış biçimine sahip olurken, geçici ve küçük konut gereksinimi artmakta (38), geleneksel konutlar bu bireyler için büyük fakat konfor düzeyi yetersiz barınaklar olarak algılanmaktadır. Konfor düzeyinin yetersiz olarak algılanması kullanıcıların konutlardan yeterince hoşnut olmalarını (Şekil 30.) ve konforla ilgili sorunların (Şekil 32.) diğer sorunlara oranla çok daha fazla görülmesi ile açıklanabilir. Oysa aynı anda, kullanıcıların, konut büküklüklerini yetersiz bulmadıkları da saptanmıştır. Konut ve yer değiştirme eğilimi de, geleneksel toplum yapısından modern topluma geçiş sürecinde, bu noktada önemli olmaktadır.

Yaşamda bireyselleşme ise, bireyin dünya görüşünde ve yaşam biçiminde bir seçim olmasının yanısıra, toplumsal açıdan ikincil ilişkiler bazında yoğunlaşan modern topluma geğişin de bir sonucudur. Kullanıcı, yaşam biçimindeki devinimin de etkisiyle kişisel benliğini mekâna yansıtmaya çalışır (38). Bu durum ise geleneksel konutların ortak yaşam biçimine göre yapılan kurgusuna aykırı bir durumdur. Ancak bu, geleneksel mekânların bireysel isteklere yanıt veremeyeceği anlamına gelmemektedir. Aile yapısındaki değişimden söz ederken bireysel etkinliklerin artması konusuna daha önce değinilmişti. Bu durumun bir sorun, çelişki olarak algılanması ve korumacı-plâncı-tasarlayıcı tarafından çözüm önerilmesi gerektiği söylenebilir.

Mezo ve mikro çevre düzeyinde ise birey, gereksinimleri doğrultusunda çevreyi kullanmakta ve çevre ile karşılıklı etkileşimde bulunmaktadır. Bu etkileşim iki farklı düzeydedir (38, 46). Biri, fiziksel ve fizyolojik gereksinimler düzeyindeki "yarar" ilişkisi, diğeri ise sosyo-psikolojik gereksinimler düzeyindeki "uyum" ilişkisi.

* Yarar ilişkisi ; Mekana yönelik fiziksel gereksinimlerin saptanması tasarımın önemli bir boyutudur. Bu çalışma açısından ise fiziksel gereksinimlerin boyut değiştirmesi ile konuta yansıyan değişimin yarar ilişkisini hangi yönde etkilediği önem taşımaktadır. Geleneksel konutların sözü edilen gerekçe ile bazı alanlarının kullanım dışı kaldığı bilinen bir gerçektir (45, 47, 48).

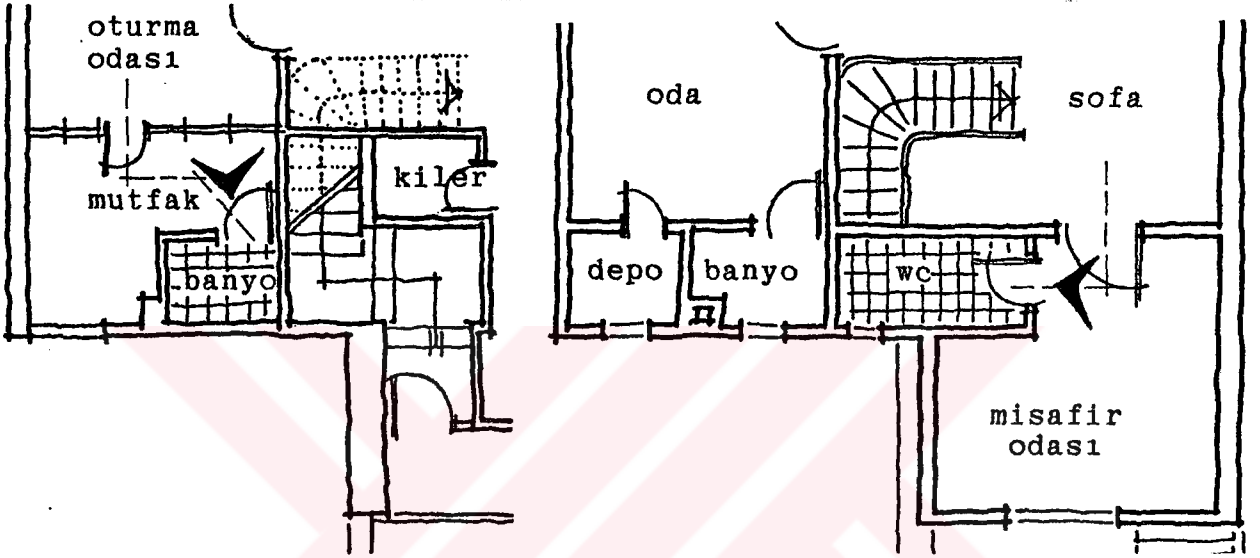
* Uyum ilişkisi ; Kullanıcının psiko-sosyal gereksinimleri açısından, konuttaki yaşama "uyum" ya da "uyumsuzluk" tan söz edilmektedir (38, 49, 50). Bu noktada konuta üç sembolik boyut çerçevesinde bakmak gerektiği belirtilmektedir. Bunlar;

- . Konutta genel/özel mekân,
- . Konutta ön/arka plân,
- . Konutta düzenli/düzensiz mekânlar, şeklinde ayırt

edilmektedir (50).

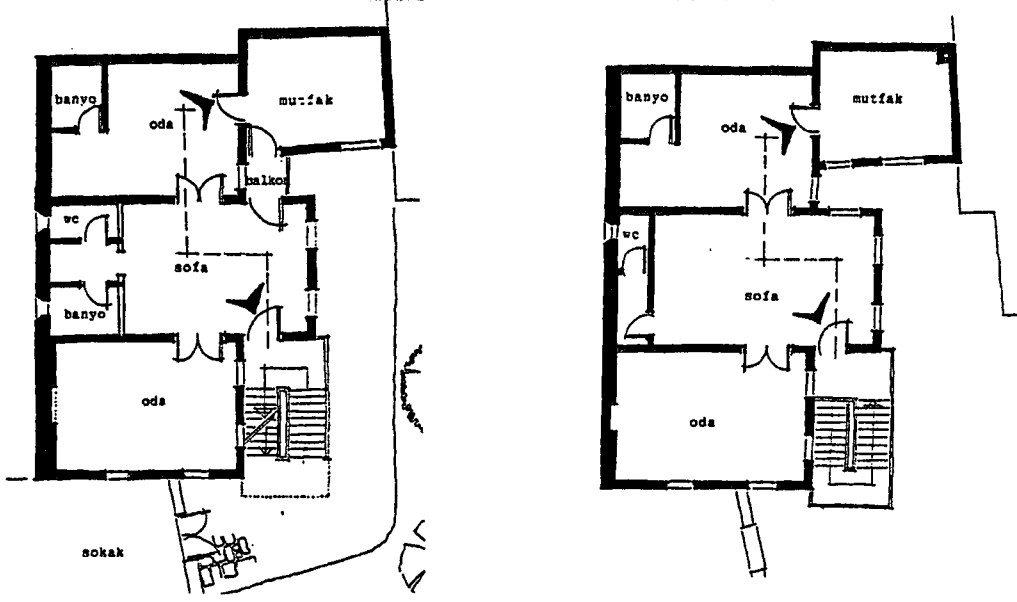
Bu üç boyut, Ortahisar'da irdelendiğinde, kullanıcının psiko-sosyal gereksinimlerinin iyi karşılanamadığı, eziyet ve ajitasyona neden olan çok sayıda çözüm olduğu görülmektedir (Şekil 64. ve 65.).

Bu durum ise, çalışma alanında 10 no'lu konutun zemin ve birinci kat plânında mutfaktan kullanılan banyo, misafir odasından kullanılan wc çözümleri ile örneklenebilir.

Şekil 64. 10 no'lu konutun zemin kat ve birinci katlarından bölümler.

13 no'lu konutun her iki katında da banyo bulunmaması yine kullanıcıyı güç durumda bırakan bir çözümdür. 14 no'lu konutun, her iki kat planında da aynı şema yinelenirken, sokak kapısı açıldığında direkt olarak günlük yaşama mekânına girildiği, her hangi bir giriş holü oluşturulmadığı, ayrıca mutfak mekânına, yatak odasından geçildiği görülür. Kullanıcıların psiko-sosyal gereksinmelerinin karşılanamadığı açıktır.

Şekil 65. 14 no'lu konut zemin kat ve birinci kat plânı.

Yine kullanıcının bulunduğu çevreye,

- . Davranış düzeltmeleriyle uyum
- . Yeni elemanlara karşı çıkma
- . Ortamdan geri çekilme, davranışları da (51, 52) kültürel değişme ve benzeri süreçlerde ortaya koyduğu davranış biçimleridir.

Görüldüğü gibi kullanıcının psiko-sosyal gereksinimleri, değişim süreci içerisinde, bulunduğu mekâna gösterdiği davranışsal tepkiler açısından önemli olmaktadır. Kentlerin yozlaşmasını, yeni iletişim davranışına kentsel mekânların uyum yapamayışı şeklinde açıklayan Rapoport'un görüşü konut bazında da doğrulanmaktadır (53).

Geleneksel konutların yenilenmesinde de bu durumun değerlendirilmesi, kullanıcının psiko-sosyal gereksinimlerinin doğru karşılanması ile, karşı çıkma ya da tepki gösterme yerine, içinde bulunduğu mekâna uyum sağlaması açısından değer kazanmaktadır.

3.1.3. Mahremiyet Kavramındaki Değişim

Tasarımın başarısı açısından, zaman/mekân etkileşiminin konut bazında tanımlanması gerektiğine değinen Gür, belli kültür öz öğelerinin salt dün gerçekleştiği biçimiyle değil, bugün ve gelecek için de yeniden belirlenmesi, önden kestirilmesi gerektiğini savunmaktadır ve bu aşamada kültür-mekân etkileşimlerindeki akültüratif etkilerle, yoğunluğu, şiddeti, ölçüsü, derecesi değişen kültürel ve psiko-sosyal kavramları irdelemektedir (45). Bunlar ise;

- . Mahremiyet
- . Kişisel Mekân
- . Egemenlik, kavramlarıdır.

Mahremiyet, kişiye veya bir gruba diğerlerinin optimum düzeyde yaklaşma koşulu olarak tanımlanabilir (54, 55). Yine Altman'a göre mahremiyet davranışının yalnızca bir "gizlilik-girilmezlik" süreci değil, toplumsal gelenekler tarafından etkilenen, insanların birbirleriyle ilişkide olma ya da olmama isteğine göre değişen, diyalektik bir kontrol süreci olduğu vurgulanmaktadır (25, 56). Ve üç tür mahremiyet davranışı tanımlanmaktadır.

- . Kişisel mahremiyet
- . Toplumsal/Sosyal mahremiyet
- . Kamusal mahremiyet

Mahremiyet ve kültür ile ilgili en önemli konu ise, tüm kültürlerde insan ilişkilerinin merkezini oluşturmasıdır (45). Düzenleme mekanizmalarının uygun yerleştirilmesi ve

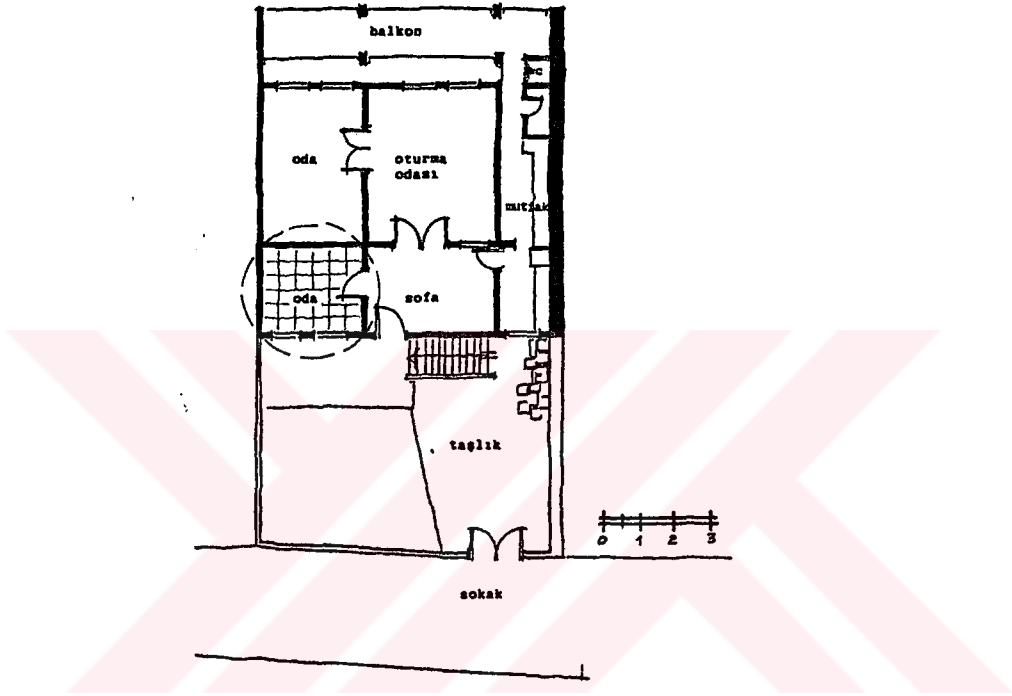
mahremiyetin optimum düzeninin kurulması, toplumsal gelenekler tarafından güçlü bir biçimde kararlaştırılmıştır (28).

Geleneksel konutlarımızda, mahremiyet kavramının mekâna yansımalarını çeşitli boyutlarda saptamak olasıdır. Bunun nedeni Türk toplumundaki varolan geleneklere ve İslamiyetin getirdiği kurallara bağlanabilir. Amaç, ailenin iç yaşantısının yabancılardan gizlenmesi, kadın ve erkeğin birarada bulunmaması gereği ve benzerleridir (45). Buna örnek olarak, "güsülhane" çözümleri, "baş oda" kavramının oluşumu verilebilir.

Ancak, bu tür değer yargılarının değişmesi, mahremiyet kavramının mekânsal biçimlenme üzerindeki etkisinde de farklılıklara neden olmuştur. Örneğin, kadının statüsündeki değişim, onun artık kadın olmaktan öte, çalışan bir birey olarak algılanması nedeniyle, "baş oda" v.b. çözümler bugün için boyut değiştirmiştir. Ancak mahremiyet, görsel, dokunsal ve işitsel mahremiyet olarak açılırsa, bugün aile bireylerinin değişen ilgi alanları, artan yaratıcı etkinlikleri mahremiyet gereksinmesini daha da arttırmaktadır. Örneğin, gitar dersi alan bir genç aileden yalıtılmak zorundadır. Kullanıcının getirdiği iç mekânsal çözümler Ortahisar'da bu gereksinmeyi karşılayamaz durumdadır.

Ortahisar çalışmasında, bireysel mahremiyetin sağlanamadığı en çarpıcı örnek 9 no'lu konuttur. Beş yetişkin çocuk ile bir anne-baba'dan oluşan aile, konutta bir oturma odası, iki yatak odası ve bir sofa mekânlarına sahiptir. Odalardan

biri ebeveyn yatak odası, diğeri oturma odası olarak kullanıldığında, beş yetişkin çocuk için yalnızca bir oda kalmaktadır. Bu durumda çocuklardan hiçbirinin bireysel mahremiyet gereksinmesinin karşılanamayacağı açıktır (Şekil 66.).

Şekil 66. 9 no'lu konutun bireysel mahremiyet düzeyinde irdelenmesi.

3.2.BÖLÜM SONUCU VE YORUMLAR

Kültürel değişim ve buna bağlı kavramlarla ilgili olarak karşılaşılan mekânsal değişimin getirdiği sorunlar, bu bölümde açıklanmaya çalışılmıştır.

Mekânsal değişime neden olan kültürel değişimler, Turgut'un çalışmasında, normatif kültürel bileşenler (gelenekler, ahlaki töresel prensipler, ideal kurallar), kültür bileşenleri (konuta ait yaşam şekli, aile strüktürü, çevresel

imgeler, dini inançlar) ve psikolojik bileşenler (zihinsel süreçler, davranışsal süreçler) biçiminde ele alınan kültür-davranış-mekân etkileşim sisteminde, değişime uğradığı düşünülen kavramlar düzeyinde irdelenmiştir. Bunların bu çalışma içindeki kurgusu şekil 67. deki gibi sonuçlanmaktadır.

Mekânsal değişimlerin beraberinde getirdiği sorunlar alan çalışmasında örneklenmiştir. Ancak bu değişimleri yok saymak, konutları özgün haline getirmek, ya da bugünkü durumu ile korumak çözüm değildir. Değişimin kaçınılmaz olduğu, ortaya çıkan sorunların da ancak bu gerçeğin kabullenilmesi ile çözüleceği açıktır. Fischer'e göre de "Bir mekânın, bir binanın, bir kentin görünümü statik bir olgu olmayıp, durmadan oluşan bir değişimin ifadesidir. Anıtbakım, eğer inandırıcı kalmak istiyorsa, bu doğa yasasını kabullenmek zorundadır" (57).

Tekeli ise, değişme ile korumanın nasıl bağdaştırılacağı sorununa değinirken, koruma konusunda sağlıklı bir politikanın ancak değişme konusunda sağlıklı bir anlayışa kavuşmakla olanaklı olduğunu, bu durumda kültürel değişme konusunda yeterli bir kurama sahip olunması gerektiğini ve çağdışı kültürel değişme kuramlarına dayanarak sağlıklı bir koruma anlayışının geliştirilemeyeceğini belirtmektedir (58).

Mekânsal biçimlenmenin doğrudan etkilenmediği durumlarda estetik değer yargılarının günümüze aktarılması açısından koruma, bir fiziksel geleneğin, yapı kültürünün örneklenmesidir. Bu açıdan yaşamsaldır. Ancak, konutun plân şemasını ve

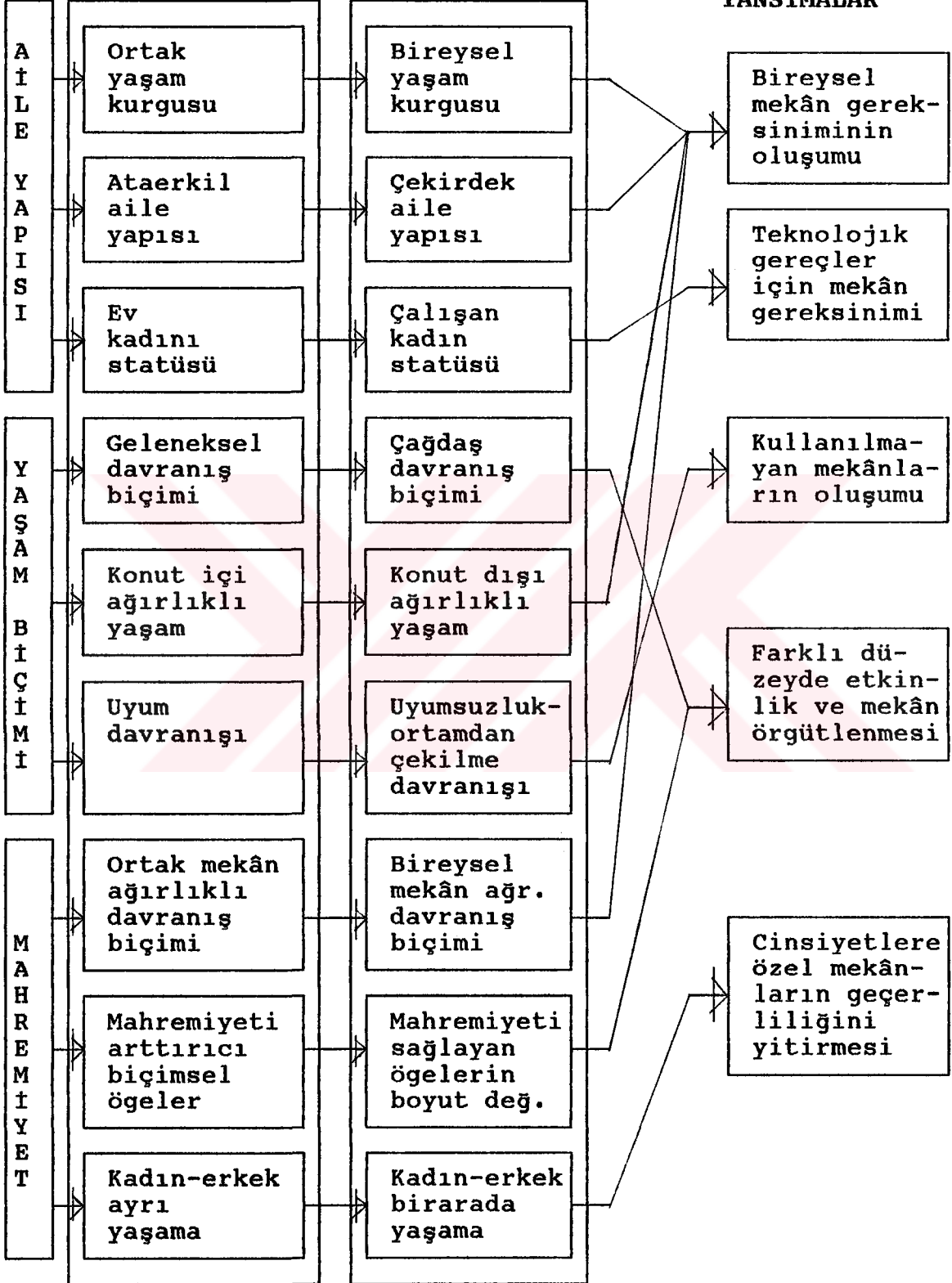
işlevsel organizasyonunu ilgilendiren değişimlerinde sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi, örtük çarpıklığın ve gecekondulaşmanın önlenmesi de mesleki açıdan vicdani bir yükümlülük olarak kabul edilmelidir.

Tez çalışmasının ikinci ve üçüncü bölümü ile ortaya konan; koruma olayının iç mekândan bağımsız ele alınamayacağıının, yaşam biçimindeki, aile yapısındaki ve kavramlar düzeyindeki değişimlerin mekânlar üzerindeki yansımalarının uzmanlar tarafından örgütlü bir biçimde yönlendirilemedikçe uyum problemi olarak yaşandığının, varsayımdan öteye gidilerek örneklerle kanıtlanması olmuştur.

Bu bulgular doğrultusunda "egemen koruma anlayışının, yaşam çevresini geçmişte dondurmaya çalışan bir anlayışı değil, geçmişteki öğelerin bir bölümünü koruyarak yeni değişmelerin eklemlenmesiyle çevreyi zenginleştirici ve geliştirici bir anlayış olaması gerektiği" (58, s.98) düşüncesine katılmamak olanaksızdır.

GELENEK-KÜLTÜR'E BAĞLI DEĞİŞİMLER (Oluşumu Etkileyen - Zamanla Değişen Kavramlar)

ETKİNLİK-MEKAN DÜZEYİNDEKİ YANSIMALAR

Şekil 67. Değişim kavramının geleneksel konut üzerindeki etkileri konusunda önerilen model.

4. KORUMANIN EVRİMİ, YASA VE YÖNETMELİKLER DÜZEYİNDE İRDELENMESİ

4.1. KORUMA KAVRAMI VE GELİŞİMİ

Korumada amaç, "Kültür sürekliliğini sağlamak" , "Tarihi ışık tutmak" , "Fiziksel boyutla, bir toplumun ekonomik, sosyal boyutunu irdelemek" gibi tanımlarla açıklanabilir.

Tarihi dokunun korunması, çağdaş bir kültür ve çağdaş bir mimari yaratmak için gerekli bir olgu olarak ele alınabilir.

Burada, eski kültür varlığının bugüne iletilmesi sorunu ile karşı karşıya kalınmaktadır. Ancak bunu gerçekleştirirken amaç, tarihsel değer taşıyan her yapıyı değil, gereksindiğimiz nitelikleri içeren yapıları ya da kentsel çevreyi korumak olmalıdır. Tarihi çevrenin korunması çabalarının dayandığı pek çok neden vardır. Bunlar kültürel değerler olabilir ; estetik, mimari, arkeolojik v.b., duygusal değerler olabilir ; hayranlık, merak, övünç v.b., kullanım değerleri olabilir ; işlevsel, ekonomik, sosyal, siyasal v.b. gibi..

Koruma kavramının günümüzde, tek bir yapı ölçeğini aştığı, ülke ve bölge ölçeğinden, kent-mahalle-sokak ölçeği üzerinde çalışmaların yoğunlaştığı görülür. Tek yapı korumasının yerine, küçük kentsel bir parçanın yaşatılmasının, bir kentin

yanıbaşında uyarıcı etki yaratacağı da görüşler arasındadır.

Anıtları koruma kaygısının, insanların yerleşmeyi ve yerleşmedeki oluşumu düşündükleri zamanlarda bile varolduğu bilinmektedir. Bu devirlerde anıtlar, simge oluşları, toplumdaki gücü temsil eden dini veya başka tutumlar nedeniyle korunuyor olabilmektedir. Tarihte bugünkü gibi bilinçli olmasa bile belli başlı medeniyetlerde tarihi anıtların, dini, pratik, estetik nedenlerle de olsa zamanın anıt anlayışı içinde korunduklarına ait deliller vardır (59). Bu koruma anlayışının bugünkü gibi gelişmiş haliyle anıt ve çevresi ile birlikte ele alındığı görülür.

Anıtlara olan ilgi ve onları koruma düşüncesine, Romalıların 1143'te kısa süreli kurdukları bağımsız Cumhuriyet döneminde din adamlarına karşı, pek etkili olmasa bile senato ve halkın tarihi yapıları koruma ve değerlerine anlayış gösterme çabası ile rastlanmaktadır (60).

13.y.y. ve sonrasında ise, koruma çabaları kişisel eğilimlerle kendini göstermektedir. Flippo Brunelleschi ile Leon Battista Alberti ise toplumda gelişmiş olan, tarihe geleneğe bağlılık ve devam ettirme kaygısı ve mirasçısı olduklarına inandıkları unsurları yeniden değerlendirme örneklerinin İtalyan temsilcileridir (60).

19.y.y. da ise anıtlarla ilgili koruma politikaları resmi kimlik kazanmaya başlarken, Prosper Merimee, Ludovic Vitet, Violet Le Düc gibi isimlerle karşılaşılmaktadır. Tarihi anıtları koruma çalışmalarında artık yazılı metinler söz konusu olmaya başlar (61).

Koruma olgusu 1904 yılında Madrid'de toplanan 6. Uluslararası Mimarlar Kongresinde ele alınır. Daha sonra sırasıyla, 1931 yılında Atina konferansı, yine 1931 yılında İtalya'da kabul edilen tüzük (Carta Del Restauro) , 1964 yılında yayınlanan Venedik tüzüğü, 1975 yılında Amsterdam Avrupa Mimari Mirası Koruma Kongresi gibi önemli olaylar, dünya ülkelerindeki belli başlı koruma çabaları ve kararlara ilişkin sonuçları yansıtır (60). Son olarak ise, 1985 yılındaki Granada konferansında da bütüncül koruma önerilmiş, yalnız bunun uygun restorasyon tekniği ve doğru, uygun fonksiyon seçimi ile olması gereği belirtilmiştir (62).

Türk halkı için, koruma kavramındaki bilinçlenme, diğer Dünya Ülkelerine, Batı'ya göre çok daha uzun bir sürede kendini göstermiştir. Ancak bu geç kalmışlığın nedenleri vardır.

Tarihi çevrenin korunmasına karşı çıkmanın temelinde kamu yararı ile kişisel çıkar çatışması yatmaktadır (63). Kültür varlıklarının günümüze aktarılması, günümüzde yaşatılması gereğine olan duyarsızlık ise, toplumsal bilinçlenme eksikliğinden kaynaklanmakta ve az önce sözü edilen çıkar kavgaları ile biraraya geldiğinde yozlaşan, kimliksizleşen çevre, sorunları ile birlikte büyümektedir.

Oysa, " gelişmiş ülkelerde, koruma bilinci toplumca benimsenmiş, kökleşmiş bir duygudur. Bu duygu devletin verdiği yetki ve emredici buyruqlarla sağlanmamıştır." (64, s.50). Koruma olayına karşı ülkemizde kendisini gösteren bu olumsuz gelişme, anıtsal yapılardan çok, sivil mimari örneklerde kullanıcıyı güç durumda bırakır niteliktedir. Yapılarda var olan

fiziksel eskime gelişen ve değişen çağın koşullarına uyumlandırılmadığı sürece, tarihi çevreyi korumak için tek bir adım atılmış sayılamaz. Çünkü mimarlık, doğası gereği insana hizmet veren bir meslek dalı olup, gelişen teknoloji ve günün koşullarını değerlendiren bir çizgi izlemek durumundadır.

4.2. TÜRKİYE'DE KORUMA YASALARI VE GELİŞİMİ

Ülkemizde kültür değeri olan yapı koruması, yakın zamana kadar sadece anıtsal yapı ölçeğinde ele alınmaktaydı. İlk koruma kanunu olarak 24 Mart 1873' te yürürlüğe giren Asar-ı Atika nizamnamesini görmekteyiz (61). Ancak burada tarihi anıt anlamı oldukça kısıtlıdır. Genellikle eski arkeolojik kalıntılar ve kazılardan sözedilmektedir. 1906 yılında nizamname yeniden gözden geçirilerek çıkartılmıştır.

Daha sonraki yıllarda, koruma alanında önemli bir işlev üstlenen 1951 tarih ve 5805 sayılı kanunla Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nu görmekteyiz (61). Kurul 1951 yılından 1983 yılına kadar, taşınmaz eski eserlerin korunması konusunda en yetkili kuruluş olmuştur. Kurul, aldığı prensipler uyarınca çalışmıştır.

1961 yılında ise ilk kez bir koruma hükmü Anayasa'ya alınarak 50.maddede "Devlet tarih ve kültür değerleri olan bu eser ve anıtları korumakla yükümlüdür" , denmektedir (65).

1973 tarih ve 1710 sayılı "Eski Eserler Kanunu" ise (61) olaya çağdaş bir boyut kazandırması, taşınır-taşınmaz eski eser ve anıt kavramlarını ayrı ayrı ele alarak bakım ve

onarım olayını gündeme getirmesi yolunda atılmış, önemli bir adımdır.

1710 sayılı Eski Eserler Kanunu ile G.E.E.A.Y.K.' nun birlikte sürdürdükleri koruma çalışmaları, olumlu özellikler taşımasına karşın, tespit işlemi sırasında bakanlıktaki kadro yetersizliği, üyelerin çoğunun akademik oluşu ve buna bağlı olarak, kurumun ayda bir gibi uzun bir arayla toplanması sonucu işlemlerin gecikmesi v.b. nedenler yeni bir yasayı gerekli kılmıştır.

Böylece, 21.7.1983 tarihinde 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu devreye girer (12). Bu kanunun amacı, korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini saptamaktır. Bu kanun ile merkezi Ankara'da bulunan "Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu" ve "Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulları" devreye girmiş, tescil işlemleri, uygulamaya yönelik ilkelerin belirlenmesi, uygulamaya yönelik kararların alınması gibi konularda görev almışlardır. Kanuna göre, Kültür ve Turizm Bakanlığınca yapılan tespit, Yüksek kurul kararı ile tescil olunur. 1710 sayılı kanunda yalnızca G.E.E.A.Y.K. nun tek başına üstlendiği görev, 2863 sayılı kanunda Yüksek Kurul ve Bölge Kurulları ile hafifletilmeye çalışılmıştır.

2863 sayılı kanun ile, uygulamada esas alınacak temel ilkeler, Yüksek Kurulun 6 Ocak 1984 gün ve 61 sayılı prensip kararı uyarınca (15), fonksiyon verilmek ve yaşatılmak üzere korunması gerekli yapılarda uygulanacak yöntem üç grupta değerlendirilmiştir. (I.Grup; IA, IB, IC), (II.Grup; IIA1, IIA2, IIA3, IIA4, IIB1, IIB2, IIB3), (III.Grup ;IIIA, IIIB).

Bu ilkeleri belirleme yetkisi, Yüksek Kurula aittir. Yüksek Kurul isterse bazı yetkileri Bölge Kurullarına verebilirken bu çoğu zaman gerçekleşmemiştir. Yine ülkenin dört bir yanından gelen dosyalar yığıldığı için, Yüksek Kurul zor durumdan kurtulamamış, yapıları gruplandırma, grup kararlarını değiştirme gibi yetkilerin tümü, Yüksek Kurulda olmuştur. Bu da işlemlerin uzamasına neden olurken, bekleme süresini gittikçe arttırmıştır. Ayrıca yapılan uygulamaların denetim güçlüğü de sözkonusu olduğundan, Yüksek Kurulca, 6 Ocak 1984 gün ve 68 sayılı karar ile, onaylanan projeye göre yürütmenin sağlanması için, Belediyelerin kontrolü yanında proje sorumluluğunu alan teknik kişinin de kontrol zorunluluğunu getiren tedbirler alınmasına, Belediyeler'ce iskân izni verilirken Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı o yerde varsa Rölöve ve Anıtlar Müdürlükleri, yoksa Müze Müdürlüklerinde, yapılan uygulamanın uygun olduğuna dair hazırlanacak bir belgenin de alınmasının zorunlu olmasına karar verilmiştir.

Sözü edilen uygulama güçlükleri nedeni ile, 17 Haziran 1987 tarih ve 3386 sayılı kanun ile 2863 sayılı kanunda bazı

değişiklikler yapılmıştır. Buna göre Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu, "Koruma Yüksek Kurulu", Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulları ise, "Bölge Kurulu" adını almıştır (13). Yapılan değişiklikler, Yüksek kurul yetkilerinin bir kısmının koruma kurullarına verilmesi (tescil, gruplandırma v.b.), bunun sonucunda, bekleme süresinin kısılması olarak özetlenebilir. Yetkilerin bir bölümünün koruma kurullarına verilmesi yükü hafifletmesi açısından olumlu, verilecek kararların çelişebilir olması açısından olumsuz olarak değerlendirilebilir.

4 Mart 1988 tarih ve 14 no'lu karar ile, bugün de geçerli olan bu kanun uyarınca, yapılar dört koruma grubuna göre sınıflandırılmaktadır. I. grupta, içi ve dışı ile olduğu gibi korunması gereken, sadece bakım ve koruma onarımı gerçekleştirilecek yapılar, II. grupta, gabari ve cephede değişiklik olmamak koşulu ile, taşıyıcı sisteminde, iç kısmında, iç ve dış malzemesinde değişiklik yapılabilecek yapılar, III. grupta cephe özelliğine sadık kalınmak koşulu ile gabarisinde bazı değişiklikler yapılabilecek, yeni yeri belirlenmek koşuluyla taşınabilecek ve içinde değişiklik yapılabilecek yapılar, IV. grupta ise, kamu yararına kaldırılması gerekli olan, rölöveleri ve yeterli miktarda fotoğrafları, koruma kuruluna iletilip, yıkılabilecek yerine, kurul önerisi doğrultusunda uygulama yapılabilecek yapılar yer almaktadır (66).

4.3. KORUMA AMAÇLI İMAR PLANLARI, UYGULAMA BİÇİMİ

Tarihi yapıların tek tek korunması düşüncesinin, yapılar bütünüünün korunması boyutuna gelmesi, kentsel sit alanlarının korunması olayını gündeme getirmektedir. Ülkemizde alan korumacılığı olayı, Batı'ya göre daha geç olgunlaşmıştır. İlk yasal dayanağı 1710 sayılı Eski Eserler Yasası'dır. Bu gelişmenin ardından, 2863 sayılı yasa ile Kentsel Sit'lerde "Koruma Amaçlı İmar Plânı" gündeme gelir.

Bir alanın Koruma Kurulunca sit olarak ilanı, bu alandaki imar plânı uygulamasını durdurur. Koruma amaçlı imar plânları yapılıncaya kadar yapılanma isteklerinin karşılanması ve yeni yapıların denetlenmesi amacıyla, koruma kurulu tarafından, bir ay içinde "Geçiş dönemi yapılanma koşulları" belirlenir. Bu süre içinde de "Yapı Yasağı" konur. İlgili Valilik ve Belediyeler sözü edilen Koruma amaçlı imar plânını en geç bir yıl içinde, ilgili Koruma Kuruluna vermek durumundadır. Koruma kurulunca uygun görülen plân, Belediye veya Valilikçe de onaylanarak yürürlüğe girer (3).

Koruma amaçlı imar plânınının , Tarihi çevre korumasında doğru ve geçerli bir adım olması gerekirken, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve izlenen yöntemin yetersizliğinden ötürü bazı olumsuzluklarla karşılaşılmaktadır. Örneğin, birbirine bitişik iki alanda, iki farklı otoritenin imar düzenine karar vermesi, koruma amaçlı imar plânlarınının kimi yönetimlerce yöre nin değişim ve gelişimine set çeken bir engel olarak düşünülmesi, parasal olanakların sınırlılığı nedeniyle koruma

amaçlı imar plânlarının geciktirilmesi.. gibi (67). Ayrıca, yasal çerçevelerin gecikmişliği, örgütsel ve yasal düzenlemelerin hızlı kentleşmeye oranla daha geç oluşması, göç ve turizm akımının geleneksel doku üzerinde baskı yaratması da karşılaşılan güçlükler arasında sayılabilmektedir.

Bu güçlüklerin en önemli ve üzerinde durulması gerekeni ise, mevcut parselasyon düzeninin sit alanlarında korunmaya çalışılmasıdır. Kentsel sit sınırı içerisinde bu düzenden ötürü çağdaş yaşam gereklerine ayrılacak bölümlerin belirlenmesinde ürkek davranılmaktadır (67).

Ülkemiz kentsel sit alanlarının Batı ülkeleri ile karşılaştırıldığında, dokunun daha düzensiz, sağlıksız olduğu, yapıların dayanıksız ve niteliksiz malzeme ile inşaa edildiği için yeni ve çağdaş işlevlere uyum ve yapısal-mekânsal değişikliklere yatkın olmadığı belirtilmektedir (67). Bu noktada geleneksel yapıların, Batı'dakilere göre genellikle daha dayanıksız malzeme ile inşaa edildiği düşüncesinin doğruluğuna karşın, bu yargının geleneksel konutların günümüz koşullarına yapısal-mekânsal değişiklikler açısından uyumlandırılmayacağı anlamına geldiği söylenemez. Çünkü, günümüzde bu uyumlandırma çalışmalarına mimar müdahalesi yok denecek kadar az olup, bugüne değin gereksinim duyulan değişim ve gelişime yalnızca kullanıcının getirdiği olumlu ya da olumsuz çözümler aracılığı ile ulaşılmıştır.

Yapı ölçeğindeki bu detaylandırmanın dışında, koruma amaçlı imar plânı, detaylı analizlere dayanan ve detaylı kararlar üreten uygulama plânı olarak tanımlanmaktadır (3).

Buna bağlı olarak plânın yapım ve uygulama sürecinde izlenecek yöntemin temel ilkeleri arasında, tasarımcılar açısından çok önemli olabilecek maddelerden söz edilmektedir. Bunlardan bir tanesi, koruma amaçlı imar plânının, sadece fiziksel plân üretimi olmadığı, ekonomik ve sosyal plânlama boyutlarını da içermesi gerektiğidir. Diğer maddelerde ise, plânlamanın özelliği nedeni ile yapı ve çevresine ilişkin tüm detayları içermesi gereği, plân yapım sürecinde bilgi toplama, değerlendirme ve sentez aşamalarında koruma olgusunun gerektirdiği tekniklerin kullanılması, ada ölçeğindeki plânlama kararları ile yetinilmemesi, her parsel ve yapıya özgü yapılanma ve koruma koşulları getirilmesi önerilmektedir.

Bu noktada, özellikle her parsel ve her yapıya özgü yapılanma ve koruma koşulları getirilmesi düşüncesi koruma anlayışı açısından verilebilecek en doğru karar olarak nitelendirilebilir. Çalışmanın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak görüldüğü gibi, her bir yapı, içinde yaşayan nüfus, yapısal ve çevresel faktörler açısından, başlı başına etüd edilmesi gereken bir durum göstermektedir.

Yine aynı çalışmada koruma amaçlı imar planının hedeflerinden söz edilirken, geleneklerin günlük yaşamda yöre insanı ile bütünleşeceği, tarihsel ve mimari sürekliliği bozmayan yeni yapılarla çağdaş gereksinimlerin karşılanacağı kentsel mekânlar oluşturmak, tarihsel ve mimari önemi olan yapıları onararak, sıhhileştirerek, değersiz ve eski, çevreyle uyumsuz yapıları yıkıp çevresel özelliklere uygun, çağdaş mimari ile

bütünleştirerek çevrenin mimari kalitesinin yükseltilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Ayrıca sosyal ve kültürel bütünleşmeyi sağlayan hedefler başlığı altında, plânlama alanında yaşayan insanların birbirleri ve çevreleri ile sosyal ve kültürel etkileşimini olumlu yönde geliştirecek, yöre halkının geleneksel yapısına uyacak, çevre yabancılaşmasını önleyecek çevre koşullarının yaratılması gereğine değinilmektedir.

Sözü edilen bu hedefler, korunması gerekli alanlarda, sağlanması gereken hemen tüm koşulları içermektedir. Ancak günümüzdeki uygulamalarda bu koşulları sağlamak için yeterli çalışmalar yapılmadığından, koruma amaçlı imar plânları yalnızca sınırların belirlendiği bir aşama durumundadır.

4.4. BÖLÜM SONUCU VE YORUMLAR

Koruma yasa ve yönetmeliklerinin, dünya ve Türkiye için geçirdiği evrimin özetlendiği bu bölümde sonuç olarak varılan noktada, bugünün koşullarında geçerli ve yeterli olabilecek, yol gösterici ilkelerin, yönetmeliklerde yeterince yer almadığı görülmektedir.

Ülkemizde izlenen prosedüre bu açıdan eleştirel bir gözle şu şekilde bakılabilir. Tespit aşaması Kültür Bakanlığınca yapılan bir saptamadır. Bu saptama, korunması gerekli yapıları daha sonra tescil etmek üzere yapılır. Saptamayı gerçekleştirmek için ise somut kriterler ortaya konmadığı için, sonuç, kişilerin estetik yargılarına ve kültürel birikimlerine kalmaktadır. Detaylı bir belgeleme, araştırma, inceleme

çalışması söz konusu değildir.

Tescil kararı alınan yapı ise korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olmaktadır. Ancak bu, yapının yaşatılması için yeterli bir şart değildir. Çünkü kullanıcı başvurusu olmadığı sürece yapıya ilişkin grup kararı belirlenemez, onarım ve yapı esasları saptanamaz. Bu süre içinde yapı, değerinden sürekli bir şeyler kaybederken, içindeki kullanıcı da bu duruma katlanmak zorunda kalır.

Koruma kuralları, başvurudan sonra belirlenir. Bu aşamada da yapıya özgü kullanım sorunları ve estetik kaygılar genellikle gözetilmediğinden bir çok sorunla karşılaşmak olasıdır. Çünkü, bir yapının kullanım sürekliliği ancak, bugünün kullanıcı gereksinimlerinin mevcut konut içinde karşılanması ile sağlanabilir (68).

Tek yapı korumasına yönelik kararların, grup kararlarını aşamamış olması, yapıların yaşayanlarla birlikte değerlendirilmesi düşüncesinin yeterince oluşmadığını gösterir. Koruma amaçlı imar plânlarının yapılması ve uygulaması konusunda yapılan çalışmaların ise, koruma alanında sosyal ve kültürel bütünleşmeyi de hedef aldığını görmek umut verici olmaktadır. Sonuç ve yorumlar bölümünde bu hedeflere yönelik çalışmalar bir kaç örnek ayrıntılı olarak verilmiştir. Ancak bu tür yaklaşımların da henüz uygulamada yeterince yer almadığı bilinmektedir. Bu tez kapsamında, yasa ve yönetmeliklerin irdelenmesinin gerekçesi; uygulama projesini etkileyecek olan grup kararları yerine kentsel düzeyde korunması hedeflenen her bir

geleneksel yerleşmenin, bir örnek çalışma düzeyinde ele alınması, yapılacak araştırma ve incelemeler ile izlenecek strateji ve programın oluşturulması ve bu programın her bir örnek alan için yinelenen biçimde koruma amaçlı imar plânı yapılmış ya da yapılmamış yerleşmelerde uygulamayı özendirici bir örgütlenme ile ele alınması gerektiğinin düşünülmesidir.

Bu gerekçe ile yasalar irdelenmiş, koruma amaçlı imar plânlarının içerik bakımından sözü edilen yaklaşım biçimine benzer olduğu saptanmış ancak uygulama konusunda alınacak kararların yine de grup kararları olduğu ve bunun ülke genelinde düşünülmesinden ötürü yeterince hassas olmadığı belirlenmiştir. Kısacası, korumanın uygulamaya aktarılması aşamasında sosyal, ekonomik yapıyı da göz önüne alacak bir örgütlenme eksikliği her anlamda hissedilmekte, bu örgütlenmenin ise uygulama aşamasını da kapsayacak biçimde giderilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Sonuç bölümünde ise, daha özel çalışmalar gerektiren araştırma programı, plânlamanın bir süreç olarak ele alınması yani geleceğe ilişkin durağan bir durumu yansıtan bir belge olmaktan çok, olagelmekte olan değişimleri yararlı duruma getirmeyi ve onları etkilemeyi amaç edinmesi gerektiği (69) ve uygun örgütlenme biçiminin de oluşturulacağı varsayılarak ilgililerin dikkatine sunulmuştur.

5. SONUÇ, YORUMLAR, ÖNERİLER

Dördüncü bölümde sözü edilen yasal düzenlemeler, gerek ülke genelindeki koruma anlayışının gecikmiş olması, gerekse uygulama konusunda karşılaşılan güçlükler nedeniyle geleneksel dokuların yakın çevresinde ve yapıların kendisi üzerinde bir takım olumsuz koşulların oluşumuna engel olamamıştır. Bu aşamaya gelindikten sonra yenilenmesi gereken geleneksel yerleşmelerin ve yapıların, ikinci bölümde Ortahisar örneğinde saptanan ve diğer kent yapılarında da benzerleri görülen sorunlardan soyutlanarak ele alınamayacağı açıktır. Bu nedenle uygulama kararları alınırken tüm kentlerde yaşayanı ile birlikte yaşatılması doğru görülen geleneksel konut alanları için benzer araştırmaların gerekliliği kaçınılmaz olmaktadır.

Tarihi çevrelerin düzenlenmesindeki temel amaç, kültürel mirasın korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilerek gelecek kuşaklara iletilmesi (70) ise, yukarıda sözü edilen gereklilik tartışılmaz bir zorunluluktur.

Bu gereklilikten yola çıkılarak, bu tezde Trabzon kentinde seçilen örnek bir geleneksel çevre, "koruma" amaçlı irdelenmiş, sözü edilen sorunları ortadan kaldırmak amacıyla, her bir yapı, kendi özel konumu itibarıyla ele alınmış, geçirilen toplumsal ve kültürel değişimin, geleneksel yapılaşma

üzerindeki etkisi incelenerek, yaşatılması amaçlanan bu çevrede işlevsel-mekânsal sorunlar saptanarak kullanıcıya yüklenen çözümsüzlükler belirlenmiş ve çözüm olabilecek bir koruma-eylem modeli geliştirilmiştir.

Sözü edilen yaklaşım biçimi; fiziksel yapıdaki değişimin gereksinimlerden kaynaklı ve zorunlu olduğu, koruma yaklaşımının ise ancak bu duruma yanıt verebildiği takdirde başarılı olabileceği kabulü ile ortaya konmaktadır. Bu durumda ise korunacak alanların sırasıyla hedef alınarak toplu uygulamanın gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Yani plânlamanın bir süreç olarak ele alınması önerilmektedir. Bu plânlama türü son olarak J. Friedmann tarafından "toplumdaki değişmelere rehberlik" adı ile geliştirilen "plânlama yerine toplumun düzenlenmesine yönelik eylem" (social action) olarak adlandırılan eylem plânlamasıdır (69). Bu durumda plânlama, katı, donmuş, durağan bir belge olmak yerine, bir takım eylemler zincirinden oluşmaktadır.

Koruma sürecinin bir eylem plânlaması biçiminde ele alınması, uygun örgütlenmenin de sağlanabildiği koşullarda korunacak yörede ekonomik ve sosyal yapı açısından da pek çok avantajı beraberinde getirecek ve uygulamanın da gerçekleştiriliyor olması ile hedefe kısa zamanda ulaşılabilecektir.

Bu sınırlar içerisinde çalışmayı gerçekleştirirken önemli görülen olgular, bir yandan mevcut tarihi dokunun evrimi ve bu evrim içindeki yapı biçimlenmeleri, diğer yandan ise incelenebilecek ölçekte ele alınan alanlarda insan-çevre ilişkilerinin değişimi olmuştur (70).

Korumanın toplumsal, kültürel ve ekonomik içerikle de ele alınması gereğinin kabulü ile Aysu, Trabzon, Orta-İç Kale yerleşimi düzenlemesi için sunduğu öneri paketinde; fiziksel programlar başlığı altında, bina ölçeğindeki tarihi eserlerin onarımı, sıhhileştirilmesi, yenilenmesi, bina grupları, yol, meydan gibi toplumsal mekânların yeniden düzenlenmesi, kentsel donatı gereksinmelerinin iyileştirilmesi, alt yapı tesislerinin kentsel alan tesisleri ile bağlantılarının sağlanması, v.b.lerini sıralamaktadır (8). Fiziksel yapıyı düzenleyecek stratejiler başlığı altında da mimari-kültürel değerlerin yer aldığı yerleşmenin düzenlenmesinin yanında, orta ve düşük gelir gruplarının konut talebinin bu çevre içinde çözümlenmesini önermektedir.

Bu noktada, geleneksel çevreleri, gerek işlevsel gerekse görsel açılardan ele alıp yaşama katma fikri, ülkemizdeki konut sorununun hafifletilmesi açısından da önemli bir adım olabilecektir (9, 71).

Konut sorununun çözümünü yalnızca, yeni konut üretimi, yeni teknoloji üretimi ile sınırlamak doğru olmayacaktır. Ayrıca yapılan araştırmalar da, mevcut yapı stokunun (özellikle geleneksel yapı stoku) yeterli kullanılmadığını ortaya koymaktadır (71).

Bu kullanımı engelleyen gerekçeler yersiz olup, geleneksel konutların günümüz koşullarına uyarlanamayacağı doğru değildir. Bu savların geçerli olmadığı ve bilinçli çözümler ile sözü edilen sorunların ortadan kalkacağı ve geleneksel yapı stokunun birtakım avantajları olduğu da görüşler arasındadır

(71). Bu avantajlar şu şekilde özetlenebilir;

* Geleneksel konutlar, iç mekân düzenlemelerinde değişiklikler yapılarak, günümüz koşullarına uygun hale getirilebilir.

* "Konfor" eksikliği (mutfak, banyo, wc) gerekli yapısal müdahalelerle çözümlenebilir.

* Onarım maliyeti sanıldığı kadar ürkütücü değildir.

* Mevcut konut alanlarının alt yapı sorunları yeni yerleşme alanlarına oranla daha azdır ya da hiç yoktur.

* Geleneksel çevre, kişilerin alıştıkları ve benimsedikleri çevredir. Bu çevrede yaşamlarını sürdürmeleri, değişik çevrenin yaratacağı bazı sosyal sorunları önleyecektir.

Korunması öngörülen geleneksel bir alanda birçok sorunun çözümlenebileceği ve bunun konut sorununun çözümüne de bir katkı olabileceği konusunda araştırmacılar görüş birliği içindedir.

Gerek konut sorununa çözüm olması açısından, gerekse fiziksel doku ile birlikte içinde barındırdığı sosyal yapıyı da korumayı amaç edinmesi bakımından Avrupa ülkelerindeki başarılı koruma örneklerine giriş bölümünde değinilmişti. Bu örnekler, hem atık olarak nitelendirilebilecek geleneksel yapı stokunun değerlendirilmesi hem de içinde yaşayanların benimsedikleri çevrenin onlarla birlikte değerlendirilebilmesini başarabildikleri için sık sık gündeme gelmektedirler.

Ülkemizde de kentsel ölçekte, başarılı koruma - yenileme uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Bursa için hazırlanan ve uygulanan, Bursa Kenti kentsel, doğal, arkeolojik sit alanları geçiş dönemi koruma ve geliştirme plânı ve programı (72), Kütahya Kentsel Sit plânlaması (73), Kuşadası-Kaleiçi sağlıklaştırma-yenileme projesi (74), Antalya Kaleiçi Yenilemesi (75), bilinçli ve programlı koruma-yenileme uygulamaları arasında sayılabilir.

Bursa kenti için hazırlanan programda, çevrenin ve tarihsel alanların düzenlenmesi, binaların yol cephelerinin restorasyon ve onarımı, halkın yararlanacağı kentsel mekânlar ve düzenlenmiş yaya bölgelerinin yaratılması öngörülmektedir (72).

Antalya Kaleiçi semtinde de benzer bir uygulama söz konusu olmuş ve tarihi dokunun bir kısmı bazı yerlerde yeni işlevler yüklenerek, bazı yerlerde de mevcut işlevini koruyarak yenilenmiştir. Çok sayıda kamu kuruluşunun, yerel yönetimin ve yöre halkının katkılarıyla gerçekleşen uygulamada karşılaşılan sorun ise, çevrenin varoluşunu sağlayan insan sayısının azalması ve alanın özel girişimcilere açılması için yaratılan cazibe nedeniyle, çevrenin bu bölgede yaşayan insanlara yabancı bir duruma gelmesidir.

Safranbolu kenti ise, 1970' lere kadar spontane olarak korunmuş, ancak Belediye Başkanı ve halk dayanışması ile başarılı olmuş bir örnektir (76). Türkiye için, benzer bir başka örnek bulmak ise çok zordur. Tarihi bir dokuyu değerlendirme ve yaşatmanın plânsız ve programsız bir biçimde gerçekleşmesinin neredeyse olanaksız olduğu "korunamayan" kentlerimizde kendini göstermektedir.

Plânsızlık ve programsızlığın dışında, koruma yasalarının "müzeci-tek bir çivi çaktırmayıcı" anlayışının çözüm olmadığı da 1980' li yılların sonlarında "Kulalar Yıkılmasın" sempozyumunda Kula halkı tarafından dile getirilmiş ve günün koşul ve yaşamına uygun tadilatlarla izin verilmesinin ve bu izin sürecinin hızlı işlemesinin şart olduğu da deneyimlerle saptanmıştır (77).

Başarılı örneklerin ülke genelinde az sayıda olduğu ve koruma olgusunun hem plânlama hem de uygulama aşamalarını kapsayacak doğru, tutarlı ve geçerli bir bilimsel çerçeveye oturtulamadığı gözlenmektedir (78).

Koruma kavramına kent sosyolojisi açısından yaklaşıldığında ise toplum ve kentin etkileşim ve değişimlerini bir süreç olarak ele alıp değerlendirmek gerekmektedir. Koruma amacı ile bu sürece girmek ise, insan-çevre etkileşiminin dikkate alındığı bir anlayışı gerektirmektedir. Böylece, çevre ve insan arasındaki bağ kurulacak ve dolayısıyla süreklilik sağlanmış olacaktır. O halde koruma olayındaki esas kriter, yapıların kullanım sürekliliklerinin sağlanması olarak kabul edilmelidir. Konutları tek tek onarmaktansa, hedef alınacak konut bölgeleri, alt yapıdan o bölgedeki yeni yapılanmaya kadar ve tüm sosyo-psikolojik yapı irdelenerek, değerlendirilerek bütüncül ve uygulanabilir bir sonuca varılmalıdır.

Akçura' da araştırma ve deneyimlerin eski kent parçalarının güncel bir işlevsellik boyutunu da içerdiğini, onarılarak ve sağlıklılaştırılarak kent yaşamına katılabileceklerini

belirterek, bu birikimin, sağladıkları geçmişle bağlantı olgusunun sosyal bir gereksinime yanıt verdiğini, kentsel çevrelerde gerekli olduğu belirtilen, referans sağlama, imge oluşturma, çeşitlilik, farklılık yaratma gibi boyutları da içerdiğini belirtmektedir. (79).

Ancak, bu tezde belirgin bir biçimde ortaya çıkan çok önemli diğer bir bulgu çevreye yalnızca koruma boyutunda bakmak yerine, sosyo-fiziksel değişim kavramının da göz önünde bulundurulması gereğidir.

içerisinde tarihi yapıları barındıran bir doku veya kent parçasının değişirken ve gelişirken korunabilmesi ise, eski ve yeninin arasında yalnızca yapı ölçeğinde değil, kullanım şemaları, standartları, malzeme, donanım, teknoloji ve benzeri konularda ilişkilendirilmesini gerektirir (79).

Tüm bu eleştiriler, araştırmacıları, bütüncül bir koruma anlayışına varılması ve bunun için bir sistem oluşturulması düşüncesi çerçevesinde biraraya getirmektedir. Koruma alanlarında yapılacak araştırma ve inceleme çalışmalarının kapsamı gereken konularla ilgili olarak oluşturulan sistematik çalışmalar, Koruma kurultayı sonuç bildirgesi ve Akçura'nın araştırmalarından özetlenerek aktarılmaktadır.

Koruma Kurultayı 2.komisyon sonuç bildirgesinde (80) bu alanlarda yapılacak araştırma ve incelemeler ;

- * Doğal yapı,
- * Tarihi gelişim,
- * Koruma alanının görsel ve fiziksel özellikleri,
- * Koruma alanında alan kullanımında işlevsel baskılar,

- * Koruma alanında alan kullanımında ekonomik baskılar,
- * Koruma alanında ulaşım ve hareketlilik,
- * Koruma alanında mülkiyet durumu,
- * Koruma alanında teknik donatım,
- * Koruma alanında yaşayan halkın sosyo-ekonomik yapısı,
- * Halkın koruma konusundaki eğilimi, katılım olasılığı,
- * Korumanın değişen sosyal ve ekonomik yapı ile ilişkisi ve sorunları,

* Koruma alanına ilişkin yasal, yönetsel ve mali olanaklar,

* Koruma alanındaki daha önceki plânlama çalışmaları, başlıklarında ele alınmıştır. Bu başlıkların her birinde alt başlıklar düzeyinde alana ilişkin tüm sorunların irdelenmesi gerektiği vurgulanır. Özellikle sosyo-ekonomik yapı ile ilgili olarak yöre halkına ait demografik veriler, değişen sosyal ve ekonomik yapı ile ilgili olarak, sosyal-ekonomik-yasal v.b. sorunlar, alanın görsel ve fiziksel özellikleri ile ilgili olarak da yapıya ve çevreye, yeni yapılaşmaya ilişkin tüm incelemeler bu araştırma stratejisinin kapsamı altındadır.

Benzer bir yorumla Akçura da koruma çalışmaları konusunda farklı disiplinlerle görüş alışverişi sağlanması gerekli konuları şu şekilde sınıflamaktadır (79).

1. Farklı ölçeklerdeki koruma planlaması kararlarına temel olacak araştırma ve prensipler,

a. Belgeleme ve koruma kararlarına veri toplama niteliğinde yerleşme ölçeğinde tespitler,

b. Koruma plânlamasına temel olacak nitelikte, günümüzdeki durum ve sorunları saptamaya dönük tespitler (sosyal, ekonomik yapı araştırmaları, doku ve yapılara dönük tespitler, işlev kullanım sorunları, v.b.),

c. Yapı ve yapı grubu projelerine temel olacak tespitler (rölöve, yapısal durum ve malzeme tespitleri),

d. Bu tespitlerde mevcut birikim, yeni yöntemler, teknikler, gereksinimler,

2. Farklı ölçeklerde getirilecek koruma kararlarının niteliği, kapsamı, türleri,

3. Farklı ölçekler ve konularda getirilmiş olan kararların denetim ve uygulama süreçleri, sorumlulukların dağılımı,

4. Koruma alanlarında geliştirilmiş farklı koruma kararlarının uygulanmasına olanak verecek yeni örgütlenme modelleri, yasal, örgütsel araçlar,

5. Mevcut stoğu konu alan koruma kararlarının kendine özgü nitelikleri, çeşitleri, tanımlar, terimler, ölçütler,

6. Onarım ve sağlıklılaştırma etkinliklerinde uygulama süreçleri, uygulamada yeni yöntem ve tekniklerin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması.

Akçura'nın değindiği konular, yukarıda sözü edilen bildirgedeki stratejik öngörülerle benzerlik göstermektedir.

Bu araştırma da göstermektedir ki, koruma amaçlı imar plânları her yöre için ayrı ayrı ele alınıyorsa da uygulama sürecindeki parçacı yaklaşım ve ülke genelinde alınan grup kararları nedeniyle hiç bir sit alanında etkin koruma gerçekleştirilemeyecektir. Çünkü, daha önce de değinildiği gibi koruma

olgusunun yalnızca fiziksel boyut çerçevesinde değerlendirilmemesi gerekir. Geleneksel bir yerleşmenin hayata geçirilmesi, o çevrenin kullanıcıları ile birlikte yaşatılması anlamına gelmektedir. Yaşatılmak istenen yerleşmeler, toplumsal ilişkilerini yine o çevrede ve sağlıklı bir biçimde sürdürmekte olan insanlarla anlam kazanacaktır. Ayrıca, her bir koruma altına alınan bölge ya da yapı kendine has özellikler taşımakta, farklı sorunlar içermektedir. Bu özellik ise her bir yapının ya da yapı grubunun sorunlarının ayrı ayrı saptanmasını ve sonuçta bağlamı ile birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. Sözü edilen sorunlar yalnızca görsel boyutta değil, iç mekânlardaki değişimler ve bunları yaratan sosyal, ekonomik ve kültürel olgular şeklinde ele alınmalıdır.

Bu çalışmadan ve sözü edilen araştırma programlarından anlaşılacağı gibi, korunacak sit alanlarında yapılacak saptamalar, yalnızca yapıların özgün rölövelerinin çıkarılması düzeyinde olmamalıdır. Bu durumda, kullanıcının karşılaştığı sorunların birçoğu çözümsüz kalacak, sosyal ve kültürel değişmeye, doğru yanıt bulunamayacaktır.

Özetle, saptamaların çok ayrıntılı olması gerekmektedir.

Küçükkaya'nın da belirttiği gibi, " Nasıl tıpta tahlil sonuçları olmadan ameliyata karar verilemiyorsa, eski eserlerde de kesin teşhis konmadan tedaviye başlanması yanlış olur " (81, s.63).

Bu çalışma, bazı geleneksel konut bölgelerinin korunması konusunda fiziksel ve sosyal sürekliliğin sağlanmasının

gerekli olduğunu, Ortahisar örnek çalışmasında aşağıda saptanan bulgulara dayalı olarak ortaya koymuştur. Bu bulgular özetle;

* % 50 oranındaki kullanıcının konutu hakkında "hoşnut", % 40 oranındaki kullanıcının "kararsız" görüş bildirmesi, kararsızlık ve hoşnutsuzluk nedenini ise çoğunlukla eskime ve özellikle ıslak hacimlerle ilgili sorunların oluşturması,

* Kullanıcıların apartman ve benzeri konut yapılarını beğenme nedenlerinin yalnızca konfor koşulları ile ilgili olması, ayrıca örnek alanda yaşayan % 50 oranındaki kullanıcının apartman yapılarında beğendikleri özelliklerin bulunmadığını belirtmesi,

* "Bahçe" ögesinin geleneksel konut yapıları ve çevresi için sanıldığından da önemli bulunması nedeniyle, bu yörede yaşayan kullanıcının apartmanda otursa bile bahçe istemesi ve kullanıcıların bahçeli konut kavramı ile özdeşleşmiş olduğunu vurgulaması,

* Yakın çevreye ilişkin olumlu ve olumsuz görüşler arasında fiziksel eskimeden kaynaklı sorunların olumsuz olarak değerlendirilmesine karşın sosyal yapıya ilişkin kavramların son derece olumlu bulunması, örneğin ; "komşuluk" kavramının önemini % 40 gibi yüksek bir oranla sürdürüyor olması,

* Örnek alanda yaşamın sürdürülüyor olmasının gerekçeleri arasında ekonomik uygunluğun yanısıra çevreye karşı hissedilen "bağlılık", "kimlik" ve "yer" duygularının önemle belirtilmesi (% 40-45),

* Bu ve benzeri çevrelere karşı gösterilen olumsuz tepkilerin kaynağının, yenileme uzman kişilerce gerçekleştirilemediğinden kullanıcı çözümleri nedeniyle oluşan mekânsal sorunlar ve eskimeden kaynaklı olduğunun saptanması ve

* Araştırmacının gözlemlerine dayalı olarak çevre kullanıcılarının anket görüşmeleri sırasında ilettikleri tüm olumsuz görüşlere karşın, yine de bu çevrede yaşamayı tercih etmelerinin uygun ve homojen bir grup insanın birarada bulunmaktan hoşnut olduklarının belirlenmesidir.

Ayrıca, bu çalışmadaki fiziksel ve sosyal sürekliliğin sağlanmasının gerekliliği yolundaki yukarıda sözü edilen bulgular, kullanıcılar ile katılımlı bir biçimde gerçekleştirilen görüşmeler sonucu elde edilebilmiştir. Bu nedenle koruma çalışmalarının en başından uygulamanın son gününe dek katılım stratejisinin sürdürülmesi tartışılmaz bir zorunluluk gibi görünmektedir.

Koruma amaçlı imar plânlarının bu tezde vurgulanan analizlere doğru yönlendiğinden daha önce de söz edilmişti. Ancak koruma amaçlı imar plânları tanımları gereği her türlü detayı öngöremezler. Diğer yandan sit alanı olan bölgelerin iyileştirilmesi süreci içinde gerekli olan grup kararları alma aşamasında dördüncü bölümde görüldüğü gibi değişim olgusuna ilişkin bir açıklık da yoktur. Özellikle grup kararlarının araştırmacılar tarafından eleştirilmesinin nedeni, fiziksel değişime uğramış yapılarda ne tür bir uygulama olması gerektiğine yanıt veremiyor oluşudur. Bu tezin bulgularına dayanarak insan gereksinimlerinin farklılaştığını kabul etmek ve

fiziksel yapı değişimlerine koruma kapsamında uygun yanıtı verebilmek gerekir. Bu düşünce doğrultusunda oluşturulan tablo 2. bu çalışmanın ışığında gerçekleştirilmiş ve koruma konusunda görülen yetersizliklerin bir program dahilinde giderilmesini amaçlamıştır. Bu programın yürütülmesi ise daha önce sözü edildiği gibi, eylem plânlaması yöntemi ile gerçekleştirilebilecektir. Bu plânlama yönteminin uygulanabilmesi ise, çok iyi organize edilmiş bir örgütlenme biçimini gerektirmektedir. Örgütlenme biçiminin bu çalışmanın kapsamı dışında olduğu düşünülerek oluşturulan tabloda örgütlenme başlığına yer verilmemiştir. Ancak, araştırma ve incelemeler başlığının her aşaması örgütlenme ile doğrudan ilgili olup, gerekirse her aşama için farklı bir sistem önerilebilir.

Tabloda fiziksel ve toplumsal saptamalar başlığında yapılacak araştırmalar ile konutların mevcut durumu, geçirdiği evrim hakkında bilgi edinilecek, varolan fiziksel değişimlerin hangi gereksinimlerden kaynaklı olduğu belirlenebilecek, kullanıcının konut ve çevre hakkındaki alışkanlık ve tercihleri ışığında, değerlendirme başlığında uygulama projeleri geliştirilecektir. Yani koruma olayı yalnızca bir plân üretimi olmayıp uygulama sürecini de içermesi gerekli bir olgu olarak ele alınabilecektir.

Bu araştırma ve değerlendirme sürecinin örgütlenme biçiminin ise yalnızca bölge kurullarının katkısı ile değil, yerel yönetimler, üniversiteler v.b. kurumların uygun biçimde

katılımı ile gerçekleştirilebileceği düşünölebilir. Uygulama-
nın ivedilikle gerçekteşmesi ise merkezi yönetimlerin uygun
finans kaynakları sağlaması ve kullanıcının maddi olanakları-
nın geleneksel konutlarına kanalize edilebilmesine bağlıdır.

Tablo 2. Koruma alanı kapsamındaki bölgelerde gerçekleştirilecek araştırma ve incelemeler konusunda önerilen model.

ARAŞTIRMA VE İNCELEMELER		DÜZEY	AMAÇ
(1) T O P L U M S A L S A P T A M A L A R	Koruma Alanı Kullanıcısına Yönelik Demografik-Kültürel Yapı Araştırmaları	1.1. Koruma alanı kullanıcısının demografik yapısı . aile ve birey sayısı . eğitim ve iş durumu . aile yapısı . çevre kullanımında alışkanlık ve davranışları 1.2. Kültürel statü 1.3. Ekonomik statü	* Konutlar ile demografik verilerin uyum sağlanması * Yaşatılması gerekli kültürel - sosyal öğelerin belirlenmesi
	Koruma Alanı Kullanıcısına Yönelik ; Çevre- Davranış Araştırmaları	1.4. Genel olarak fiziksel mekâna yönelik, kullanım alışkanlık ve tercihleri 1.5. Kullanılan fiziksel mekâna ilişkin sorunlar ve beğeniler	* Değişen davranışlara bağlı olarak sürdürülmesinde yarar olmayan kültürel - sosyal öğelerin belirlenmesi
(2) F i z i k s e l S A P T A M A L A R	Konut-Koruma Alanı Bağlamında Mevcut Durumun Belirlenmesine Yönelik Araştırmalar	2.1. Rölöveler 2.2. Değişiklikler 2.3. Yapısal durum 2.4. Çevre bağlamında fiziksel saptamalar 2.5. Konuttaki yaşamsal öğelerin varlığı-yokluğu, rahatlık ve konfor standartlarına uygun olup-olmama durumu	* Önerilecek yenileme çalışması için yeterli veri sağlanması
	Konut-Koruma Alanı Bağlamında Mekânsal Sorunların Belirlenmesine Yönelik Araştırmalar	2.6. Mekânlarda işlev ve standartlara yönelik sorunların belirlenmesi	* Fiziksel koşulların standartlara uygun olup-olmama durumunun belirlenmesi
(3) D E Ğ E R L E N D İ R M E	Koruma Alanındaki Konutlarda İyileştirmeye Yönelik Çalışmalar	3.1. Mülk konut kullanıcısının yaşam koşullarına uyumlandırılması 3.2. Konutların bölünerek ya da özgün hali ile kullanımında, işlevsel rahatlık, fiziksel konfor ve günümüz etkinliklerine uygun min. standartlara uyularak tasarım niteliğinin artırılması 3.3. Çevre bağlamında işlev ve standartlara uygun düzenlemelerin proje bazında ele alınması	* Yenileme projesinin üretiminde, daha önceki iki aşamadan elde edilen veriler doğrultusunda nitelikli tasarım ölçütlerinin sağlanması

KAYNAKLAR

1. GÜR, Ş. Ö., Koruma ve Çevresel Estetik Üzerine, Taç Vakfı Yıllığı, sayı: 2 (basılmakta), 1993.
2. ÇEÇENER, B., Ülkemizde Taşınmaz Kültür ve Doğa Varlıklarını Koruma Olayı ve Bu Konuda Bazı Eleştirel Görüşler, Ege Mimarlık, 2 (1992) 46.
3. ZEREN, N., Koruma Amaçlı İmar Plânı Yapım Süreci İlkeler, Yöntemler, T.C. Kültür Bakanlığı-Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı, Mart 1990, Ankara, 35-48.
4. GÜR, Ş.Ö., ÖZTEKİN, K., KULOĞLU, N., ASASOĞLU, A., ÖZDEMİR, İ. ve URAL, S., Doğu Karadeniz Bölgesinde Kentsel Başkalaşım:Trabzon Örneği, Trabzon, 1991, 68-75.
5. KELEŞ, R., Nüfus, Kentleşme, Konut ve Konut Kooperatifleri, Konut 81, Kent-Koop. yayınları, Özgün Matbaacılık, Ankara, 1982.
6. TEKELİ, İ., Türkiye'de Konut Sorununun Davranışsal Nitelikleri ve Konut Kesiminde Bunalım, Konut 81, Kent-Koop yayınları, Özgün Matbaacılık, Ankara, 1982.
7. AREL, A., Eski Eser Tahribatı ve Korumasıyla İlgili Bazı Gözlemler, Ege Mimarlık, 2 (1992) 49-50.
8. AYSU, E., Eski Kent Mekânlarını Düzenleme İlkeleri, Doktora Tezi, İ.D.M.M.A. Baskı Atelyesi, İstanbul, 1977.
9. ELDEM, N. ve NAYIR, Z., Konut Gereksinimine Var Olan Yapı Stokunun İyileştirilmesi Doğrultusunda Karşılık Arama Yaklaşımı ile Koruma Eyleminin Özdeşleştirilmesi, Türkiye'de Konut İhtiyacının Karşılansında Uygulanan Yaklaşımların Değerlendirilmesi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Baskı Atelyesi, İstanbul, 1983, 35-45.
10. AKIN, N., Türkiye'de Tarihi Çevre Koruma, Örnekler ve Sorunlar, Mimarlık, 2 (1988) 40-43.
11. ŞAHİN, N., Koruyucu Kent Yenilemesi ve Yerel Yönetimler : Berlin-Ankara, Mimarlık, 3 (1992) 34-41.
12. T.C. Resmi Gazete, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu : 2863 ,Temmuz, 1983.
13. T.C. Resmi Gazete, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun : 3386, Haziran, 1987.

14. Trabzon Koruma İmar Plânı - Ek İmar Yönetmeliği, Trabzon Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 1989 gün ve 334 sayılı Karar Eki, Trabzon, 1989.
15. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu - Karar : 61, Ankara, 1984.
16. YILMAZ, M., Trabzon/Ortahisar Geleneksel Konutlarında İşlevsel ve Mekânsal Yapı Esnekliği Üzerine Bir İnceleme, Y.Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1990.
17. ELDEM, S., H., Türk Evi Plân Tipleri, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Baskı Atelyesi, İstanbul, 1968.
18. KÜÇÜKERMEN, Ö., Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi, 2. basım, Apa Ofset, İstanbul, 1985.
19. OKMAN, İ., ASASOĞLU, A., KULOĞLU, N. ve URAL, S., Doğu Karadeniz Bölgesi Kentsel Konut Tipolojileri, (9/c), DPT, DKB Nitelikli Konut Araştırması, K.T.Ü., (basılmakta), Trabzon, 1993.
20. AKSOYLU, Y., Konut İçi Mekânlarının Tasarımında Kullanıcı Özelliklerine İlişkin Bazı Parametreler, Yapı, 74 (1987) 36-41.
21. KÜNTAY, E., Kent Yaşamında Komşuluk İlişkilerinin Psiko-Sosyal İncelenmesi, Yapı, 112 (1991) 31-35.
22. GÜR, Ş. Ö. ve ENÖN, Z., Changing Socio-Spatial Aspects of Neighborhood : Design Implications, Existics, 342-343 (1990) 138-145.
23. GÜVENÇ, B., İnsan ve Kültür, 4.basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1984.
24. TEZCAN, M., Kültür ve Kişilik (Psikolojik Antropoloji), Bilim Yayınları, Ankara, 1987.
25. TURGUT, H., Kültür-Davranış-Mekân Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1990.
26. RAPOPORT, A., Cross - Cultural Aspects of Environmental Design, Human Behaviour and Environment : Environment and Culture, Ed: I. Altman, A. Rapoport, J. F. Wohlwill, 4 (1980) 10.
27. Meydan Larousse, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd.Şti., İstanbul, c.5, 1971, 69.

28. KIZIL, F., Toplumsal Geleneklerin Konut İçi Mekân Tasarımına Etkisi ve Toplumsal Geleneklerimizi Daha İyi Karşılacak Konut İçi Fiziksel Çevre Koşullarının Belirlenmesi, Doktora Tezi, İ.D.G.S.A. Mimarlık Fakültesi, yayın no:81, İstanbul, 1987.
29. KUBAN, D., Mimarlık Kavramları, Çevre Yayınları, İstanbul, 1980.
30. KAĞITÇIBAŞI, Ç., İnsan ve İnsanlar, 6.bası, Beta basım yayım, dağıtım A.Ş., İstanbul, 1985.
31. FOSTER, G. M., Traditional Cultures : and the Impact of Technological Change, Harper and Row Publishers, New York, 1962.
32. PELLI, C., The Mega Building in Context, A.D., 58 (1988) 50.
33. KONGAR, E., Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği, 4.basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1985.
34. TEYMUR, N., A Theory of Change in Architecture, IAPS 12 International Conference, Temmuz 1992, Yunanistan, Socio Environmental Metamorphoses, Volume:2, 101-103.
35. FERSAN, N., Küçük Anadolu Kentlerinde Tarihsel Dokunun Korunması ile İlgili Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, İstanbul, 1980.
36. NALÇAKAN, M., Tarihi ve Kültürel Sürekliliğin Fiziksel Çevrede Değişime Yansıması ve Eskişehir Örneği, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1993.
37. KAYMAK, G., Konut Biriminde Fonksiyonel Değişme ve Fiziksel Değişme İlişkileri, Y.Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 1984.
38. GÜR, Ş. Ö., Konut Sorunu Ders Notları, K.T.Ü. Müh. Mim. Fakültesi , Ders Notları no : 46, Trabzon, 1993.
39. ŞENYAPILI, Ö., Kentleşemeyen Ülke Kentlileşen Köylüler, O.D.T.Ü. Mim. Fakültesi Ara Yayınları, Ankara, 1991.
40. GÜR, Ş. Ö., Doğu Karadeniz Konutlarında Kullanım Sonrası Değerlendirme, (9/e), DPT, DKB Nitelikli Konut Araştırması, K.T.Ü., (basılmakta), Trabzon, 1993.
41. GÜR, Ş. Ö., Doğu Karadeniz Bölgesinde Uygulanabilecek Dinamik ve Adaptif Konut Öneri Paketi ve Ayrıntıları, (13), DPT, DKB Nitelikli Konut Araştırması, K.T.Ü., (basılmakta), Trabzon, 1993.

42. BAYIR, E., BEKÇİOĞLU, N. ve BİLGİN, P., Gelenekten Geleceğe Evimiz, Gelenekten Geleceğe Evimiz Konulu Mimari Fikir Proje Yarışması Raporu, Kültür Bakanlığı, 1992, 231-242.
43. RAPOPORT, A., A Human Aspects of Urban Form, Pergamon Press, Oxford, 1977.
44. DOBRINER, W., Social Structures and Systems, Pacific Palisades, Goodyear, 1969, 143-164.
45. GÜR, Ş. Ö., Konutta Yaşam Niteliğini Belirleyen Boyutlara Genel Bir Bakış, (9/a), DPT, DKB Nitelikli Konut Araştırması, K.T.Ü., (basılmakta), Trabzon, 1993.
46. BARLLEAU, E. ve LOMBARDO, J., Appropriation of Space in Multi Familiar Buildings During the Vacation Time : Study of Case, the 3rd International Architectural Psychology Conference, Louis Pasteur University, Strasbourg, 1976, 329-354.
47. KIRAY, M. B., Apartmanlaşma ve Modern Orta Tabakalar, Toplumbilim Yazıları, Gazi Üniversitesi yayınları, Ankara, 1982.
48. BEYAZIT, N., User Performance Priorities of Safranbolu old Dwelling, CIB 23 Conference, 1983.
49. PROSHANSKY, H. M., The Appropriation and Misappropriation of Space, the 3rd International Architectural Psychology Conference, Louis Pasteur University, Strasbourg, 1976, 31-45.
50. GRAFF, C., Alienation or Identification : A Function of Space in the Home, the 3rd International Architectural Psychology Conference, Louis Pasteur University, Strasbourg, 1976, 291-344.
51. ÜNLÜ, A., Geleneksel Çevrelerde Tasarım Verilerinin Saptanması İçin Bir Model, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1986.
52. BERRY, J. W., Cultural Ecology and Individual Behaviour, Human Behaviour and Environment Culture, Ed: A.Rapoport, J.F.Wohlwill, Plenum : New York, 1980, 86.
53. RAPOPORT, A., The Meaning of the Built Environment : A Non-Verbal Communication Approach, Beverly Hills, Sage Pub., California, 1982.
54. ÇAKIN, Ş., Mimari Tasarım, İnsan ve Çevre, Özal Matbaası, İstanbul, 1990.

55. ALTMAN, I., The Environment and Social Behaviour, Belmont, Wadsworth : California, 1975.
56. ALTMAN, I. ve CHEMERS, M. M., Culture and Environment, Cambridge University Press, Cambridge, 1980.
57. ÖZER, B., Olumlu ve Olumsuz Uygulanışlarıyla Mimari ve Tarih Yaratmada Geleneğin Yeri, Yapı, 35 (1980) 19-38.
58. TEKELİ, İ., Kent Plânlaması Konuşmaları, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 1991.
59. ERDER, C., Tarihi Çevre Kaygısı, O.D.T.Ü. Mim. Fak., yayın no : 18, Ankara, 1971.
60. ERDER, C., Tarihi Çevre Bilinci, O.D.T.Ü. Mim. Fak., yayın no : 24, Ankara, 1975.
61. AKOZAN, F., Türkiye'de Tarihi Anıtları Koruma Teşkilatı ve Kanunlar, D.G.S.A. yayını no : 47, İstanbul, 1977.
62. URAK, G. ve AKSULU, İ., Türkiye'deki Bazı Koruma Örneklerinin İşlevsel Açısından Değerlendirilmesi, Mimarlar Odası Bülteni, ek sayı-Koruma Etkinlikleri, 12 (1988) 19-23.
63. AHUNBAY, Z., Değerlendirme Ölçütleri, Yapı, 84 (1988), 30-32.
64. GENİM, S., Koruma Olgusunda Onama ve Denetleme Mekanizmaları : Koruma Kurulları - Kurul - Yerel Yönetim İlişkileri, T.C. Kültür Bakanlığı - Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı, Mart 1990, Ankara, 49-54.
65. UZEL, A., Cumhuriyet Döneminde Koruma Etkinlikleri, Mimarlar Odası Bülteni, ek sayı - Koruma Etkinlikleri, 12 (1988) 6-12.
66. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu Karar no : 14, Ankara, 1988.
67. ARKON, C., Günümüz Korumacılığının Sorunları, Ege Mimarlık, 2 (1992) 51-57.
68. ŞENER, H., Geleneksel Konutların Onarım Yenileme Çalışmalarına İhtiyaçsal Değerlendirme Yolu ile Bir Yaklaşım, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Mim. Fak., İstanbul, 1977.
69. KELEŞ, R., Kentleşme Politikası, Özkan Matbaacılık Sanayi, Ankara, 1990.
70. ERUZUN, C., Koruma'da Kentsel Tasarım Boyutu, Ege Mimarlık, 2 (1992) 60-61.

71. MADRAN, E., ÖZGÖNÜL, N. ve GÖKÇE, F., Geleneksel Tarihi Konutların Sağlıklaştırılarak Yeterli Kullanım Olanaklarının Sağlanması-Yasal ve Mali Önlemler, Barınaksızlara Konut Kongresi, Ocak 1986, 128-135.
72. SÖNMEZ, B. ve SEZGİNER, Ş., Bursa Şehirselsel Koruma Programı, Yapı, 105 (1990) 35-41.
73. ERUZUN, C., Kütahya Kentsel Sit Plânlaması, Mimarlık, 2 (1988) 45-51.
74. ASATEKİN, N.G. ve MADRAN, E., Kuşadası-Kaleiçi Sağlıklaştırma-Yenileme Projesi, Mimarlık, 2 (1988) 52-58.
75. ANONİM, Antalya Kaleiçi Yat Limanı ve Çevresi Koruma Çalışması, Mimarlık, 2 (1988) 44.
76. EKİNCİ, O., Tarihi Türk Evleri Haftası-Kütahya Paneli-izlenimleri, Mimarlık, 5-6 (1987) 28-31.
77. ANONİM, Kulalar Yıkılmasın, Mimarlık, 3 (1988) 71-72.
78. ASATEKİN, G., Ankara Kaleiçi : Salt Fiziksel Çevre mi Korumaya Değer ? Ya İçinde Yaşayanlar ?, Mimarlık, 249 (1992) 15-16.
79. AKÇURA, N., Günümüzde Tarihi Çevre Koruması Konusunda Görüşler, Mimarlık, 249 (1992) 17.
80. T.C. Kültür Bakanlığı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı - II.Komisyon Sonuç Bildirgesi, Mart 1990, 103-112.
81. KÜÇÜKKAYA, G., Koruma Bilincinin Kent Ölçeğinde Örgütlenmesi, Mimarlık, 3 (1989) 63.

EK 1. GÖRÜŞMECİLERE SUNULAN ANKET FORMU**KORUMA ALTINDAKİ SİVİL YAPILARDA KULLANIMA YÖNELİK ANKET ;**

Adres :
 Tarih :
 Konut No. :
 Oturmaya bağlanan tarih :
 Konutun inşa yılı :
 Ev sahibi - Kiracı :

Konutunuz ve çevresi hakkında olumlu - olumsuz görüşlerinizi belirlemek istiyoruz. Yanıtlar tamamen gizli tutulacaktır. Yardımcı olduğunuz için teşekkürler.....

1. Bu evde barınan insanlar ve özelliklerini aşağıdaki tabloda işaretleyiniz.

Kişiler	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Eğitim durumu

2. Evinizle ilgili hiç hoşunuza gitmeyen ilk üç şeyi söyleyiniz.

3. Evinizle ilgili hoşunuza giden ilk üç şeyi söyleyiniz.

4. a. Mülkünüzü herhangi bir şekilde değiştirdiniz mi ?

b. Olanağınız olsa evinizde nasıl bir değişiklik veya ek yapmak istersiniz ?

c. Olanağınız olsa yeni bir apartman dairesine geçmek ister miydiniz ? Neden ?

5. Evinizde sürekli tamir ettirdiğiniz yerler var mı ?

6. Evin büyüklüğü konusundaki görüşünüzü işaretleyiniz.

Büyük

Küçük

İstediğim gibi

7. Aşağıdaki mekânların büyüklüğü size yetiyor mu ?

Mekânlar	Evet	Hayır
Oturma Odası		
Mutfak		
Mutfak + Yemek odası		
1. yatak odası		
2. yatak odası		
Banyo		
Wc		
Hol		
Sofa		
Merdiven sahanlığı		

8.a. Aşağıdaki işler için yeterli yeriniz var mı ?

Etkinlikler	Evet	Hayır	Nerede ?
Çamaşır yıkamak			
Yemek hazırlamak			
Yemek yemek			
Okumak-TV izlemek-oturmak			
Misafir ağırlamak			
Çeşitli yan uğraşlarla ilgl.			
Çocukların ödev yapması			
Çocukların oyun oynaması			
Yalnız kalabilmek			

b. Yapmak için yeterli yerinizin olmadığı başka şeyler de var mı ? Nedir ?

9. Herhangi bir odanın kapısından eşya ya da malzeme geçirmede sorunlarınız oluyor mu ?

10. Merdivenle ilgili bir sorunuz var mı ? Nedir ?

11. Odaların herhangi birinde malzeme ya da mobilya yerleştirmede sorunuz var mı ? Nedir ? Belirtiniz.

12. Evinizdeki odalardan herhangi birinin yanlış yerde olduğunu ya da daha iyi yerleştirilmiş olabileceğini düşünüyor musunuz ? Açıklayınız.

13. Aşağıdaki gereçlerin yerlerini belirtiniz.

Ocak	
Buzdolabı	
Çamaşır makinası	
Bulaşık makinası	

14. Ayrı bir yemek odanız var mı ? Belirtiniz.

Ayrı

Mutfak ile

Oturma odası ile

15. Ayrı bir yemek odasını tercih eder miydiniz ?

16. Tuvaletiniz ;

Ayrı

Banyo ile birlikte

Evin dışında

17. Nasıl bir tuvalet tercih edersiniz ?

18. Çatı arasını kullanıyor musunuz ?

19. Odalardan herhangi birini başka amaçla kullanıyor musunuz ? Belirtiniz.

20. Toplam kaç oturma odanız var ?

21. Pencereleeri açıp kapamada zorluk çekiyor musunuz ? Neden?

22. Pencereleeri temizlemede zorluk çekiyor musunuz ? Neden ?

23. Evinizin pencereleri ;

Büyük

Küçük

Uygun boyutta

24. Evinizdeki ısıtma sistemi nedir ? Memnun musunuz ?

25. Suyu nasıl sağlıyor sunuz ? Sorunuz var mı ?

26. Evinizin herhangi bir yüzeyinde ıslanma, nemlenme oluyor mu ? Belirtiniz.

27. Evinizde önceden mutfak var mıydı ?

a. Evet ise ; Değişiklik yaptınız mı ?

b. Hayır ise ; Hangi mekânı mutfak yaptınız ? Sorunları nelerdir ?

28. Evinizde önceden banyo-wc var mıydı ?

a. Evet ise ; Değişiklik yaptınız mı ?

b. Hayır ise ; Hangi mekânı banyo-wc yaptınız ? Sorunları nelerdir ?

29. Size göre evinizin plânlamasında tehlikeli olan bir şey var mı ? Nedir ?

30. Sizce eviniz hırsızlara karşı yeterince güvenli mi ?

31. Sizce eviniz zararlı hayvanlara karşı yeterince güvenli mi ?

32. Evde gürültü oluyor mu ? Açıklayınız.

33. Çöplerle ilgili bir sorunuz var mı ?

34. Çamaşırları kurutma ile ilgili bir sorunuz var mı ?
35. Sokak kapısına ulaşmada bir sorun var mı ?
36. Bahçeniz var mı ?
37. Bahçe sizin için önemli mi ?
38. Evinizin yerinde bir apartman olsa, yine bahçe ister miydiniz ?
39. Evin bir bahçesi olması size hangi avantajları sağlıyor ?
.
.
.
.
.
40. Hiç bahçe yoksa, bahçeniz olsun ister miydiniz ?
41. Eviniz hakkındaki duygularınızı nasıl özetlersiniz ?
Çok hoşnut
Hoşnut
Ne hoşnut ne değil
Memnun değil
Hiç değil
42. Bu konutta halâ oturma nedeniniz nedir ?
.
.
.
.
.
.
43. Bu mahalle hakkında hoşunuza gitmeyen şeyler nelerdir ?
44. Bu mahalle hakkında hoşunuza giden şeyler nelerdir ?

45. Mahallenizde trafik yada park sorun yaratıyor mu ?

46. Eski evlerin iyi özellikleri sizce nelerdir ?

47. Apartmanların iyi özellikleri sizce nelerdir ?

EK 2. ANKET VERİLERİNİN SPSS+PC PAKET PROGRAMININ FORMATINA UYGUN OLARAK YÜKLENMİŞ LİSTESİ

```

DATA LIST FREE /ANK EVKIR EVS1 EVS2 EVS3 EVS4 EVS5 EVS6 EVS7
EVS8 EVS9 EVS10 EVS11 EVS12 EVS13 EVS14 EVS15 EVS16 EVS17
EVS18 EVS19 EVS20 EVB1 EVB2 EVB3 EVB4 EVB5 EVB6 EVB7 EVB8
EVB9 EVB10 EVB11 EVB12 EVB13 EVB14 EVB15 EVB16 EVB17 EVB18
EVB19 EVB20 EVB21 EVB22 EVBUY EVDEG0 EVDEG1 EVDEG2 EVDEG3
EVDEG4 DEGİS1 DEGİS2 DEGİS3 DEGİS4 DEGİS5 DEGİS6 DEGİS7
DEGİS8 DEGİS9 DEGİS10 DEGİS11 DEGİS12 DEGİS13 DEGİS14
DEGİS15 DEGİS16 APIS APGEL1 APGEL2 APGEL3 APGEL4 APGEL5
APGEL6 APGEL7 APGEL8 APGEL9 APGEL10 APGEL11 APGEL12 APGEL13
APGEL14 EVTAM0 EVTAM1 EVTAM2 EVTAM3 EVTAM4 EVTAM5 EVTAM6
EVTAM7 EVTAM8 EVTAM9 EVTAM10 MOYSOR0 MOYSOR1 MOYSOR2 MOYSOR3
MOYSOR4 MOYSOR5 MOYSOR6 MOYSOR7 MOYSOR8 MOYSOR9 EVPLSOR0
EVPLSOR1 EVPLSOR2 EVPLSOR3 EVPLSOR4 EVPLSOR5 EVPLSOR6
EVPLSOR7 EVPLSOR8 NASWC1 NASWC2 NASWC3 NASWC4 NASWC5 NASWC6
NASWC7 NASWC8 NASWC9 NASWC10 ODFAR0 ODFAR1 ODFAR2 ODFAR3
ODFAR4 ODFAR5 ODFAR6 ODFAR7 ODFAR8 ODFAR9 ODFAR10 ODFAR11
ODFAR12 ODFAR13 NEMVAR0 NEMVAR1 NEMVAR2 NEMVAR3 NEMVAR4
NEMVAR5 NEMVAR6 DOTADU1 DOTADU2 DOTADU3 DOTADU4 DOTADU5
DOTADU6 DOTADU7 DOTADU8 DOTADU9 MUTDE0 MUTDE1 MUTDE2 MUTDE3
MUTDE4 MUTDE5 MUTDE6 MUTDE7 MUTDE8 BWCDE0 BWCDE1 BWCDE2
BWCDE3 BWCDE4 BWCDE5 BWCDE6 BWCDE7 BWCDE8 BWCDE9 EVGUR
COPNE1 COPNE2 COPNE3 COPNE4 COPNE5 COPNE6 COPNE7 COPNE8
COPNE9 COPSOR0 COPSOR1 COPSOR2 COPSOR3 COPSOR4 BAHVAR BAHON
APBAH BAHAV1 BAHAV2 BAHAV3 BAHAV4 BAHAV5 EVHDU EVOTN1 EVOTN2
EVOTN3 EVOTN4 EVOTN5 EVOTN6 EVOTN7 EVOTN8 EVOTN9 EVOTN10
EVOTN11 EVOTN12 EVOTN13 MAHSOR1 MAHSOR2 MAHSOR3 MAHSOR4
MAHSOR5 MAHSOR6 MAHSOR7 MAHSOR8 MAHSOR9 MAHSOR10 MAHSOR11
MAHSOR12 MAHSOR13 MAHSOR14 MAHSOR15 MAHSOR16 MAHSEV1 MAHSEV2
MAHSEV3 MAHSEV4 MAHSEV5 MAHSEV6 MAHSEV7 MAHSEV8 MAHSEV9
MAHSEV10 MAHSEV11 MAHSEV12 MAHSEV13 MAHSEV14 MAHSEV15 MAHTER
ESİY1 ESİY2 ESİY3 ESİY4 ESİY5 ESİY6 ESİY7 ESİY8 ESİY9 ESİY10
ESİY11 ESİY12 ESİY13 ESİY14 APTİY1 APTİY2 APTİY3 APTİY4
APTİY5 APTİY6 APTİY7 APTİY8 APTİY9 APTİY10 APTİY11 APTİY12.

```

```

VARIABLE LABELS ANK 'ANKET NUMARASI'
/ EVKIR ' EVSAHIBI-KIRACI-LOJMAN'
/ EVS1 'TAMIR-ESKİME'
/ EVS2 'BANYO-WC'
/ EVS3 'MUTFAK'
/ EVS4 'İSİNMA'
/ EVS5 'ZARARLI HAYVANLAR'
/ EVS6 'KULLANIM SORUNU-PLANLAMA'
/ EVS7 'TEMİZLİK SORUNU'
/ EVS8 'KUCUKLUGU'
/ EVS9 'GURULTUSU'
/ EVS10 'TAVAN YUKSEKLİĞİ'
/ EVS11 'RUTUBET'
/ EVS12 'TESİSAT'

```

/ EVS13 'TEHLIKELI'
 / EVS14 'CEVRE KIRLILIGI'
 / EVS15 'KAPALILIK'
 / EVS16 'TAVANIN ALCAK OLUSU'
 / EVS17 'IS COKLUGU'
 / EVS18 'GELISME OLANAGI YOK'
 / EVS19 'CATI SORUNU'
 / EVS20 'SORUN YOK'
 / EVB1 'BAHCELI OLUSU'
 / EVB2 'BUYUKLUGU'
 / EVB3 'ISI DUR.-HAVADAR-RUTUBETSIZ'
 / EVB4 'KONUMU'
 / EVB5 'MANZARASI'
 / EVB6 'KENDINE AIT OLUSU'
 / EVB7 'FERAH-RAHAT OLUSU'
 / EVB8 'MUSTAKIL OLUSU'
 / EVB9 'BALKONU'
 / EVB10 'TARIHI OLUSU'
 / EVB11 'COK KATLI OLUSU'
 / EVB12 'BUYUKLERDEN KALMASI'
 / EVB13 'SAGLIKLI OLUSU'
 / EVB14 'DUZ AYAK OLUSU'
 / EVB15 'SALONU'
 / EVB16 'BAHCEDEKI ASMASI'
 / EVB17 'MAHALLESİ'
 / EVB18 'CEVRENIN TEMIZLIGI'
 / EVB19 'AYDINLIK OLUSU'
 / EVB20 'KONSULUK ILISKISI'
 / EVB21 'AHSAP OLUSU'
 / EVB22 'EKONOMIK UYGUNLUGU'
 / EVBUY 'EV BUYUKLUGU'
 / EVDEG0 'EVINIZDE BIR DEGISIKLIK YAPTINIZ MI'
 / EVDEG1 'BOLME'
 / EVDEG2 'GENISLETME-EK'
 / EVDEG3 'YENILEME'
 / EVDEG4 'DAHA ONCE DEGISIKLIK YAPILMIS'
 / DEGIS1 'DEGISIKLIK ISTEMIYOR'
 / DEGIS2 'EVDEN CIKMAK ISTIYOR'
 / DEGIS3 'WC-BANYO-MUTFAK YENILEME GENISLETME'
 / DEGIS4 'WC-BANYO-MUTFAK EKLEMEK'
 / DEGIS5 'YIKIP APT.YAPMAK'
 / DEGIS6 'ODA EKLEMEK'
 / DEGIS7 'UST KATA WC EKLEMEK'
 / DEGIS8 'YIKIP MUSTAKIL EV YAPMAK'
 / DEGIS9 'BALKONU ORTMEK'
 / DEGIS10 'GARAJ YAPMAK'
 / DEGIS11 'CATIYI YENILEMEK'
 / DEGIS12 'KAT KALORIFERI YAPMAK'
 / DEGIS13 'TEK AILENIN KULLANIMINA ACMAK'
 / DEGIS14 'PLANLAMAYI DEGISTIRMEK'
 / DEGIS15 'DIS GORUNUSU SAKLAYIP ICINI YENILEMEK'
 / DEGIS16 'GENELDE YENILEME YAPMAK'

/ APIS 'APARTMANDA OTURMAK ISTERMIYDINIZ'
 / APGEL1 'APARTMAN YENI'
 / APGEL2 'GELENEKSEL EV RAHAT'
 / APGEL3 'APARTMAN SAGLIKSIZ'
 / APGEL4 'APARTMAN TEMIZ'
 / APGEL5 'APARTMAN RAHAT'
 / APGEL6 'APARTMAN MODERN'
 / APGEL7 'APARTMAN KULLANISLI'
 / APGEL8 'GELENEKSEL EVIN TAVANI YUKSEK'
 / APGEL9 'GELENEKSEL EVDE ODALAR BUYUK'
 / APGEL10 'GELENEKSE4L EV FERAH'
 / APGEL11 'GELENEKSEL EV SAGLIKLI'
 / APGEL12 'EVINI SEVIYOR'
 / APGEL13 'GELENEKSEL EV BUYUK'
 / APGEL14 'GELENEKSEL EV KENDININ'
 / EVTAM0 'EVDE TAMIR EDILEN YER VAR MI'
 / EVTAM1 'CATI'
 / EVTAM2 'BANYO-WC'
 / EVTAM3 'MUTFAK'
 / EVTAM4 'SALON'
 / EVTAM5 'PENCERELER'
 / EVTAM6 'AHSAPLAR'
 / EVTAM7 'ONCE YENILENMIS'
 / EVTAM8 'DUVARLAR'
 / EVTAM9 'BOYA'
 / EVTAM10 'DOSEMELER'
 / MOYSOR0 'ODALARA MOBILYA YERLESTIRME SORUNU VAR MI'
 / MOYSOR1 'MUTFAK YANLIS BICIMDE'
 / MOYSOR2 'OTURMA ODASI KUCUK'
 / MOYSOR3 'YATAK ODASI KUCUK'
 / MOYSOR4 'YATAK ODASINDA COK KAPI VAR'
 / MOYSOR5 'OTURMA ODASI YANLIS BICIMDE'
 / MOYSOR6 'MISAFIR ODASI KUCUK'
 / MOYSOR7 'MISAFIR ODASI YAGMUR ALIYOR'
 / MOYSOR8 'GENELDE COK KAPI VAR'
 / MOYSOR9 'GENELDE COK PENCERE VAR'
 / EVPLSOR0 'EVIN PLANLAMASINDA BIR SORUN VAR MI'
 / EVPLSOR1 'MUTFAGIN KONUMU'
 / EVPLSOR2 'BANYONUN KONUMU'
 / EVPLSOR3 'YATAK ODASININ KONUMU'
 / EVPLSOR4 'MUTFAK YOK'
 / EVPLSOR5 'WC NIN KONUMU'
 / EVPLSOR6 'MISAFIR ODASININ KONUMU'
 / EVPLSOR7 'GIRISTE HOL YOK'
 / EVPLSOR8 'KULLANILAMAYAN MEKAN VAR'
 / NASWC1 'ALAFRANGA'
 / NASWC2 'ALATURKA'
 / NASWC3 'ZEMINDE'
 / NASWC4 '1.KATTA'
 / NASWC5 'GENIS'
 / NASWC6 'LAVABOLU'
 / NASWC7 'KULLANISLI'

/ NASWC8 'YENI'
 / NASWC9 'EVIN ICINDE'
 / NASWC10 'AYRI'
 / ODFAR0 'ODALAR FARKLI AMACLA KULLANILİYOR MU'
 / ODFAR1 'OTURMA ODASI-KILER'
 / ODFAR2 'MISAFIR ODASI-YATAK ODASI'
 / ODFAR3 'OTURMA ODASI-YATAK ODASI'
 / ODFAR4 'OTURMA ODASI-UTU DIKIS ODASI'
 / ODFAR5 'YATAK ODASI-UTU DIKIS ODASI'
 / ODFAR6 'OTURMA ODASI-MUTFAK'
 / ODFAR7 'OTURMA ODASI-YEMEK ODASI'
 / ODFAR8 'YATAK ODASI-MUTFAK'
 / ODFAR9 'OTURMA ODASI-MISAFIR ODASI'
 / ODFAR10 'YATAK ODASI-CALISMA ODASI'
 / ODFAR11 'ODA-KILER'
 / ODFAR12 'HEPSI HER AMAC ICIN'
 / ODFAR13 'MISAFIR ODASI-UTU DIKIS ODASI'
 / NEMVAR0 'YAPIDA NEMLENME VAR MI'
 / NEMVAR1 'TAVANDA'
 / NEMVAR2 'YATAK OD.HARIC HER YERDE'
 / NEMVAR3 'DUVARLARDA'
 / NEMVAR4 'CATIDA'
 / NEMVAR5 'GUNEY YUZEYDE'
 / NEMVAR6 'PENCERE OLAN YUZEYLERDE'
 / DOTADU1 'DOSEMELER ESKI-KIRLI'
 / DOTADU2 'DUVARLAR ESKI'
 / DOTADU3 'TAVANLAR ESKI'
 / DOTADU4 'TAMIR ISTIYOR'
 / DOTADU5 'GURULTU GECIRIYOR'
 / DOTADU6 'DAHA ONCE TAMIR EDILMIS'
 / DOTADU7 'RUTUBETLI'
 / DOTADU8 'BOYA SORUNU VAR'
 / DOTADU9 'TAVANLAR YUKSEK'
 / MUTDE0 'EVDE ESKIDEN MUTFAK VARMIYDI'
 / MUTDE1 'YENILEME'
 / MUTDE2 'GENISLETME'
 / MUTDE3 'EK MUTFAK'
 / MUTDE4 'OTURMA ODASINDA MUTFAK'
 / MUTDE5 'YATAK ODASINDA MUTFAK'
 / MUTDE6 'MUTFAGA BANYO'
 / MUTDE7 'GIRISI DEGISMIS'
 / MUTDE8 'DEGISIKLIK YOK'
 / BWCDE0 'EVDE ESKIDEN BANYO WC VARMIYDI'
 / BWCDE1 'TAMIR+YENILEME'
 / BWCDE2 'MUTFAGA BANYO EKI'
 / BWCDE3 'MERDIVEN SAHANLIGINDA BANYO-WC'
 / BWCDE4 'EK BANYO-WC'
 / BWCDE5 'EK WC'
 / BWCDE6 'IKI BANYO BIRLESMIS'
 / BWCDE7 'BANYO HALA YOK'
 / BWCDE8 'MERDIVEN ALTINDA WC'
 / BWCDE9 'DEGISIKLIK YOK'

/ EVGUR 'EVDE GURULTU OLUR MU'
 / COPNE1 'COP BAHCEDE DURUR'
 / COPNE2 'COP MUTFAKTA DURUR'
 / COPNE3 'COP KAPI ONUNDE DURUR'
 / COPNE4 'COP BALKONDA DURUR'
 / COPNE5 'COP TASLIKTA DURUR'
 / COPNE6 'COP HOLDE DURUR'
 / COPNE7 'COP MUTFAK CAMINDAN SARKAR'
 / COPNE8 'COP IC MERD.ALTINDA DURUR'
 / COPNE9 'COP ODADA DURUR'
 / COPSOR0 'COP DOKULMESI ILE ILGILI SORUN VAR MI'
 / COPSOR1 'KAPI ONU PIS OLUR'
 / COPSOR2 'KEDILER COPU DAGITIR'
 / COPSOR3 'ACIKTA KOKU YAPAR'
 / COPSOR4 'COPU INDIRMEK SORUN'
 / BAHVAR 'BAHCE VAR MI'
 / BAHON 'BAHCE SIZCE ONEMLI MI'
 / APBAH 'APARTMAN OLSA BAHCE ISTERMIYDINIZ'
 / BAHAV1 'EVDE GERCEKLESMYEN ISLER ICIN MEKAN'
 / BAHAV2 'SESSIZLIK'
 / BAHAV3 'GIZLILIK'
 / BAHAV4 'TEMIZ HAVA-GUNES-DINLENME'
 / BAHAV5 'SEBZE-MEYVE YETISTIRME'
 / EVHDU 'EV HAKKINDAKI DUYGULAR'
 / EVOTN1 'AILE YADIGARI'
 / EVOTN2 'OZERK'
 / EVOTN3 'EKONOMIK NEDENLER'
 / EVOTN4 'TUM ISTEKLERINI KARSILYOR'
 / EVOTN5 'YETERINCE BUYUK'
 / EVOTN6 'PSIKOLOJIK BAGLILIK'
 / EVOTN7 'OTURMASAM YIKILIR'
 / EVOTN8 'KONUMU'
 / EVOTN9 'HENUZ YIKILMADI'
 / EVOTN10 'LOJMAN'
 / EVOTN11 'SAGLIKLI'
 / EVOTN12 'YASLILIK'
 / EVOTN13 'COCUKLARI ILE OTURDUGU ICIN'
 / MAHSOR1 'YOK'
 / MAHSOR2 'GURULTU'
 / MAHSOR3 'KOMSULUK'
 / MAHSOR4 'EVLER EKSIK-YIKIK'
 / MAHSOR5 'KIRLILIK'
 / MAHSOR6 'SOKAKLAR DAR'
 / MAHSOR7 'KOZMOPOLIT'
 / MAHSOR8 'FIZIKSEL DEGISIM'
 / MAHSOR9 'OYUN ALANI YOK'
 / MAHSOR10 'YERLI OLMAYAN INSANLAR'
 / MAHSOR11 'INSANLAR SOGUK'
 / MAHSOR12 'COP SORUNU'
 / MAHSOR13 'KULTUREL DEGISIM'
 / MAHSOR14 'CARPIK YAPILASMA'
 / MAHSOR15 'YOKUS OLMASI'

/ MAHSOR16 'ORTAK MEKAN OLMAYISI'
 / MAHSEV1 'MERKEZI OLUSU'
 / MAHSEV2 'KOMSULUK'
 / MAHSEV3 'TEMIZ OLUSU'
 / MAHSEV4 'SAKIN OLUSU'
 / MAHSEV5 'GENELDE BEGENI'
 / MAHSEV6 'EVI YOL UZERINDE DEGIL'
 / MAHSEV7 'TARIHI OLUSU'
 / MAHSEV8 'AKRABALARIN OLMASI'
 / MAHSEV9 'SOKAK ILISKISI'
 / MAHSEV10 'TRAFIKTEN UZAK OLUSU'
 / MAHSEV11 'YOLLARI'
 / MAHSEV12 'COCUKLAR ICIN UYGUN'
 / MAHSEV13 'EVLER BAHCELI'
 / MAHSEV14 'KENTTEN UZAK'
 / MAHSEV15 'YOK'
 / MAHTER 'MAHALLE HAKKINDAKI TERCIHINIZ NEDIR'
 / ESIY1 'MUSTAKIL OLUSU'
 / ESIY2 'BAHCELI OLUSU'
 / ESIY3 'SAGLIGA UYGUN'
 / ESIY4 'GENIS-BUYUK OLUSU'
 / ESIY5 'ISI DURUMU'
 / ESIY6 'FERAH OLUSU'
 / ESIY7 'DEKORASYONU'
 / ESIY8 'YUKLUK OLUSU'
 / ESIY9 'KAT YUKSEKLIĞI'
 / ESIY10 'SESSIZ OLUSU'
 / ESIY11 'COK KATLI OLUSU'
 / ESIY12 'YASAMA BICIMI'
 / ESIY13 'MALZEMESI'
 / ESIY14 'YOK'
 / APTIY1 'YOK'
 / APTIY2 'PLANLAMA-KULLANIM'
 / APTIY3 'GENIS BANYO-WC OLUSU'
 / APTIY4 'TEMIZLIK'
 / APTIY5 'TESISAT-ISI-SU'
 / APTIY6 'YENI OLUSU'
 / APTIY7 'COK SAYIDA ODA'
 / APTIY8 'MAHREMIYET VAR'
 / APTIY9 'B.A.OLUSU'
 / APTIY10 'MALZEMESI'
 / APTIY11 'KONFORU'
 / APTIY12 'DIS GORUNUSU'.

VALUE LABELS EVKIR 1 'EVSAHIBI' 2 'KIRACI' 3 'LOJMAN'
 / EVBUY 1 'BUYUK' 2 'KUCUK' 3 'ISTEDIGI GIBI'
 / EVDEGO 1 'EVET' 2 'HAYIR'
 / APIS 1 'EVET' 2 'HAYIR'
 / EVTAMO 1 'EVET' 2 'HAYIR'
 / MOYSOR0 1 'EVET' 2 'HAYIR'
 / EVPLSOR0 1 'EVET' 2 'HAYIR'
 / MUTDEO 1 'EVET' 2 'HAYIR' 3 'BOLUNMEDEN YOK' 4 'BILINMIYOR'


```

25 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 1 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 2 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 1 1 0 0 0 0 0
0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 2 1 1 0 0 0 0 0 0 0
1 0 0 1 0 1 1 2 1 1 1 1 0 4 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 2 1
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0

26 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 1
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 3 2 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0
0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 1 0 0 0 0 0 0 0 1
2 0 0 0 0 1 1 1 1 0 0 0 0 3 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 3 0
0 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0

27 2 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0
1 1 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 1 1 1 0 0 0 0
0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0
1 1 0 0 0 1 2 1 1 0 0 0 0 5 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 2 0
0 0 1 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0

28 2 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 3 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 1 0 0 0 0
0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0
0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 1 0 0 0 1 1 1 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0
2 0 0 0 0 1 1 1 1 0 0 0 0 2 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1
1 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0

29 2 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 3 2 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 1 1 1 1 0 0 0 0 0
0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 1 0 0 0 0 0 0
2 0 0 0 0 1 1 1 1 1 1 0 0 3 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 3 0
0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1

```



```
35 2 1 0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0 1 1 1 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 3 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 1 4 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 2 1 0 0 0 1 0 0 0 0
2 0 0 0 0 1 1 1 1 1 1 0 0 3 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 1 0
0 0 1 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0.
```

END DATA.

EK 3. SPSS+PC PAKET PROGRAMINDA DEĞERLENDİRİLEN ÇIKTILARDAN ÖRNEKLER

SET PRINTER ON.
 CROSSTABS TABLES=HHS BY S6EVBUY
 /OPTIONS=5
 /STATISTICS=ALL.

Memory allows for 5,974 cells with 2 dimensions for general CROSSTABS.

Page 41

SPSS/PC+

8/15/92

HHS HANE HALKI SAYISI by S6EVBUY EV BUYUKLUGU HAKKINDA DUSUNCELER

Page 1 of 2

Tot Pct	S6EVBUY			Row Total
	BUYUK	KUCUK	ISTEDIGI BIRI	
HHS				
1.00	1.00	2.9	5.7	3 8.6
2.00	2.9	2.9	2.9	3 8.6
3.00		2.9	2.9	2 5.7
4.00	2.9	2.9	25.7	11 31.4
5.00	5.7		11.4	6 17.1
6.00	2.9	2.9	8.6	5 14.3
7.00	2.9		8.6	4 11.4
8.00		2.9		1 2.9
Column Total	6	6	23	35
	17.1	17.1	65.7	100.0

Page 43

Chi-Square

SPSS/PC+
Value

DF

8/15/92
Significance

Pearson	13.04814	14	.52274
Likelihood Ratio	13.61284	14	.47893
Mantel-Haenszel test for linear association	.07607	1	.78269

Minimum Expected Frequency = .171
 Cells with Expected Frequency < 5 = 23 OF 24 (95.8%)

EVKIR EVSAHIBI-KIRACI by S49EVHD EV HAKKINDAKI DUYGULAR

S49EVHD Page 1 of 2

EVKIR	Tot Pct	S49EVHD					Row Total
		COK UT	HOSN 1.00	HOSNUT 2.00	NE HOSNU T NE DEG 3.00	MEMNUN D HIC DEGI EGIL L 4.00	
EVSAHIBI	1.00	2.9	17.1	17.1	25.7	2.9	23
KIRACI	2.00		2.9	8.6	14.3		11
LOJMAN	3.00					2.9	1
(Continued) Column Total		1	7	9	14	2	2
		2.9	20.0	25.7	40.0	5.7	5.7
							35
							100.0

APIS APARTMANDA OTURMAK ISTERMIYDINIZ by EVHDU EV HAKKINDAKI DUYGULAR

EVHDU Page 1 of 2

APIS	Tot Pct	EVHDU					Row Total
		COK UT	HOSN 1.00	HOSNUT 2.00	NE HOSNU T NE DEG 3.00	MEMNUN D HIC DEGI EGIL L 4.00	
APIS	.00	2.9			2.9		2
EVET	1.00		8.6	17.1	28.6	5.7	23
HAYIR	2.00		11.4	8.6	8.6		10
(Continued) Column Total		1	7	9	14	2	2
		2.9	20.0	25.7	40.0	5.7	5.7
							35
							100.0

--- Chi-square Test

S45BAON BAHCE SIZCE ONEMLI MI

	Category	Cases Observed	Expected	Residual
EVET	1.00	28	14.50	13.50
HAYIR	2.00	1	14.50	-13.50
	Total	29		

Chi-Square	D.F.	Significance
25.138	1	.000

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAVI EVDE GERCEKLESMEYEN ISLER ICIN MEKAN

Page 1 of 2

Tot Pct	BAHAVI		Row Total
	.00	1.00	
BAHON	.00	2.9	1 2.9
EVET	1.00	14.3	28 80.0
HAYIR	2.00	2.9	1 2.9
KULLANMIYOR	3.00	2.9	1 2.9
Column Total	11	24	35
(Continued) Total	31.4	68.6	100.0

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAVI EVDE GERCEKLESMEYEN ISLER ICIN MEKAN

Page 2 of 2

Tot Pct	BAHAVI		Row Total
	.00	1.00	
BAHON	4.00	11.4	4 11.4
BAHCE YOK			
Column Total	11	24	35
Total	31.4	68.6	100.0

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAV2 SESSIZLIK

Page 1 of 2

Tot Pct		BAHAV2		Row Total
		.001	1.001	
BAHON	.00	2.9		1 2.9
EVET	1.00	25.7	54.3	28 80.0
HAYIR	2.00	2.9		1 2.9
KULLANMIYOR	3.00		2.9	1 2.9
(Continued)	Column Total	15 42.9	20 57.1	35 100.0

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAV2 SESSIZLIK

Page 2 of 2

Tot Pct		BAHAV2		Row Total
		.001	1.001	
BAHON	4.00	11.4		4 11.4
BAHCE YOK				
(Continued)	Column Total	15 42.9	20 57.1	35 100.0

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAV3 GIZLILIK

Page 1 of 2

Tot Pct		BAHAV3		Row Total
		.001	1.001	
BAHON	.00	2.9		1 2.9
EVET	1.00	40.0	40.0	28 80.0
HAYIR	2.00	2.9		1 2.9
KULLANMIYOR	3.00	2.9		1 2.9
(Continued)	Column Total	21 60.0	14 40.0	35 100.0

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAV3 GIZLILIK

Page 2 of 2

Tot Pct		BAHAV3		Row Total
		.001	1.001	
BAHON	4.00	11.4		4 11.4
BAHCE YOK				
(Continued)	Column Total	21 60.0	14 40.0	35 100.0

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAV4 TEMIZ HAVA-GUNES-DINLENME

Page 1 of 2

	Tot Pct	BAHAV4		Row Total
		.00	1.00	
BAHON	.00	2.9		1 2.9
	1.00	40.0	40.0	28 80.0
EVET	2.00	2.9		1 2.9
HAYIR	3.00	2.9		1 2.9
KULLANMIYOR				
	Column Total	21	14	35
(Continued)	Total	60.0	40.0	100.0

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAV4 TEMIZ HAVA-GUNES-DINLENME

Page 2 of 2

	Tot Pct	BAHAV4		Row Total
		.00	1.00	
BAHON	4.00	11.4		4 11.4
BAHCE YOK				
	Column Total	21	14	35
	Total	60.0	40.0	100.0

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAV5 SEBZE-MEYVE YETISTIRME

Page 1 of 2

	Tot Pct	BAHAV5		Row Total
		.00	1.00	
BAHON	.00	2.9		1 2.9
	1.00	68.6	11.4	28 80.0
EVET	2.00	2.9		1 2.9
HAYIR	3.00	2.9		1 2.9
KULLANMIYOR				
	Column Total	31	4	35
(Continued)	Total	88.6	11.4	100.0

BAHON BAHCE SIZCE ONEMLI MI by BAHAV5 SEBZE-MEYVE YETISTIRME

Page 2 of 2

	Tot Pct	BAHAV5		Row Total
		.00	1.00	
BAHON	4.00	11.4		4 11.4
BAHCE YOK				
	Column Total	31	4	35
	Total	88.6	11.4	100.0

ÖZGEÇMİŞ

29.07.1963 tarihinde Ankara'da doğdu. Trabzon Lisesi'ni 1980 yılında bitirerek aynı yıl K.T.Ü. Mimarlık Bölümü'nde Lisans eğitimine başladı. 1984 yılında Mimar olarak mezun oldu. Aynı Üniversite'de başladığı Y. Lisans eğitimini 1987 yılında tamamlayarak Y.Mimar ünvanını aldı. 1986 yılında Y. Lisans eğitimi sırasında K.T.Ü. Mimarlık Bölümü'ne Araş. Gör. olarak atandı. İngilizce bilmekte ve aynı Üniversitede çalışmalarını sürdürmektedir.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM
DOKÜMANTASYON MERKEZİ